

Inhoudsopgave van Russische krijgsgevangenen op Nederlands grondgebied in de Eerste Wereldoorlog

11 augustus 1914	† Onze Hulp aan de Duitschers.....	5
12 augustus 1914	Burgers en vijandelijke soldaten.	5
	De lijdenstocht van een Amerikaansche dame.	6
26 augustus 1914	Krijgsgevangenen.	7
5 september 1914	Van het Oorlogstooneel.	8
13 november 1914	KRIJGSGEVANGENEN IN OOSTENRIJK.....	10
23 november 1914	[...] Een Belgisch krijgsgevangene te Münsterlager	10
15 december 1914	Het nut van Esperanto in den oorlog.....	11
7 januari 1915	– Een Russisch krijgsgevangene, die in het kamp	11
21 januari 1915	Een ontvluchte krijgsgevangene.	11
15 februari 1915	WEENEN, 14 Februari (Wolff-bureau).	11
25 februari 1915	Ruim 1 millioen krijgsgevangenen.	12
6 maart 1915	Het Russische Esperantoblad: "Ondo de Esperanto"	12
24 april 1915	Krijgsgevangenen.	13
2 juni 1915	Men weet, dat er zich te Brussel eene vereeniging	13
8 juni 1915	Gearresteerd.	13
9 juni 1915	– Te Zeddam is Donderdag een Russisch krijgsgevangene	13
23 juni 1915	Ontsnapt!	14
24 juni 1915	Krijgsgevangenen als werklieden in Duitschland.	14
17 juli 1915	Ontsnapte Russische krijgsgevangene.	14
26 juli 1915	ONTSNAPTE KRIJGSGEVANGENEN.	14
6 augustus 1915	Russische krijgsgevangene.....	14
19 augustus 1915	– Te Laak in Limburg is een Russisch krijgsgevangene	14
4 september 1915	Ontvluchte krijgsgevangenen.	14
15 september 1915	– Door onze gemeentepolitie is de hand gelegd	15
7 oktober 1915	"Oorlogshumor"	15
25 oktober 1915	Russische krijgsgevangenen.....	15
26 oktober 1915	Ontsnapte krijgsgevangene.	15
3 november 1915	HELLENDOORN, 2 Nov. Hedenmorgen is hier aangehouden	15
4 november 1915	Het verhaal van een ontsnapt Rus.	15
9 november 1915	[en 6 oktober] – Te Dinxperlo is een ontvlucht Russisch	16
12 november 1915	– Door de Duitse grenswacht werd bij Gemmenich	16
27 november 1915	Men schrijft ons van de Geldersch-Pruisische grens:	16
24 december 1915	– Heden ochtend werd te Glanerbrug een Russisch krijgsgevangene.	16
30 december 1915	Gendringen. – Te Ulft heeft de politie een man	16
22 januari 1916	Krijgsgevangenen in Siberië.	16
25 januari 1916	Gearresteerd.....	17
7 februari 1916	Russische krijgsgevangenen ontvlucht	17
13 maart 1916	De post der krijgsgevangenen.....	17
21 maart 1916	Een bizonderheid op Esperanto-gebied.....	18
22 maart 1916	Een tegenvaller.	19
31 maart 1916	Ontsnapte krijgsgevangene.	19
14 april 1916	– Te Spork kwam Zondag weer een Russisch krijgsgevangene aan,	19
14 april 1916	De Russische generaal, (zijn naam wordt niet vermeld)	19
15 april 1916	Een Russische generaal, die als krijgsgevangene	19
22 april 1916	De toestand in België.	19
4 mei 1916	Russische krijgsgevangenen.....	20
11 mei 1916	Russische krijgsgevangene.	20
	Varia.....	20
12 mei 1916	Ontsnapte krijgsgevangenen.	20
	VARSSEVELD.....	21
15 mei 1916	Hedenmorgen is aan den Gronauschen weg, onder Lonneker,	21
17 mei 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen,	21
19 mei 1916	– Hedennacht werd door de politie in de Ootmarsumsche	21
23 mei 1916	Huisarrest.....	21
24 mei 1916	Russen in Duitschland.....	21
25 mei 1916	Een fout hersteld.	22
27 mei 1916	HAAKSBERGEN, 26 Mei. Gisterenmiddag kwam hier	22
7 juni 1916	Ontvluchte Russen.	22

Naspeuringen van Paul Theelen: Russische gevangenen in de Eerste Wereldoorlog

10 juni 1916	Over de grenzen.	22
	Nederl. in Duitschland gearresteerd.	22
	Nederl. ambulance voor Rusland.	22
	Aan de grens doodgeschoten.	22
16 juni 1916	ZWARTSLUIS, 16 Juni. Gisteravond werd in een hooischelf alhier.....	23
17 juni 1916	Van een Russisch krijgsgevangene.....	23
28 juni 1916	- Dat zat hem niet glad!	23
6 juli 1916	OLDENZAAL, 5 Juli. Hedennacht is bij Losser over de grens	23
7 juli 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.....	23
8 juli 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	23
	Oostenrijksche deserteurs.	24
	Duitsche deserteurs.	24
10 juli 1916	NIEUWS UIT SITTARD.....	24
18 juli 1916	Rus aangehouden. BRUNSUM. Vrijdagavond werd	24
20 juli 1916	De prijs van een Rus.....	24
25 juli 1916	VELE NEDERLANDERS ONTRUIJEN TEGENWOORDIG DUITSCHLAND,	24
1 augustus 1916	VARSSEVELD.....	26
	Varia.....	26
8 augustus 1916	- Aan de grenzen bij Dinxperlo is een ontvluchte Russische.....	26
	DINXPERLO.....	26
9 augustus 1916	Over de grens. - Zondag passeerden te Zevenaar	26
11 augustus 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	26
12 augustus 1916	Rus. Vrijdag kwam ook wéér een Russisch krijgsgevangene binnen..	27
17 augustus 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.....	27
	Duitsche behandeling van krijgsgevangenen.....	27
19 augustus 1916	Over de grens.	27
23 augustus 1916	- 23 Aug. Hedenmorgen zijn te Overdinkel	28
30 augustus 1916	OLDENZAAL, 30 Aug. Heden Woensdagmorgen	28
30 augustus 1916	Het Russische leger(?).....	28
2 september 1916	De stroom houdt aan.	29
5 september 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.....	29
7 september 1916	Duitsche deserteurs.....	29
8 september 1916	Over de grens gekomen.....	30
	Aan de grens.....	30
	Over de grens gekomen.	30
	Uit Duitse gevangenschap.....	30
	Ontvluchte Russen.....	31
	Ontsnapte krijgsgevangenen.	31
	Duitsche deserteurs.	31
9 september 1916	Deserteurs.....	31
11 september 1916	KAMPEN, 11 Sept. Gisterochtend werd door den landbouwer	32
13 september 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	32
	Duitsche deserteur.	32
	Over de grens.	32
14 september 1916	Rus. OIRSBEEK. Door den rijksveldwachter	33
15 september 1916	Over de grens gekomen.	33
19 september 1916	- De door Duitse militairen, bij een poging	33
20 september 1916	DENEKAMP, 19 Sept. Hedennacht is alhier	33
22 september 1916	DEVENTER, 20 September.	33
26 september 1916	Ontvluchte krijgsgevangene.	33
28 september 1916	Van spionage verdacht.	34
	Over de grens gekomen.	34
29 september 1916	Over de grens gekomen.	34
6 oktober 1916	Ontsnapte krijgsgevangene.	34
	Ontsnapte krijgsgevangenen.	34
	Deserteur.	34
	Over de grens.	34
7 oktober 1916	Over de grens gekomen.	34
10 oktober 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	35
	Duitsche deserteurs.	35
	Over de grens gekomen.	35

Naspeuringen van Paul Theelen: Russische gevangenen in de Eerste Wereldoorlog

11 oktober 1916	Over de grens.....	35
	Een ontmoeting.	35
	Ontvluchte krijgsgevangenen.	35
12 oktober 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	35
13 oktober 1916	ZUIDGRENS, 12 Oct.	36
	Deserteurs vrijgelaten.	36
	Ontvluchte krijgsgevangenen.	36
	De honger.	36
14 oktober 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.....	36
16 oktober 1916	Over de grens gekomen.....	36
	Over de grens gekomen.....	36
17 oktober 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	37
	In het gezicht van de haven.	37
	Duitse deserteurs.	37
	Over de grens gekomen.....	37
	Ontvluchte krijgsgevangenen.....	38
	Over de grens gekomen.....	38
18 oktober 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	38
	Deserteurs.	39
20 oktober 1916	Over de grens.	39
23 oktober 1916	Over de grens gekomen.	39
	Zwerftocht van een ontsnapt krijgsgevangene.	39
25 oktober 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.....	39
26 oktober 1916	Over de grens gekomen.....	39
28 oktober 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.....	40
	Deserteur.	40
	Duitse kinderen.	40
	Over de grens gezet.	40
	Aan den draad.	40
1 november 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	40
	Ontvluchte Russen.	40
	Deserteurs.	40
2 november 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.	41
	Uit Duitsland ontvlucht.	41
3 november 1916	Over de grens gekomen.	41
7 november 1916	DINXPERLO. 8 Oct. 't Gaat hard in de laatste dagen	41
9 november 1916	Over de grens gekomen.	41
21 november 1916	Over de grens.	44
1 december 1916	Slimme smokkelaars.	44
12 december 1916	Over de grens.	44
19 december 1916	Indrukken van een Russisch krijgsgevangene te Berlijn.	44
20 december 1916	Over de grens.....	45
20 december 1916	Indrukken van een Russisch krijgsgevangene te Berlijn. [Slot.] .	46
20 december 1916	Vluchtelingen.....	47
30 december 1916	Ontvluchte krijgsgevangenen.....	47
5 juni 1917	Onder Laren (G.) is een Russisch krijgsgevangene in een roggeveld ...	47
7 juni 1917	OLDENZAAL, 7 Juni. Hedenmorgen kwamen hier aan twee Russische.....	48
9 juni 1917	DENEKAMP, 8 Juni. Heden kwam hier over de grens een Russisch.....	48
10 juni 1917	Russisch krijgsgevangene doodgeschoten.....	48
11 juni 1917	OVER DÉ GRENS.	48
12 juni 1917	ENSCHADE, 11 Juni. Hedenochtend kwam te Broekheurne	48
14 juni 1917	Over de grens gekomen.....	48
19 juni 1917	OLDENZAAL, 19 Juni. Heden voormiddag kwam hier een Russisch	48
20 juni 1917	Over de grens gekomen.....	48
22 juni 1917	ALMELO, 22 Juni. Heden morgen kwam de landbouwer J. Bolt	48
26 juni 1917	Het lot der krijgsgevangenen.	48
	OLDENZAAL, 25 Juni. Heden kwamen hier aan 5 Russische krijgsgevangenen,	48
3 juli 1917	Over de grens.....	49
4 juli 1917	Over de Grens. - Te Musselkanaal (Gr.),	49
5 juli 1917	Over de grens gekomen.	49
9 juli 1917	Over de grens gekomen.....	49

11 juli 1917	Over de grens gekomen.....	49
	Over de grens gekomen.....	50
	In Vrouwenkleeren.	50
	Lijk gevischt.	50
14 juli 1917	Over de grens.	50
15 juli 1917	Over de grens gekomen.....	50
26 juli 1917	Gevluchte krijgsgevangenen.....	51
4 augustus 1917	Gisteren werd door de politie te Boekelo	51
4 augustus 1917	Over de grens gekomen.....	51
9 augustus 1917	- 9 Aug. Heden kwamen hier over de grens een Duitsch deserteur, ..	51
17 augustus 1917	De grens over.	51
3 september 1917	- Gisteren kwam hier een Russisch krijgsgevangene	51
10 september 1917	BORNE, 10 Sept. Gistermorgen trof men	51
14 september 1917	Arme kerels!.....	51
14 september 1917	De electricische draad.	51
17 september 1917	Over de grens gekomen.....	51
27 september 1917	- Te Spijck is uit de Rijn opgehaald het lijk	52
22 oktober 1917	Aan den draad des doods.....	52
23 november 1917	S. D., Russisch krijgsgevangene, stond terecht	52
5 december 1917	NEEDE, 4 Dec. Uit de buurtschap Broeken	52
2 januari 1918	Tragisch.....	53
24 januari 1918	Vrijheid herkregen.	53
1 februari 1918	- Bij het doel!	53
2 maart 1918	- Heden namiddag kwamen in de Lutte over de grens	53
12 maart 1918	Over de grens gekomen.....	53
4 april 1918	Een Russisch krijgsgevangene, die onder Lonneker de grens	53
28 mei 1918	Over de grens gekomen.	53
21 juni 1918	DE KRIJGSGEVANGENEN	53
25 juni 1918	OLDENZAAL, 24 Juni. Hedenavond stapte aan het hotel	54
15 juli 1918	HAAKSBERGEN, 14 Juli. Aan een Russisch krijgsgevangene	54
31 juli 1918	Voor ontvluchten Krijgsgevangene wordt gevraagd	54
3 augustus 1918	In Duitsche krijgsgevangenschap.....	54
6 augustus 1918	In een hooimijt verstoopt.....	56
9 augustus 1918	Over de grens gekomen.....	57
14 augustus 1918	Voortgeholpen. - Alhier zwierf zonder geld,	57
15 augustus 1918	Geslaagde en mislukte ontvluchting.	57
20 augustus 1918	- Gisteren kwam alhier onder Buurse weder een Russische.....	57
22 augustus 1918	OLDENZAAL. 21 Aug. Gisteren kwam hier [hiet] een Fransch.....	57
2 september 1918	OLDENZAAL. 1 Sept. Hedenmorgen kwam hier een Russisch	57
21 september 1918	In het gezicht der vrijheid.....	57
16 oktober 1918	OLDENZAAL, 15 Oct. Heden kwam hier een Russisch krijgsgevangene ..	57
18 oktober 1918	Over de grens.....	57
24 oktober 1918	- Zondag morgen is er hier ter plaatse	57
19 november 1918	- Heden kwamen hier aan 15 civiel-gevangenen, allen Belgen,	58
25 november 1918	Een Russische dief gepakt.	58
28 november 1918	[...] De administratieve maatregelen omtrent vreemdelingen	58
14 januari 1919	De voor het vervoer van Russische krijgsgevangenen	59
17 januari 1919	Krijgsgevangenen uit Duitschland.....	59
17 februari 1919	[...] Op een vraag over het lot der Russische gevangenen	59
	Uit de nationale vergadering.	59
	De Deutsche financiën.	59
24 maart 1919	Opgebracht. - Woensdagavond werd door de politie	59
14 april 1919	Een Russisch Duitsch bondgenootschap?	59
24 juli 1919	FAMILIEDRAMA.....	60
	Dodelijk ongeluk.....	60
15 oktober 1919	Retranchement.....	60
3 december 1919	Op Dinsdag 9 December, des avonds 8 uur zal in Diligentia	61
22 oktober 2020	Aus den Schatten der Erinnerung.....	61

11 augustus 1914 † **Onze Hulp aan de Duitschers.**

5 Sommige Belgische organen kunnen er nog maar niet overheen, dat de Duitse
uitgewekenen uit België aan onze grenzen menschlievend behandeld werden. Het
misverstand berust op een eerste telegram t1» ATanctnVht mPlHpml dat 'SOfrt
Tliiii«nhp-rs uit Maastricht, meldend, dat 0000 Duitschers daar uit België waren
10 aangekomen, door de bewoners van Maastricht werden gespijst en gelaafd en op den trein
naar Aken werden gezet. In het telegram werd er niet bijgezegd, dat al die Duitschers
non-combattanten waren, die de Belgen zelve ons op het dak hebben gestuurd. Gelijk ook
nog dagelijks van die ongelukkige vrouwen en kinderen van Duitse origine, uit België
uitgewezen, in Rosendaal aankomen. Wij kunnen ons klaar begrijpen, dat de Belgen, die
15 tegen wil en dank in dezen gruwelijken oorlog zijn gesleept, uitermate verbitterd zijn
op alles, wat zich Duitsch noemt. Maar als de dagen van opwinding wat voorbij zijn,
zullen zij, ridderlijk volk als zij zijn, tot de erkenning komen, dat wij, Hollanders,
van den oorlogsjammer nog vrij, niet anders hebben gedaan dan een daad van groote
menschlievendheid, welke onze plicht van onzijdigheid ons oplegt.
Wij bidden God, dat ons land bevrijd moge blijven van de ramp, die ter kwader ure over
20 het schoone Belgenland is gekomen. Maar wij voelen tevens ernstig den plicht van
barmhartigheid, die ons in deze bange dagen is opgelegd. Wij hebben een der eersten ons
leger gemobiliseerd om onze neutraliteit desnoods met geweld van wapenen te handhaven.
Maar naast ons militaire leger hebben wij nog een ander leger gemobiliseerd, het leger
van het Roode Kruis, waarmede wij alle natiën rondom ons zullen te hulp komen. Nu zijn
25 't de Duitschers, die stervend en gewond te Maastricht worden binnengebracht, straks
zijn het de Belgen, die wij met even groote liefderijkheid zullen verzorgen, morgen de
Engelsche, Fransche en Duitse combattanten, die bij botsingen op zee onze havens
worden binnengebracht. Als al die stervende krijgers, die hun plicht voor het vaderland
hebben gedaan, op den vrijen Hollandschen grond rustig hun oogen kunnen sluiten,
30 omringd van de zorgen van hen, die geen vijand van hen hebben willen zijn, dan zullen
zij uit het leven scheiden in de troostende gedachte, dat de wereld niet geheel in
barbaarschheid ondergaat, maar dat er nog een grootmenschelijkheid bestaat, die allen
zonder onderscheid van ras of nationaliteit omvat. Zelve gebukt onder economischen
druk, die dezen wereldoorlog ook ons oplegt, zullen wij aan dezen grooten plicht van
35 menschelijkheid niet versagen. Als Nederland deze zending mag vervullen, dan zal de
wereld eenmaal het oogenblik zegenen, waarop ons kleine land bij dezen geweldigen
wereldkrijg werd uitgeschakeld. Dan is het toch niet geheel nutteloos en tevergeefs de
grond geweest, waarop het paleis werd gesticht, dat den vrede moet brengen aan de
volken.

40

12 augustus 1914 **Burgers en vijandelijke soldaten.**

De "Nieuwe Koerier" schrijft: De diep-treurige tooneelen, waarvan Luik, Visé en de
Belgische grensdorpen getuigen waren, mogen ons allen tot nadenken stemmen, de oorlog
is al wreed en ijselijk genoeg op zich zelf; de bevolking behoeft hem niet akeliger te
45 maken.
Volgens oorlogsrecht mag geen enkel burger schieten op een soldaat van den vijand.
Denkt men een oogenblik na, dan wordt dit ook duidelijk. Want waar bleef het met de
veiligheid van den soldaat, die in een vreemd en vijandig land moet vertoeven, en
dikwijls bij de burgers moet ingekwartierd worden, indien het den burgers geoorloofd
50 was, den vijandigen soldaat te doden? Dan was immers ieder doortrekken van een
vijandig leger onmogelijk, zonder dat dit leger te voren verplicht was alle burgers uit
te moorden! Daarom wordt het als een moord beschouwd, indien burgers op een
vijandelijken soldaat schieten. En de straf is in oorlogstijd de onmiddellijke ter-
dood-brenging door den kogel, soms zelfs door ophanging. Een soldaat, die op den vijand
55 geschoten heeft en gevangen genomen wordt, is enkel krijgsgevangene; hij mag niet ter
dood gebracht worden. Maar wel de burger, die op den vijandelijken soldaat schiet, of
de spion die den vijand wil verraden. Als de burger den vijand niet aanvalt, dan mag,
volgens oorlogsrecht, de burger nooit of nimmer door den vijand worden gedood; en de
soldaat, die zulks toch deed, zou onmiddellijk met den kogel gestraft worden. Zou een
60 burger mede willen vechten, wel, dan kan hij zich als vrijwilliger bij het leger
aansluiten; hij wordt dan soldaat en deelt in diens rechten en voorrechten. Het is
goed, dat deze eenvoudige waarheden diep doordringen in de bevolking. Want al mogen wij
thans hopen en verwachten, dat ons Land bevrijd zal blijven van de gruwelen van den
oorlog; al is het thans zoo goed als zeker, dat Duitschland niet door ons Land zal

70 trekken; toch moet de voorzichtigheid ons aanmanen al het mogelijke te doen, opdat de
bevolking zijne kalmte en waardigheid beware, indien onverhoopt, welk vijandelijk leger
ook, onze grenzen zou overschrijden. Men onthoude het dus goed: Een burger, die een
vijandelijken soldaat doodt, begaat volgens goddelijk en menschelijk recht een moord.
75 In de Eindhovensche bladen wordt reeds door den Burgemeester, mochten zich onverhoopt
de vijandelijkheden op ons gebied verplaatsen, de burgerlijke bevolking (dus allen die
niet in militairen dienst zijn) zoo krachtig mogelijk aangeraden, zich van elke actieve
deelneming aan die vijandelijkheden zorgvuldig te onthouden.
In den oorlog is het een eisch van billijkheid dat slechts gewapende macht (dus
80 militairen) sta tegenover gewapende macht. De vreedzame burgers worden beschouwd te
staan buiten den strijd, in zoover dat zij voor hun personen veiligheid genieten en
voor hun goederen evenzeer, zoolang zich daartegen de oorlogsnoodzaak niet verzet.
Daartegenover staat dat ieder burger den strengen plicht heeft zich in elk opzicht te
onthouden van deelname aan de krijgsverrichting, hoe zwaar dit soms ook den
85 vaderlandslievenden burger vallen moge. Wie aan dezen plicht te kort schiet, pleegt een
daad, welke gelijk staat met krijgsverraad. Deze daden van krijgsverraad worden als
regel zeer snel berecht. De straf is zonder uitzondering de dood, daar elk
legercommandant zich verplicht acht zich en zijne soldaten te vrijwaren tegen daden van
geweld komende van een zijde, waarvan deze niet mogen worden verwacht. Daar in de hitte
90 van den strijd een rechtspraak ook al is zij kort, niet altijd mogelijk of gewenscht
kan zijn, zoo maakt men in den regel met onbevoegde strijders korte metten en ontaardt
het onderdrukken van den weerstand der bevolking dan in moorden, branden en verwoesten,
op de meest b

Van zijn commandant kreeg hij Dinsdag de opdracht eene officierspatrouille langs de
95 Belgisch-Duitsche grens te maken. Sinds heeft de patrouille geen voeling meer kunnen
krijgen met haar regiment. Nu en dan werden door den patrouille-commandant postduiven
opgelaten en trachtte hij telegrafische gemeenschap met het regiment te krijgen. De
patrouille kampeerde in de bosschen en gedurende den nacht werden verkenningen te voet
100 gemaakt. In een hoeve vlak bij de Belgisch-Duitsche grenzen heeft de patrouille
overnacht, eveneens in de bosschen van Fouron-le-Comte. In den nacht van Zaterdag op
Zondag wilde de patrouille in de bosschen bij Moelingen (Mouland) kampeeren. Men zag
echter het Duitsche kamp op 200 M. Daarom trok de patrouille zich terug en verdwaalde
in de buurt van Mesch op Nederlandschen bodem. Ze werd door de Hollandsche grenswacht
105 gearresteerd, ontwapend en te Maastricht geïnterneerd.
Maandag is de patrouille naar het interneringsdepot te Alkmaar overgebracht.

De lijdenstocht van een Amerikaansche dame.

Volgens mededeeling van een dokter te Rotterdam geeft de "N. Rott. Ct." bijzonderheden
over de ellende van een hoogbejaarde Amerikaansche dame, de echtgenoot van een der
110 grootste bankiers te Philadelphia, ondervonden op haar reis van Hamburg naar
Vlissingen, en van Vlissingen terug naar "Nieuw Amsterdam". Deze millionaire was met
een dochter, drie kameniers, een chauffeur en twee automobielen te Parijs, waar zij
haar eigen appartementen bewoonde. Vandaar uit maakten moeder en dochter met haar
personeel uitstapjes, onder andere naar Duitsche badplaatsen. Op een der dagen na de
115 oorlogsverklaring, die aan het gezelschap nog niet bekend was, reden zij met twee
auto's in de buurt van Hamburg. Plotseling werden zij aangehouden en gelast uit te
stappen. De auto's werden door de Duitsche ambtenaren in beslag genomen. De eigen
chauffeur werd toen al dadelijk van het personeel gescheiden. Doch hij zou zijn weg wel
vinden. Naar Hamburg teruggekeerd, bleek het dat de Duitsche lijnen op Amerika den
120 dienst gestaakt hadden. Op advies ondernam het gezelschap de reis naar Nederland. Doch
bij de gevechten om in een trein te komen raakten nu ook de drie kameniers verloren,
van wie tot heden niet is gebleken waar zij in de wereld zijn. De ontberingen op de
eindeloos lange spoorreis van Hamburg naar ons land en de zenuwschokkende
gebeurtenissen daar gezien, sloopten het weerstandsvermogen der twee vrouwen die aan
125 weelde en verzorging gewend, nu onder het ruwste regime in den vreemde waren als
vluchtelingen. Haar trein werd midden op de wegen stop gezet, om er jonge mannen in te
zoeken die wilden deserteeren. Enkele aangehouden moesten uitstappen en werden langs
den trein, voor de oogen der opgepakte menigte passagiers, zonder pardon neergeschoten.
Onder deze omstandigheden eindelijk hier aangekomen, vernamen de dames dat zij beter
130 deden via Vlissingen naar Engeland en vandaar naar de Vereenigde Stalen over te steken.

De dochter had een bedrag van ongeveer 50.000 mark in bankpapier tusschen haar kleeren verborgen. In Vlissingen ontstond, bij het inbarkeeren op een der schepen van de Zeeland, gedrang. De oude dame raakte van haar dochter, die door de volte heen kwam, afgedrongen, terwijl de moeder in de zenuwachtige menschenmassa teruggedreven was, omdat haar medereizigers niets van honden wilden weten! Bij het verlies van alle bagage, had de oude vrouw een mandje met twee zeer kostbare lievelingshondjes weten te redden. Deze droeg zij mede, met het gevolg, dat zij bijna zonder geld bleef staan in Vlissingen en haar dochter werd weggevoerd naar Engeland. Zoo stond nu de ongelukkige vrouw alleen, met als eenig bezit een bankbiljet van 100 mark. Uitgeput van vermoeienis en ontbering, sinds dagen ongewasschen, met afgetrapte kleeren, geleek zij een menschelijk wrak. Vrijwel stuurloos van angst en uitputting, begreep zij toch te moeten trachten geld te krijgen, om Rotterdam weder te bereiken. Haar honderdmarkbiljet verkocht zij voor f 20 en nadat zij een spoorkaartje en enkele kleinigheden had gekocht, kwam zij per trein ongeveer zonder een cent in Rotterdam In een der hotels binnen, werd zij om haar ontredderden toestand, die haar een bedelares deden schijnen, naar Montefiorento verwezen. Daar aangekomen en voor onwils aangezien, ontzonk haar alle moed en verwezen zat ze hier neer. Toen schoot haar te binnen dat groote paarlen oorknoppen en een gouden beurs met diamanten en paarlen bezet te gelde gemaakt konden worden. Nog eens zou zij al haar energie verzamelen, en een goudsmid zoeken, die haar deze kostbaarheden wilde afkopen. In een klein winkeltje bood ze haar kleinodiën aan. De winkelier zag de vrouw voor een gek of een oplichtster aan, telephoneerde om de politie, die haar weder naar Montefiorento bracht. Noch de politie, noch de bevolking van Montefiore wilden de verklaringen van deze bedelares-millonaire aannemen. Ze was gek! Een laatste redmiddel schoot haar te binnen. Het Amerikaansch consulaat. Op uitgelopen pantoffels, met aan flarden getrokken kleeren, waar vuil onderlinnen door zichtbaar was, mocht zij daar ook geen vertrouwen wekken. Zij werd er met een aalmoes van f5 weggezonden, terug naar het landverhuizers-asyl. Uitzinnig van verdriet, angst en verlatenheid vond haar onze zegsman, die als door een wonder haar redder werd. Een broeder van den geneesheer, fabrikant in Amerika en daar consul van ons land, hier met vacantie zijnde, ontving van de hem bekende bankiersfamilie, aan het adres van onzen dokter, draadbericht, dat de oude dame "was stranded" op reis in Duitschland of Nederland. Of hij haar zoeken wilde door middel van de consulaten der Vereenigde Staten. De dokter zette het onderzoek in, door hotels af te telephoneeren, tot hij vernam van een oude vrouw, die naar Montefiore was verwezen. [...?]

26 augustus 1914 **Krijgsgevangenen.**

Prof. Stier vertelt het een en ander in de Kölnische over krijgsgevangenen. Hij vestigt er de aandacht op, dat daartoe, krachtens art. 13 van het Reglement op de wetten, en gebruiken bij het leger te velde, ook kunnen behooren niet-combattanten, zooals oorlogscorrespondenten, verslaggevers, marketentsters en leveranciers. Hij voegt er die waarschuwing aan toe, dat die niet-combattanten zich vooral voorzien van een legitimatiebewijs van het leger waartoe zij behooren, daar zij anders geen aanspraak kunnen maken op behoorlijke behandeling, welke hun als krijgsgevangenen is gewaarborgd. In vroeger tijden had men als gevangene van een vijandelijk leger alles te vreezen. Onze tegenwoordige, in alle opzichten dan toch menschelijker tijd, kent rechtens alleen de vrijheidsberoving de Russen, Belgen en Franschen, die in Duitschland gevangen gehouden worden behandeld men daar zoo goed als zij waarschijnlijk niet verwacht zullen hebben. Het is de vraag, of onze landslieden in Rusland en elders ook zoo behandeld worden. Prof. Stier had al vernomen, dat men in Rusland er niet tegen op ziet Duitse krijgsgevangenen naar Siberië te zenden, wat in flagranten strijd met het volkenrecht zou zijn. Het doel van de krijgsgevangenschap is slechts, te beletten, dat de g'ev'ig'en ig>eoioin*ei personen opnieuw deelnemen aan handelingen van de krijgsmacht van hun land. Alles wat hun persoonlijk toebehoort, blijft hun eigendom, met uitzondering van wapens, paarden en geschriften of papieren van militaire aard. Zij worden ontwapend en hun persoonlijke vrijheid, wordt door verplicht oponthoud in steden vestingen, legerkampen of andere plaatsen beperkt. Opgesloten mogen zij slechts worden wanneer zulks als onmiddellijke zekerheidsmaatregel noodzakelijk wordt bevonden. Met uitzondering van de officieren mag men hen overeenkomstig hun geschiktheid en graad bij het leger waartoe zij behoorden, voor arbeid gebruiken, maar die arbeid mag niet overmatig zijn en in geen verband staan met de krijgsondernemingen. Men mag de

krijgsgevangenen niet dwingen handelingen te verrichten, die de bedoeling hebben hun eigen land te benadeelen. Men mag hen ook niet dwingen geheimen te verraden; men mag hen niet kwellen of mishandelen, omdat zij geen verraad willen plegen. Arbeiden voor den Staat wordt betaald naar de regelen die voor militairen van het eigen leger bij uitoefening van gelijken arbeid gesteld zijn, of, aldien die regelen niet bestaan, naar een maatstaf die in overeenstemming is met de geleverden arbeid. Wat de gevangenen verdienen wordt ter verbetering van hun toestand besteed, en het overblijvende wordt hun bij hun vrijlating na aftrek der kosten van onderhoud, uit betaald. Overigens heeft de regeering, in welke macht de gevangenen zich bevinden, voor hun onderhoud te zorgen. De gevangen officieren krijgen gelijke bezoldiging als de officieren van gelijken dienstgraad in het land hunner gevangenschap. Hun regeering is verplicht die gelden later terug te geven. Verder zijn de krijgsgevangenen onderhevig aan de wetten, voorschriften en bevelen, geldende in het leger van den staat, in welks macht zij zich bevinden. Elke wederspanningheid kan met de vereischte gestrengheid gestraft worden (Deutsches Militär-Strafgesetzbuch § 9,158; Disziplinarordnung für das Heer, § 2). Het ontvluchten der krijgsgevangenen wordt niet met straf bedreigd; wel echter worden zij disciplinair gestraft als zij weer gegrepen worden vóór het hun gelukt is hun leger te bereiken of vóór zij het gebied verlaten hieJblfoen dat door de troop en welke hen gevangen genomen hebben, bezet is. Krijgsgevangenen kunnen op hun eerewoord vrijgelaten worden. Wie zijn eerewoord geeft, heeft zich daarmee verbonden de op zich genomen plichten ook tegenover den staat, die hun tot krijgsgevangene gemaakt heeft, te vervullen. Zijn regeering mag geenerlei diensten van hem verlangen of aannemen, die met het gegeven eerewoord in strijd zijn. Iedere op eerewoord ontslagen krijgsgevangene, die tegen den staat, waartegenover hij de eereverbintenis heeft aangegaan, of tegen diens bondgenooten de wapens draagt en weer gegrepen wordt, verliest het recht van behandeling als krijgsgevangene en kan voor den krijgsraad gebracht worden. Krachtens § 169 van het Deutsche militair strafwetboek wordt hij doodgeschoten. Opmerking verdient nog, dat speciale informatiebureau's voor krijgsgevangenen moeten worden opgericht en dat de steuncomité's voor krijgsgevangenen alle mogelijke hulp en tegemoetkoming bij de uitvoering van hun taak zullen ontvangen. Na het sluiten van dien vrede moeten de krijgsgevangenen binnen den kortst mogelijken tijd uitgeleverd worden. De schrijver meent te kunnen instaan voor zijn land, dat al deze regelen ten opzichte van de door het Deutsche leger krijgsgevangen gemaakte personen stipt opgevolgd zullen worden. Hij is er echter niet zeker van, of het den Duitschers in vreemde gevangenschap ook zoo goed zal gaan.

5 september 1914 **Van het Oorlogstooneel.**

(Van onzen oorlogscorrespondent.) (Nadruk verboden.)
Op het Westelijk gevechtveld.
Dendermonde, 1 September. Van Kortrijk tot Dendermonde... een reis van bijkans twee etmalen, heeft me opnieuw geleerd hoe moeilijk het reizen in oorlogstijd is. Zelfs als de vervoermiddelen je niet in den steek laten! Want dit moet ik herhalen, de Belgische spoorwegen doen op bewonderenswaardige wijze hun best een, natuurlijk beperkten, goed geleiden treindienst te onderhouden in heel het gebied waar het Belgisch bestuur gehandhaafd blijft. Er heeft een opschuiving plaats gehad. Juister, de ii uitlachers zijn een weinig ter zijde geschoven, zoodat de Noordwestelijke grens van hun operatieterrein voor wat België aangaat, thans ligt beoosten de lijn Aerschot-Leuven-Vilvoorde-Ninove-Bergen. Het schijnt dat de Belgische uitvallen en ook de Fransche flankbedreigingen de Duitschers tot voorzichtigheid hebben genoopt, zoodat de verspreide patrouilles in de flankdekking zich meer op de groote, door de landstorm bewaakte verbindingswegen hebben teruggetrokken. Uit wat ik zoowel in het door de Duitschers verlaten Doornik, als te Ninove en Grimsbergen vernam, bleek mij duidelijk dat de breede baan, waarover de keizerlijke legioenen Noord-Frankrijk binnentrokken, aanmerkelijk is ingekrompen. Het eerste gevolg daarvan was dat de Belgische spoorwegverbindingen werden hersteld, zoodat Doornik, Grimsbergen, Ninove, Aalst, alwaar per "ijzeren weg" zijn te bereiken. Toch hebben mij die herstelde verbindingen weinig gebaat om nog iets te ervaren van de juiste situatie van het leger, dat naar mijn overtuiging hoogstens nog een dagreis van de Parijsche fortten kan verwijderd zijn. Of dat een feit van beteekenis is. Men zou er aan twijfelen als men het rotsvaste vertrouwen van het Belgische volk en zijn eerbied afdwingende kalmte gadesloeg. Neen, het is geen zorgeloosheid, geen banaal optimisme, dat allerwege

den moet er in houdt. Het is een volkomen betrouwen op het duurzame van den tegenstand-
tot-het-uiteerste, hetwelk zoowel Belgen als Franschen met zelfs zekere blijmoedigheid
255 doet opblikken naar een gunstig eindresultaat. Daarbij komt natuurlijk ook een steunen
op den Russisch en voortmarsch naar Berlijn en op den economischen krijg van Engeland.
De laatste dagen heb ik vooral onder de Vlamen verkeerd en het is een voortdurend genot
te ervaren hoe het bewustzijn, dat allen tot nu toe voorbeeldig' hun plicht deden, de
energie staalt, de hoop levendig houdt en het onafhankelijkheidsbesef doet oplaaien op
260 een wijze, die zekerheid geeft voor de toekomst, zoo het nog waar is, dat een volk de
onafhankelijkheid bezit die het waard is. Voor den psycholoog is het thans den tijd het
ras te beproeven – in de kommervolle dagen van het Vlaamsche leven, die zoo zeer in
tegenstelling zijn met het overrijke zonnetij. Maar toch is het niet een en al
duisternis., want het manmoedig "klemmen van den Vlaamschen leeuw" is een lichtbron,
265 die hier allen koestert. Altijd heb ik van het Vlaamsche volk gehouden, doch zooals ik
het thans zie in de matelooze worsteling, is het mij een openbaring. Ik ben omringd
door militair venier. Van de plaats, waar ik deze regels schrijf, sla ik het beklemmend
schouwspel gade van een kleine voorstad, die geheel wordt gesloopt. In weinige uren
moet dat vernielingswerk verricht zijn, want achter mij grijnzen reeds de vuurmonden
270 uit de zachtgroene walleschansen, die als bastions opwelen uit het blanke, breede
grachtwater. Er moet gehaast, want vóór den avond wordt misschien reeds tegenweer
geëischt. Ik bevind mij dus binnen de fortificaties en ondanks al dat ernstig militair
bedrijf is alles wat bovendrijft in mijn gedachten steeds dat ééne: met welk een volk
van eeuwenlange beschaving, van volkomen ingeleefde cultuur moet men te doen hebben
275 indien nog in de oogenblikken van een barbaarschen overval de menschlievendheid zóó
blijft domineeren. Verschrikkelijk wreed is het Belgisch gemoed aangegrepen door wat in
heel het verwonnen land aan teistering werd volbracht en nu nog weer door het
onmenschelijk lot van Leuven. En desondanks blijft heel het volk in elken vijandelijken
soldaat, die als gewonde wordt opgenomen of als krijgsgevangene wordt ontwapend, een
280 medemensch zien. Nog heden ondervond ik daarvan treffendo blijken. Het spijt mij plaats
en persoonsnaam niet te mogen noemen, zooals ik ook veel voor mij moet houden, wat met
het krijgsbedrijf onmiddellijk verband houdt. Anders zouden mijn voorbeelden nog aan
overtuigingskracht winnen. Hedenochtend werd een Duitsch wachtmeester ontdekt door een
Belgische patrouille. Ontkomen was niet meer mogelijk. Weldra stond hij te midden van
285 een groep soldaten, die natuurlijk met stralende oogen den wachtmeester prachtige
revolvers en verdere wapens ontnemen. De man sidderde als in doodsangst. Zijn aschgrauw
gelaat verwrong en hij smeekte om genade. Generaal W..., die juist een inspectietocht
maakt door de stelling, treedt op den krijgsgevangene toe. De laatste smeekte
onmiddellijk toch niet gedood te worden. Ik ben vader "En wij zijn Belgen", viel de
290 generaal hem in de rede. "Komaan, jongen, je bent natuurlijk onzen gevangene, maar wij
doen niemand kwaad." Ge hadt zijn haarlijke verbazing moeten zien, toen weldra bij de
naastbijgelegen herberg een potje bier werd geschonken en de sigaretten werden
aangeboden. De man brak in tranen uit, en dat greep de Belgische jongens ook leelijk
beet. De gevangene vertelde, dat nagenoeg ieder Duitsch soldaat vreest omgebracht te
295 worden, zoo hij in handen der Belgen valt. Het komt mij voor, dat aan den overkant met
het recept rassenhaat zeer wordt gewerkt. Een jong soldaat van het zooveelste
linieregiment, die mij vergezelde, zei mij zonder eenigen afgunst: "o, die
krijgsgevangene Duitschers, ze hebben het beter nog dan wij. Ons brengen ze niet den
geheelen dag bier en sigaretten. Maar 't is goed ook, want wij zijn een geciviliseerd
300 volk. Dat is onze eer!" Deze woorden waren den jongen man door innige overtuiging uit
het hart geweld. Allerwege, zelfs zeer sterk in Rijssel (Frankrijk) en Kortrijk, werd
medelijden betoond met het lot van den Duitschen soldaat, want algemeen is de
overtuiging geworteld, dat de ramp, die België treft, de heillooze vrucht is van het
zwichten door de Deutsche regeering voor de militaire partij. Oostenrijk noemt men
305 zelfs niet.
Anders staat het natuurlijk in Antwerpen en in dat gedeelte van het land, waar men de
verwoestingen van den krijg aan eigen bezit en eigen bloed heeft gevoeld. Daar heeft
het Deutsche vuurgericht al wat Duitsch is den naam van Barbaar bezorgd. Doch niettemin
blijft men er de goede verzorging van gewonden en krijgsgevangenen vorderen. Men wil
310 het werk der vergelding aan de kozakken overlaten, doch acht zichzelf tot oorlogsgruwel
niet in staat. Zelfs las ik in een der Gentsche plakkatens, dat de bevolking werd
aangemaand mede te werken, dat de gewonde vijanden goed zouden worden verpleegd, als
ware het eigen volk. Maar gij begrijpt hoe hier algemeen wordt gevoeld, dat voortaan

315 alle contact met al wat Duitsch is, moet worden verbroken. Men vertrouwt op het
welslagen van den economischen oorlog, een oorlog die bij geslachten geen einde zal
vinden. Reeds thans wordt de aandacht gevestigd op artikelen, die Duitschland invoerde
en de binnenlandsche nijverheid wordt aangespoord zich thans reeds toe te leggen op de
vervaardiging van die artikelen. Men vordert ook voor de Belgische jongens de plaatsen
320 op, die tot het uitbreken van den oorlog door Duitsche bedienden werden bezet. Er is
vooral na de betreuenswaardige vergissing van het pijltje op de kaart van den
Parijschen "Matin" en de geruchten omtrent een conflict met Nederland een stormpje
opgestoken geweest tegen ons land. Doch dat was spoedig bezworen. Vooral burgemeester
Brauw heeft zich daarbij op lofwaardige wijze een goed leider betoond. Te Gent en op
325 het Vlaamsche land is de animositeit, die te Antwerpen het gretigst werd opgenomen,
verdwenen. Wel is nog niet overal alle wantrouwen verdwenen, doch bij het ontwikkelde
publiek heeft het vertrouwen in onze neutraliteit en in onze belangstelling voor België
geen schok ondervonden. In tegendeel, het is treffend met welk een lof de Vlamen
elkander vertellen, hoe goed hunne' vluchtende landgenooten bij het stamverwante volk
330 worden ontvangen en geholpen. Ik sprak Vlaamsche autoriteiten en collega's, die de
meest hartelijke gevoelens voor ons volk aan den dag legden en die volkomen overtuigd
waren, dat heel het Nederlandsche volk de schending der Belgische neutraliteit, het
verbreken der plechtige garantie en den onverhoedschen aanslag op de Belgische
onafhankelijkheid zoo krachtig mogelijk afkeuren. Binnen de grenzen der neutraliteit
ligt nog een groot en schoon arbeidsveld, waarop een grootsch werk van humaniteit kan
335 worden verricht – een werk, waarbij wij kunnen toonen, dat ook stamverwantschap geen
ijdele klank is.
Welnu, laten wij dan toedien jegens de zuidelijke stamverwante broeders het hoofd koel,
het hart warm te houden.
ERNEST KUYPER.

340 13 november 1914 **KRIJGSGEVANGENEN IN OOSTENRIJK.**
WEENEN, 13 November. (W. B.). Thans bevinden zich 731 officieren en 79.314 manschappen
als krijgsgevangenen in de monarchie.
De krijgsgevangenen vinden een onderkomen in speciaal hiervoor gebouwde barakken, welke
345 ook voor den winter ingericht zijn en dus verwarmd kunnen worden. Buiten de
woonbarakken voor de spijziging en bad-inrichtingen gebouwd.
Gewonde en zieke krijgsgevangenen worden tot hunne genezing, evenals de soldaten van
het eigen leger in hospitalen opgenomen. Voor krijgsgevangen officieren bestaan eigen
verblijfplaatsen. Dit zijn ten deele gehuurde sloten, ten deele groote particuliere
350 pensions, welke voor dit doel door het legercommando worden gebruikt.
Voor voldoende beweging en frissche lucht is gezorgd door wandelingen in parken enz. in
de omgeving der verblijfplaatsen.
De aan de krijgsgevangenen verstrekte voeding is rijkelijk en in overeenstemming met
hunne vaderlandsche gewoonten. Aan den Russischen krijgsgevangene wordt, wanneer hij
355 zonder bovenkleeding aankomt, door het leger-commando warme kleeding verstrekt. In de
woningbarakken zijn voor iederen man stroozakken en gevulde hoofdkussens beschikbaar.
De krijgsgevangen manschappen worden op de eerste plaats gebruikt tot verbetering van
de inrichting hunner verblijfplaatsen. Al de bij dit werk gebruikte krijgsgevangenen,
krijgen buiten hun loon, een toelage voor den arbeid, die tot verbetering van den
360 mondkost en het bereiden van thee gebruikt kan worden.
De correspondentie van krijgsgevangenen met hunne familieleden wordt door bemiddeling
van het gemeenschappelijke centrale bureau voor inlichtingen van krijgsgevangenen
verzonden. Zij wordt in alle talen toegelaten.
Het houden van godsdienstoefeningen der verschillende confessies wordt op iedere wijze
365 bevorderd.

23 november 1914 [...] **Een Belgisch krijgsgevangene te Münsterlager**
schreef op een briefkaart in het Fransch aan zijn te Maastricht vertoevende vrouw, dat
de toestand er gewoon onhoudbaar is. Ze liggen op den vloer, hebben het er koud, het
370 voedsel is onvoldoende en wat het ergste is, het wemelt er van ongedierte. Ratten,
muizen, vlooiën, ja, nog veel erger. Hij zegt, dat, indien er geen verandering komt, de
oudere mannen het niet overleven, terwijl van de jongeren misschien niet de helft hun
land zullen terugzien. [...]

375 15 december 1914 **Het nut van Esperanto in den oorlog.**

Het »Neuigkeits-Welt-Blatt« te Weenen schrijft:

Het nut van een internationale hulptaal, zooals Esperanto is, wordt ook bewezen in
dezen wereld-oorlog. Een Duitscher, Hornmann genaamd, heeft als krijgsgevangene in
Tomsk (Siberië) aan den boekhouder van het Stedelijk Slachthuis te Teplitz, den heer
380 Weiss, onder meer geschreven:

»Eenige verplegers in een Russisch hospitaal bemerkten op mijn jas de kleine groene
ster, het internationale kenteeken der Esperantisten, zij verdwenen en kwamen kort
daarna terug met een Russisch officier. Nauwelijks had de officier de groene ster in
het oog gekregen of hij trad verheugd op mij toe en groette mij in het Esperanto,
385 daarna vroeg hij mij veel wat hem twijfelachtig toescheen. De Russische dagbladen
deelden slechts overwinningen mede van de Russische en de Fransche legers. Toen hij van
mij het tegenovergestelde hoorde, was hij zeer verwonderd. Door voorspraak van den
officier werd ik zeer zorgvuldig verpleegd en na 4 dagen naar Moskou getransporteerd.
Ook hier was mij het Esperanto van nut. Reeds den 2den dag na mijn aankomst werd ik in
390 het gevangenenkamp door 3 officieren bezocht die zich zeer verheugden met een
vreemdeling Esperanto te kunnen spraken, omdat hun Engelsche en Fransche taalkennis
niet voldoende was. Ik zou reeds na eenige dagen naar Siberië gezonden worden, maar
mocht echter op voorspraak van de officieren in het gevangenenkamp blijven. Ik moest toen
een officier behulpzaam zijn, een vertrouwen, dat ik alleen te danken had aan
395 Esperanto.

"Later kwamen nog 19 verwonde »Honveds« aan en 17 Italianen, van dezen bleken 2 Honveds
uit Debreczin en Italiaan Esperantisten te zijn en maakten zich als zoodanig kenbaar.
Zij verzochten mij hen dikwijls te komen bezoeken, opdat zij zich tenminste met iemand
zouden kunnen onderhouden van de oberen vernam ik ook, dat voor het Russische
400 Ministerie van Oorlog Esperanto-kennis wordt verlangd. Ook leeren vele Marine-
officieren Esperanto. later 'n het ge- Tang een kamp terugkeeren, en werd toen met
vele kameraden naar Tomsk in Siberië gezonden. Ik schreef onmiddellijk aan de
Esperanto-vereeniging aldaar, waarop verscheidene leden ons bezochten en zich ten
405 eerste erover verheugden, door middel van de wereldhulptaal zich verstaanbaar te
kunnen maken met Duitschers, Italianen en Hongaren."

7 januari 1915 - **Een Russisch krijgsgevangene, die in het kamp**

410 van Guben verzet had gepleegd, is deswege door den oppersten krijgsraad van het IIIde
legerkorps tot twee-en-een-half jaar gevangenisstraf veroordeeld, ofschoon de eisch 10
jaar was.

21 januari 1915 **Een ontvluchte krijgsgevangene.**

Gisternacht heeft Zutphen weer een ontsnapt vluchteling geherbergd, ditmaal een
415 Duitsch dragonder, die bij Calais werd gevangen genomen. Met z'n vijven wisten zij te
ontsnappen, doch zijn vier makkers moesten hun poging met den dood bekoopen. Hij was in
het bezit van een Engelschen officiersmantel en muts, en slaagde er in op een Zweedsch
schip te komen, waar hij zich zelfs kon verstaanbaar maken, omdat z'n vrouw een
Zweedsche is. Te Katwijk werd hij aan land gezet en gistermorgen halfnacht vertrok hij
420 weer van Zutphen om zich met zijn pas en papieren in Wesel te melden. Hij hoopt nu maar
een poosje van z'n vijf maanden oorlogvoeren te mogen uitrusten.

15 februari 1915 **WEENEN, 14 Februari (Wolff-bureau).**

Het Korr. Bur. meldt: Het opper-commando bij het leger deelt mede: Reeds herhaaldelijk
425 is het vóórgekomen, dat Russische soldaten en zelfs geheele patrouilles zich bedienden
van de Oostenrijksch-Hongaarsche uniformen om Oostenrijksche kleine afdeelingen te
overvallen. Daar dit de laatste maanden vooral bij Psjemisl herhaaldelijk voorkwam en
deze krijgslist, die in strijd is met het volkenrecht onder de Russen blijkbaar zeer
geliefd begint te worden, werd het noodig bekend te maken, dat ieder Russisch soldaat
430 of officier, die zich op zoo schandelijke wijze in den strijd van een verkleeding
bedient voor oen krijgsraad ter plaatse onmiddellijk zal worden veroordeeld. In de
tegenwoordige gevechten in de Karpaten is het nu gebeurd, dat een geheel Russisch
bataljon in Oostenrijksch-Hongaarsche uniformen tot den aanval overging. Het bataljon
werd uiteengedreven en voor het grootste gedeelte gevangengenomen. Met het oog op dit
435 feit moet openlijk worden verklaard, dat zelfs het groote aantal verkleede Russen, die

de Oostenrijkers in handen vallen, de onmiddellijke behandeling van allen voor den krijgsraad in de toekomst niet zal verhinderen.

25 februari 1915 **Ruim 1 miljoen krijgsgevangenen.**

440 Het aantal krijgsgevangenen, door Duitschland en Oostenrijk gemaakt, bedraagt na het
gevecht in het Masoerisch meergebied meer dan een millioen, het aantal krijgsgevangen
Russen in Duitschland is volgens de "Frankf. Ztg." tot 462,000 gestegen. Oostenrijk-
445 Hongarije moet op zijn minst 230,000 Russen gevangen houden. Tot nu toe hebben volgens
genoemd blad de Russen aan gevangenen verloren 692,000 man, de Franschen 237,000 man.
de Belgen 37,000 man, de Engelschen 19,000 en de Serviërs 50,000 man. Van deze
1,043,000 krijgsgevangenen zijn ongeveer drie-vierden in Duitschland ondergebracht en
ongeveer een vierde in Oostenrijk-Hongarije.

6 maart 1915 **Het Russische Esperantoblad: "Ondo de Esperanto"**

450 publiceert een interessanten brief, die als tegenhanger kan dienen van het schrijven
van een Duilsch krijgsgevangene, waarvan voor eenigen tijd werd melding gemaakt. In
dozen brief beschrijft een Russisch soldaat zijn ontmoeting gerst op het slagveld met
Esperanto sprekende Armeniërs en Polen en daarna in een Hongaarsch hospitaal met een
455 Hongaarschen Esperantist, die alles deed om hem het leven op vijandelijk terrein te
veraangenamen. In hetzelfde blad komen vele berichten voor omtrent cursussen en
vergaderingen, waaruit blijkt, dat de Esperanto-beweging ook daar nog steeds
vorderingen maakt. Als bewijs, dat de internationale idee onder Esperantisten van elken
460 landaard gaat boven vijandschap, dient, dat in een vergadering van Esperantisten te
Moskou een motie werd aangenomen om energiek te protesteeren tegen de wandaden van
eenige pseudo-studenten, die uit chauvinisme de vensterglazen van Duitse winkels
hadden verbrijzeld. In verschillende oorlogvoerende landen trachten Esperantisten het
leven der daar vertoevende krijgsgevangenen te veraangenamen, door hun allerlei
versnaperingen te brengen. Over 't algemeen valt het op, dat de Esperantobladen, welke
465 in de oorlogvoerende landen verschijnen, een geest van verdraagzaamheid en zelfs van
onderlinge waardeering ademen, die gunstig afsteekt bij de wijze, waarop vaak door de
grootte bladen de onderlinge vijandschap aangewakkerd wordt.

26 maart 1915 De Duitse hospitalen.

470 Do verpleging van de gewonden in alle hospitalen, welke ik in Duitschland bezocht
schrijft de neutrale correspondent inde Times leek mij uitmuntend. De
iuchtverversching, verlichting, verwarming en de gelegenheid tot baden lieten echter in
sommige gevallen te wenschen, hoewel de operatie- en verbanukainers overal van alle
moderne 'middelen voorzien zijn.
475 Bij de behandeling der gewonden worden alle pogingen in 't werk gesteld, om ledematen
te sparen en amputaties worden zooveel mogelijk vermeden. Kogels, die diep ingedrongen
zijn en geen last veroorzaken, laat men gewoonlijk ongestoord en chirurgisch ingrijpen
wordt nagelaten, ais het maar eeuigszins kan. het doel is, om volledig herstel inden
koristen tijd t-ot stand te brengen. En dat dit doel door de toegepaste methodes
bereikt wordt, scaijnt afboende te worden bewezen door het feit, dat in geen van de
480 hospitalen, die de correspondent bezocht, de sterfte tot 2 percent van het totale
aantal der behandelde patiënten veelal 80 percent van het hospitaal gestegen was. Het
meerendeel der mannen zijn op de been en in staat om te bekomen van de vermoeienissen
der campagne, terwijl hun wonden aan het genezen zijn. De wonden bevinden zich
hoofdzakelijk inden linkervoorarm, den rechterbovenarm en schouder, en in hiel en
485 enkel; vingers zijn dikwijls afgeschoten, in 't bijzonder de wijsvinger. Wonden inden
romp zijn betrekkelijk zeldzaam. Hetzelfde geldt van wonden aan net hoofd.

Aan den Duitschen soldaat wordt voldoende tijd gegund om volkomen te herstellen, en hij
is geheel genezen voordat hem wordt toegestaan, zich weer bij zijn regiment te voegen.
490 De correspondent vernam, dat 60 percent der gewonden uit de eerste maanden van den
oorlog zich weer bij hun afdeelingen hadden gevoegd. Van de projectielen worden
Russische kogels als de meest humane beschouwd. Deze spitse, snelle kogels
desinfecteeren in de meeste gevallen de wond bij hun indringen, zocdat gangreen en
andere besmetting door Russisch geweervuur bijna onbekend is. Dein Amerika vervaardigde
495 shrapnel, uit Fransche kanonnen geschoten, zou de ergste scheunvondeu veroorzaken.

Een gewonde vijandelijke soldaat, die in de handen der Duitschers valt,, wordt naar bepaalde ~ gevangenishospitalen'' overgebracht en als krijgsgevangene behandeld. Indien een patiënt sterft in een Duitsch gevangenishospitaal wordt hij, nadat het bericht van zijn overlijden, de oorzaken en andere bijzonderheden aan da autoriteiten gezonden zijn, met militaire eer begraven. De correspondent woonde zulk een teraardebestelling bij van een Britsch soldaat, die in een Duitsche stad aan zijn wonden was bezweken. De plechtigheid was eenvoudig doch indrukwekkend. De kist werd dooreen afdeeling van zes Duitsche soldaten naar het graf gedragen en gevolgd dooreen geestelijke. Op de kist was een krans gelegd, met een breed lint in de kleuren van de stad, en met het opschrift: "Dem tapferen Krieger" en daaronder, in kleine letters, "De stad -". De kist werd langzaam neergelaten in het graf, waarop een houten kruis geplaatst werd, met de vermelding van naam, datum en rang van den overledene. De krans werd op het graf gelegd. Daarna hieven de Duitsche soldaten hun geweren omhoog en losten een laatste salvo. De plechtigheid was geëindigd. Toen de correspondent vertrok, bemerkte hij, dat de afdeeling terugkeerde en een Duitschen soldaat met precies dezelfde plechtigheden ter aarde bestelde. Een soortgelijke krans werd op het graf gelegd, en hetzelfde opschrift aangebracht: "Dem tapferen Krieger".

24 april 1915 **Krijgsgevangenen.**

Bij de grensplaats Oeding op 10 min. afstand van Winterswijk zijn door de Duitsche grenswacht 4 Russen aangehouden, die uit het krijgsgevangenkamp te Friedrichsfeld bij Wezel ontsnapt waren en nu zoo dicht bij hun eind doel toch weer in handen der Duitschers vielen.

Den vorigen dag was een Fransche krijgsgevangene, die ontsnapt was door de Duitsche patrouille in de grensplaats Borken aangehouden. Ze zijn allen weer naar het krijgsgevangenkamp teruggebracht.

2 juni 1915 **Men weet, dat er zich te Brussel eene vereeniging**

gevormd heeft "La cantine du soldat prisonnier" genoemd, die zich ten doel stelt den krijgsgevangen Belgen in Duitschland van tijd tot tijd eenige versnaperingen te doen worden. Zij brengt daartoe pakketten in den handel met allerlei lekkers gevuld en belast zich deze aan een opgegeven adres in een der gevangenkampen op te zenden tegen betaling door den afzender van de som van 2 of 5 frank. Er is een overeenkomst met de Duitsche transportmaatschappijen gesloten, waardoor de overkomst binnen acht dagen gegarandeerd kan worden. Er is nu een nieuw pakket in omloop gebracht hetwelk 10 frank kost en dat de volgende delicatessen inhoudt: een rookworst of een stuk gerookt vleesch, 1 peperkoek van een kilo, 2 dozen vleeschpastei, 1 Hollandsche kaas, een kommiesbrood, 1 pak chocolade, 100 cigarettten, 1 stuk zeep, 4 pakken suiker, 1 pakje pastilles en 1 pak militaire beschuit. Daar het voor krijgsgevangenen zonder verwanten in België of met verwanten zonder contanten natuurlijk een hard gelag moet zijn hun kameraden voortdurend in het genot te zien van zulke uitgekozen lekkernijen en zelf platzak te zijn, tracht men families zonder zoons in het leger er toe te bewegen een onbemiddeld krijgsgevangene te adopteeren, opdat ook deze menschen van tijd tot tijd eenige versnaperingen kunnen toegezonden krijgen. De gemeenteraad van Brussel heeft in deze een goed voorbeeld gegeven door een pas genomen besluit, waarbij aan elken Brusselschen jongen in de Duitsche krijgsgevangenkampen, die geen bemiddelde familie in België bezit, een bovenbedoeld pakket toegezonden zal worden.

8 juni 1915 **Gearresteerd.**

VLODRUP (Station). In den nacht van Zaterdag op Zondag werd door de Duitsche grenswacht aangehouden een Russisch krijgsgevangene, die uit een kamp nabij Keulen was ontvlucht. Na ondervraging bleek, dat aldaar een 30-tal Russen ontvlucht waren. Een viertal hadden hunne schreden naar hier gewend. Drie hunner hebben vermoedelijk de grenzen kunnen passeeren, no. 4 viel in handen van een landweerman, die hem gevankelijk naar Dalheim opbracht. De aangehoudene was geheel uitgeput en verklaarde in vier dagen geen noemenswaardig voedsel meer genoten te hebben. Aan den Dalheimermolen werd hij zorgvuldig verpleegd en gevoed. Zondag werd hij naar Keulen teruggebracht.

9 juni 1915 **- Te Zeddam is Donderdag een Russisch krijgsgevangene**

aangekomen, die uit Friedrichsfeld is ontsnapt. De man was doornat en had 6 dagen geleefd van rauwe aardappelen. In December was hij bij Lodz met 7000 man gevangen

genomen. [Hij behoorde tot het 23ste Siberische regiment. Zijn broek was echter van een Belgisch uniform.]
[look op 7, 8, 9 en 10 mei 1915!]

560

23 juni 1915 **Ontsnapt!**

Gister kwam te Groenlo een Russisch krijgsgevangene aan, die het gevangenenkamp te Wezel ontvlucht was. Met tien anderen was hij den gevaarlijken tocht begonnen. Twee worden er nog vlak bij de grens door de Duitschers achterhaald. Vermoedelijk is het
565 slechts één gelukt in Nederland aan te komen. De man droeg een kaartje bij zich, waarop de loop van den Rijn en o. a. eenige Nederlandsche grensplaatsjes waren aangegeven. Voor zoover uit zijn gebaren en woorden viel op te maken, had hij zich langen tijd voor de Nederlandsche grens opgehouden, voordat hem de kans gunstig scheen, die over te trekken. Begrijpelijkwijze was hij zeer verheugd zijn doel eindelijk bereikt te hebben.
570

24 juni 1915 **Krijgsgevangenen als werklieden in Duitschland.**

In de Duitse Rijnprovincie ziet men thans overal werkwillige krijgsgevangenen aan den arbeid, zoowel bij particulieren als bij het spoorwegwezen en andere takken van dienst.
575 In een fabriek te Hattingen werken er niet minder dan 150, waarvan 100 Russen en 50 Franschen, Over deze laatsten was de directie niet bijster tevreden, terwijl de eersten in alle opzichten het van hen verwachte overtroffen. De Russen gaven zelfs hun voornemen te kennen om te trachten na den oorlog in Duitschland werkzaam te blijven. De regeering stelt als voorwaarde voor het ter beschikking stellen van werkwillige
580 krijgsgevangenen, dat de werkgever het gangbare plaatselijke loon (ortsüblich) betaalt, waarvan 2/3 komt aan den staat en 1/3 aan den krijgsgevangene. Daar de loonen in normale tijden reeds bijzonder hoog zijn in de Rijnprovincie beurt op deze wijze de krijgsgevangene soms nog meer dan hij tehuis verdiende.

585

17 juli 1915 **Ontsnapte Russische krijgsgevangene.**

De militaire wacht aan de spoorbrug over de Maas, te Gennep, ontdekte Donderdagmiddag in de naburige weilanden een vreemden zwerver, die bij onderzoek een Rus bleek te zijn. Hoewel niemand den man kon verstaan en hij slechts enkele woorden Duitsch sprak, kon men van hem te weten komen, dat hij uit het Munsterlager was ontsnapt en dat hij in
590 September in de buurt van Königsberg was gevangen genomen. Naar de "Tel." verneemt, zal den man hulp verleend worden, om zich naar een Russischen consul te begeven.

26 juli 1915 **ONTSNAPTE KRIJGSGEVANGENEN.**

Men meldt ons uit Maastricht d.d. 25 Juli:
595 Gisteravond is hier door de militairen aangehouden een Russisch krijgsgevangene, afkomstig uit Duitschland. Onder geleide van twee militairen is hij gebracht naar de hoofdwacht. Met twee andere krijgsgevangenen was hij uit het Duitse kamp ontsnapt, doch hij is de eenige van de drie die levend over de grenzen is gekomen. De twee andere zijn doodgeschoten.
600

6 augustus 1915 **Russische krijgsgevangene.**

Ter beschikking van den Russischen Consul te dezer stede is gesteld de Russische soldaat Iwan M., aangebracht uit de richting Roosendaal, die verklaarde uit het
605 krijgsgevangenenkamp bij Olstein aan de Duitse bewaking te zijn ontsnapt.

19 augustus 1915 **- Te Laak in Limburg is een Russisch krijgsgevangene**
na een maand zwerven aangeland.

4 september 1915 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**

Donderdag zijn in het veen bij Bredevoort weer drie Russische krijgsgevangenen
610 aangekomen, die uit Friedrichsfeld ontvlucht waren. Ook een Engelschen krijgsgevangene gelukte het ons land te bereiken. Uit Schaesberg wordt aan den *Limb. Koerier* gemeld, dat bij de mijn Oranje-Nassau II Donderdag drie uit Duitschland gevluchte Russen zijn aangekomen. Zij waren 's nachts
615 over de in dezen regentijd vrij sterk stroomende rivier de Worm (grensscheiding) gezwommen en zagen er beklagenswaardig uit. Voor zoover men uit hun Russisch kon

opmaken, waren ze met vijf personen gevlucht, maar waren er twee van hun metgezellen doodgeschoten.

620 Te Ter Apel zijn aangekomen twee Fransche krijgsgevangenen die uit Hannover varen ontvlucht. Al zwemmende waren ze over de Eems gekomen. Onder militair geleide zijn ze te Assen aangekomen.

15 september 1915 – **Door onze gemeentepolitie is de hand gelegd**

625 op een tweeden persoon, zekeren D. J. G. M. C., afkomstig van Wageningen, die onder bedriegelijke voorgevens de goedgelooovige inwoners heeft bewogen tot afgifte van geld. Door gebaren gaf hij te kennen, dat hij een uit Duitschland gevlucht Russisch krijgsgevangene was en een schot in de buik te hebben ontvangen. Hij toonde daarbij op zijn bloote lichaam de plaats waar de kogel was ingedrongen. Na zijn arrestatie echter bleek dat op de plaats waar het schot zou zijn ingedrongen, geen schotwond, doch
630 slechts een krabwondje aanwezig was, dat hij zelf had aangebracht.

7 oktober 1915 **"Oorlogshumor"**

635 [...] De oorlog, die een jaar oud is, heeft reeds menig gedenkboek zien verschijnen. Onlangs verscheen er weer een in Duitschland. Het is 't bundeltje van de Kriegswitze, die in verschillende Deutsche bladen verschenen en bijeenverzameld zijn door den heer Kellermann. Links en rechts krijgen de geallieerden er van langs. Natuurlijk is in alle moppen de Rus altijd de half-verwilderde bruut, die bang is voor zijn hachje. "Waarom schieten de Russische soldaten zoo slecht?" vraagt iemand aan een Berlijnsch soldaat. Antwoord: "Dat komt, omdat ze maar één hand voor 't geweer hebben, met de andere moeten
640 ze immers hun hoofd krabben?" – Saksische kinderen spelen oorlogje en één van bet troepje wordt met algemeene stemmen aangewezen om het Russische leger voor te stellen. "Want jij hebt luizen." – Een Russisch krijgsgevangene heeft edelmoediglijk een glas bier gekregen, en eet er het stuk vilt bij op, dat er onder ligt. Want "dat ziet de Rus voor een koek aan". [...]

645

25 oktober 1915 **Russische krijgsgevangenen.**

650 Te Nieuweroord (Z. Dr.) is op een boerenerf een Russisch militair in uniform, welke op lompen geleek, aangetroffen. Hij lag geheel onder een gestreepte deken verborgen, niet wetende, dat hij op Nederlandsch grondgebied was. De eigenaar van de boerderij verstrekke voedsel en nachtverblijf en de soldaat is daarna aan de militaire overheid overgegeven. Hij was sedert geruimen tijd Duitsch krijgsgevangene geweest en nu ontvlucht.

26 oktober 1915 **Ontsnapte krijgsgevangene.**

655 Zaterdag is te Millingen door de grenswacht een Russisch soldaat aangehouden die uit de Deutsche krijgsgevangenschap had weten te ontvluchten. Hij werd naar het fort Pannerden gebracht ten einde Maandag naar Rotterdam vervoerd te worden.

660 Te Winterswijk zijn na elkaar, uit verschillende richtingen, twee Fransche krijgsgevangenen aangekomen: een onder-officier van het 1e regiment territoriale troepen, die dien dag juist zijn 36n geboortedag beleefde, en een 30-jarige infanterist. Beiden waren in Maubeuge gevangengenomen en naar het kamp te Friedrichsfeld gezonden. Sedert eenigen tijd waren ze aan het werk, de een te Coesfeld, de ander in een plaats in de nabijheid daarvan. Ze zijn naar Rotterdam vertrokken, met het doel zich opnieuw bij het leger aan te sluiten.

665

3 november 1915 **HELLENDOORN, 2 Nov. Hedenmorgen is hier aangehouden**

670 en voor den burgemeester gebracht een ontvlucht Russisch krijgsgevangene. Doordat hij niet te verstaan was, was er weinig met hem aan te vangen, maar zooveel bleek, dat hij uit Siberië afkomstig was. Zeven dagen had hij geloopt en geteerd op rauwe aardappelen. Zijn handen waren stuk, zooals hij te kennen gaf van het werken in Duitschland. Nadat hij zich had te goed gedaan aan een flink maal en genoten had van eenige sigaretten, is hij naar Rotterdam overgebracht, ter beschikking van den consul.

4 november 1915 **Het verhaal van een ontsnapt Rus.**

675 De Russische krijgsgevangene Fédor Dimikrief die uit een Duitsch gevangenkamp ontvlucht te Hellendoorn aangekomen was, is via Zwolle naar Rotterdam overgebracht. Men had nl. gelezen dat te Zwolle een Russische dame woont, die twee andere krijgsgevangen

landgenooten vriendelijk te woord had gestaan. Ook hij werd door onze stadgenooten minzaam ontvangen, schrijft de "Zwolsche". Hij was 7 dagen onderweg geweest en had
680 niets dan knollen gegeten. Hij zag er veel slechter uit dan de beide anderen, en hield voortdurend toen mevr. X. hem in 't Russisch aansprak. Hij vertelde dat hij door de Overijsselsche boeren vriendelijk ontvangen was en dat hij onder hun dak geslapen had. Zij hadden zijn veldflesch met thee gevuld. In den trein had hij zóóveel broodjes gekregen, dat hij voor alle versnaperingen, die hem hier werden aangeboden, behalve
685 voor thee, bedankte.

Hij vroeg evenals de anderen om handdoek en zeep, en wenschte ook een bad te nemen. "Klein Deutschland besiegt gross Russland" en "Russland kaput" had men hem in het gevangenkamp gezegd, maar men heeft hem nader verteld, dat het zoover nog niet was. Hij vertelde ook nog dat hem al zijn wapens afgenomen waren, en dat geweren, kanonnen
690 enz., ook de aanwezige paarden, door de Russen vernietigd waren, daarna gaven zij zich over.

In 't gevangenkamp moest hij steenen kloppen; de voeding bestond uit dunne soep met aardappelen.

695 9 november 1915 [en 6 oktober] - **Te Dinxperlo is een ontvlucht Russisch** krijgsgevangene aangekomen uit het Kamp bij Munster. Hij had een Duitse jas, een Belgische broek, Russische laarzen en een Fransch vest aan en kreeg nu ook een Hollandsche pet op. {De bonte rok van Jozef./Ook Internationalisme.}

700 4 en 6 oktober 1915 Ontvluchte Russische krijgsgevangenen. Te Dinxperlo is gisteren een Russisch krijgsgevangene uit het kamp bij Munster aangekomen. Hij had den weg in elf dagen afgelegd en voedde zich in dien tijd uitsluitend met boom- en veldvruchten.

705 12 november 1915 - **Door de Duitse grenswacht werd bij Gemmenich** een ontvluchte Russische krijgsgevangene doodgeschoten.

27 november 1915 **Men schrijft ons van de Geldersch-Pruisische grens:**

Dat niet allen, die zich in Duitse krijgsgevangenschap bevinden, van de kans om te kunnen ontvlucht, gebruik maken, mag wel daaruit blijken, dat sedert eenigen tijd op nog geen kwartier afstand van de Nederlandsche grens bij Winterswijk 50 Russische
710 krijgsgevangenen werken aan het maken van eenen verharden weg en geen enkele hunner heeft ooit eene poging tot ontvluchting aangewend. Zij verklaarden, het in hunne krijgsgevangenschap beter te hebben dan in den oorlog. Trouwens, de opinie van het niet-strijdend deel der Duitschers op vele plaatsen is, dat men beter krijgsgevangene kan zijn of in de loopgraven liggen, dan als particulier voor zich zelf te moeten
715 zorgen. De Russen zijn gedweeër. Donderdag zijn ook 250 Russen in de kolenmijnen te Dorsten aan het werk gegaan, in plaats van de Fransche krijgsgevangenen, die het werk hebben neergelegd, omdat ze mijnarbeid in het vijandelijke land niet in overeenstemming kunnen brengen met hun gevoel van patriotisme.

720 24 december 1915 - **Heden ochtend werd te Glanerbrug een Russisch krijgsgevangene** aangetroffen, die uit een gevangenkamp in Duitschland was ontvlucht. Hij is door de grenswacht naar Enschede overgebracht.

725 30 december 1915 **Gendringen. - Te Ulft heeft de politie een man** uit Deventer en een uit Doetinchem aangehouden, die zich bij de ingezetenen introduceerden als Duitse deserteur en Russisch krijgsgevangene met het doel kosteloos eten te krijgen en een goede handgift op den koop toe.

730 22 januari 1916 **Krijgsgevangenen in Siberië.**

De bekende Berlijnsche kunst-historicus, Julius Meier-Gräfe, is geruimen tijd geleden in Russische krijgsgevangenschap geraakt, toen hij aan het Duitse front in het Oosten vertoefde en daar dienst deed bij het Roode Kruis. Eenige weken geleden werd hij tegen
735 een Russischen krijgsgevangene uitgewisseld en kwam in zijn vaderland terug. Hij heeft nu in een bijeenkomst te Bremen het een en ander verteld van zijn wederwaardigheden. Het "Berliner Tagebl." bericht hieromtrent:

Meier-Gräfe is eerst een poosje alleen geweest onder Russische soldaten, Siberische en Donkozakken en Tsjerkessen, zonder dat een officier of sergeant in de buurt was. Hij werd door deze mannen, die er zoo wild uitzien, vriendelijk behandeld. Wel toonden zij belangstelling voor alles wat hij bij zich had, bekeken alles, maar gaven hem echter voorwerpen van waarde en zelfs bankbiljetten terug. Zij deelden hun eten en tabak met hem. Minder vriendelijk was de plaatsvervangende commandant van Nowo Georgiewsk, die, na hem eerst vergeefs uitgevraagd te hebben, hem liet brengen in een kazemat, waarin kort geleden gevangenen aan cholera gestorven waren en die niet eens schoongemaakt was. Op de toenmaals nog Russische étappecommandantuur Warschau bleef Meier Gräfe eenige dagen onder dragelijk doch streng toezicht. Toen ging de reis naar Moskou, waar de gevangenen gebracht werden naar een gevangenis, die vergeleken kan worden met Gorki's nachtasyl, gecombineerd met de holen van ondeugd der Chineezers in San Francisco. Hij werd hier gebracht bij een aantal Duitse en Oostenrijksch-Hongaarsche officieren. Het eten was schaarsch: 's morgens en 's avonds kreeg men niets. Van Moskou werd hij overgebracht naar Burkow, waar hij op de uitlevering wachtte. De officieren hadden het hier dragelijk, zij konden zich tamelijk vrij bewegen. De soldaten werden slecht behandeld. In plaats van naar Duitschland te mogen terugkeeren, werd Meier-Gräfe gebracht naar Tomsk in Siberië. Dagen lang bleef hij hier zonder dat er gestookt werd, bij een koude van 25 graden. Eenige weken kwam hij niet uit de kleeren. In den herfst werd hij naar St. Petersburg gebracht; de beide Russen, tegen welke hij uitgewisseld zou worden, waren reeds lang in de hoofdstad aangekomen. Voor hem waren er echter geen papieren. Ten slotte werd hij zonder papieren naar Haparanda getransporteerd en van daar kon hij eindelijk naar Duitschland terugkeeren. Meier-Gräfe heeft een aantal Russische en Duitse krijgsgevangenenkampen gezien. Hij vergeleek deze met elkaar en maakte een onderscheid voor tusschen lichamelijke en moreele ontberingen. Bij een Russisch kamp vergeleken is een Duitse kamp een sanatorium. Volgens de Russische verordeningen moet een gevangene het, wat kleeding, voeding en woning betreft, hebben als een Russisch soldaat. Dat is reeds veel minder dan in Duitschland. Hierbij komt echter, dat de ambtenaren een groot gedeelte van de gelden voor de kampen in hun zak steken en de gevangenen soldaten honger en kou laten lijden en ziek worden.

25 januari 1916 **Gearresteerd.**

In het grensplaatsje Barlo zijn een Fransch en Russisch krijgsgevangene, welke uit Friedrichveld gevlucht de Hollandsche grenzen wilde oversteken, gearresteerd. te Epe (Pruisen) heeft de politie twee Hollanders in arrest genomen, die er hun werk van maakten ontvluchte krijgsgevangenen uit Pruisen over de Nederlandsche grenzen te helpen.

7 februari 1916 **Russische krijgsgevangenen ontvlucht**

In het Barlosche Bosch, dicht bij de Nederlandsche grens, bij Winterswijk, zijn acht Russische krijgsgevangenen aangehouden, die in het begin dezer week uit de mijn "Rheinpreussen", bij Mörs, gevlucht waren. Vierr medegevangenen, die tegelijk met hen ontvlucht waren, meldden zich, geheel uitgehongerd, uit eigen beweging te Wezel aan.

13 maart 1916 **De post der krijgsgevangenen.**

In geen enkele land heeft de post der krijgsgevangenen een zoo grooten omvang als in Duitschland. Daar zijn op het oogenblik meer dan 150 groote gevangenenkampen met gemiddeld 10,000 man. Niet alleen de omvang maakt het bewerken van deze post zoo bezwaarlijk, maar ook het feit, dat de brieven uit zooveel verschillende landen met zoo vele talen komen en dat de adressen vaak ook slecht geschreven zijn.

Da Zwitserse post bemiddelt de post der gevangenen uit Frankrijk en zijn bezittingen en ook uit Servië en Montenegro. De Nederlandsche post die uit Groot-Britannië en zijn bezittingen, terwijl de Zweedsche voor alle zendingen uit Rusland zorgt. Dezelfde landen zorgen ook voor de post der gevangenen in Duitschland in omgekeerde richting. Geoorloofd is het verzenden van open brieven, briefkaarten, drukwerk, monsters zonder waarde, handelspapieren, brieven en pakjes met aangegeven waarde, postpakketten tot vijf kilogram, met of zonder aangegeven waarde en postwissels. Al deze zendingen zijn vrij van port. Voor ze aan de krijgsgevangenen worden overhandigd, worden ze in een militair bureau doorgezien. Daar worden ook alle zendingen onderzocht voor ze naar het buitenland gaan. Voor een juiste en snelle bezorging van de post aan krijgsgevangenen is het noodig, dat de naam van het kamp, waartoe ze behooren, op het adres staat.

800 Dagelijks echter komen er zeer vele zendingen, die aan deze voorwaarde niet voldoen. Ze zijn nog te talrijker, omdat er in Frankrijk nog geen officieele verlieslijsten uitgegeven worden. Thans heet het echter, dat de Fransche regeering van plan is een lijst van de in Duitschland gevangen Franschen te publiceeren. Vaak komt het nu nog voor, dat familieleden van soldaten, die niets meer van zich laten hooren, naar Duitschland schrijven, in de hoop, dat de vermiste niet gesneuveld is, maar in 805 gevangenschap verkeert. Niet zelden dragen dergelijke zendingen zelfs het nummer van het gevangenenkamp, omdat de afzender toevallig iemand in zijn woonplaats kent, die een familielid in dit kamp heeft en de afzender blijkbaar niet begrijpt dat er in Duitschland meer dan één gevangenenkamp voor Franschen is. De post kan natuurlijk aan deze zendingen niet onmiddellijk zien, dat dit onbestelbare stukken zijn. Daartegenover 810 is het echter ook bij het groote getal der gevangenenkampen onmogelijk alle zendingen met gebrekkige adressen van het eene kamp naar het andere te laten dwalen, tot ten slotte de een of andere zending aan het goede adres komt. Het Deutsche postbestuur heeft daarom, met de bedoeling ook zendingen met twijfelachtig adres zoo veel mogelijk terecht te brengen, op een postkantoor te Berlijn een speciaal bureau ingericht, om 815 onvoldoend geadresseerde zendingen te behandelen. Daar worden alle onvoldoende adressen onderzocht, zoo mogelijk verbeterd en aangevuld en de brieven dan gezonden, waar ze zijn moeten. Daarvoor moet men echter het adres van iederen krijgsgevangene in Duitschland kennen. Deze moeilijke taak lost men op met behulp van een kartotheek. Deze bevat op het oogenblik meer dan 1,200,000 kleine kaarten, ter grootte van een 820 briefkaart, die in 720 kisten opgeborgen zijn. Drievierde daarvan vallen op Russen en een op Franschen, Belgen en Engelschen. Elke kaart bevat den naam van het gevangenenkamp of hospitaal, waarin zich op dat oogenblik bevindt, zijn wapen, zijn regiment, zijn compagnie, benevens zijn nationaliteit. De kaarten worden in de gevangenenkampen ingevuld door krijgsgevangenen die dit werk verstaan met behulp van 825 tolken. Alle veranderingen worden steeds bijgehouden. Zijn krijgsgevangenen buiten het kamp aan het werk gezet, dan wordt daarmee geen rekening gehouden, omdat alle zendingen eerst naar het hoofdkamp gaan en van daar eerst «aar de bijkampen of de arbeidscommando's. Van dergelijke arbeidscommando's, die bovendien nog vaak van plaats en van sterkte veranderen, zijn er in Duitschland eenige duizenden.

830 Het Berlijnsche postkantoor heeft door dit laatste veel werk, omdat de gevangenen hun wisselende woonplaats vaak aan hun familie als briefadres opgeven, zoodat het centrale bureau dan elken keer moet uitmaken, tot welk kamp de gevangene behoort. Alleen uit Rusland komen er op deze wijze dagelijks 1200 brieven en zendingen daar aan. Merkwaardig echter is, dat de zendingen uit Rusland, al dragen van daar ook dagelijks 835 ongeveer 3000 stukken gebrekkige opschriften, betrekkelijk toch steeds nog zorgvuldiger geadresseerd zijn dan uit de andere landen. Verreweg de grootste meerderheid van de zendingen bestaat uit briefkaarten. Merkwaardig is, hoe de familie van Fransche krijgsgevangenen de ambtelijke of andere gedrukte opmerkingen, die op de postzendingen staan, gebruiken om naar hun meening het adres te verbeteren. Zoo ziet men adressen, 840 die voor de nauwkeurigheid nog de bijvoeging gekregen hebben: Terug, adressant onbekend, of: deze ruimte mag niet beschreven worden, of: verzoeken adres in het Duitsch te schrijven enz.

Op het Berlijnsche bureau worden dagelijks nog 30,000 allen met Russische letters beschreven brieven en briefkaarten bewerkt, die voor Russische krijgsgevangenen 845 aankomen. Elk van de achttien sorteer-ambtenaren, die hierbij meewerkte en de post verdeelen over de 96 kampen van Russen in Duitschland, verstaat natuurlijk Russisch. Het postverkeer der krijgsgevangenen, waarvoor de Deutsche rijkspost te zorgen heeft, bedraagt maandelijks meer dan vier en een half millioen verzonden en meer dan zeven millioen aankomende poststukken. Daarvan zijn 3.4 milloen voor Russen, 7.2 millioen 850 voor Franschen en Balgen en 1.2 millioen voor Engelschen.

21 maart 1916 **Een bijzonderheid op Esperanto-gebied.**

855 Men stuurt ons als een bijzonderheid een briefkaart ter inzage, ontvangen door den heer Frans Smarius alhier. [Tilburg] Schrijver daarvan is een Oostenrijksch militair in Russische krijgsgevangenschap. Als Esperantist heeft hij daar waarschijnlijk ter lezing gekregen Esperanto tijdschriften waaronder het Russisch blad "La Ŭndo de Esperanto?". Onze stadgenoot, de heer Smarius, had voor circa 4 jaar, daarin zijn adres laten plaatsen, met het verzoek om correspondentie in Esperanto. Bij het nasnuffelen dezer oude jaargangen, heeft, deze krijgsgevangene dat adres gevonden en maakt hiervan

860 gebruik om genoemden heer, wonende in een neutraal land, een dienst te verzoeken, nl.
om aan zijn verloofde, wonende Moravia (Oostenrijk) van zijn toestand op de hoogte te
brengen.

865 Natuurlijk is aan zijn verzoek op aan Esperantisten eigen onderlinge genegenheid
voldaan en heeft de heer Sm. het ontvangsbewijs door de Oostenrijksche juffrouw
geteekend, terug ontvangen.

22 maart 1916 **Een tegenvaller.**

870 Juist op het oogenblik, dat een Russisch krijgsgevangene bij Glanerbrug 4e
Nederlandsche grens trachtte te passeeren, werd hij, terwijl hij nog op Duitsch
grondgebied was, door een spoorwegwachter aangehouden en aan de grenswacht te
Glanerbrug uitgeleverd.

31 maart 1916 **Ontsnapte krijgsgevangene.**

875 Het garnizoensbureau ontving telegrafisch bericht uit Haaksbergen, dat heden avond om 8
uur vandaar een ontsnapte Russisch krijgsgevangene zal aankomen.

14 april 1916 – **Te Spork kwam Zondag weer een Russisch krijgsgevangene aan,**
welke zijn doel om onze grenzen over te steken door de grenswacht verijdeld zag.

880 14 april 1916 **De Russische generaal, (zijn naam wordt niet vermeld)**

885 die als krijgsgevangene in het militair hospitaal te Osnabrück vertoefde en dezer dagen
overleed, is Dinsdag met groote militaire eer aldaar begraven. Na een plechtige
lijkdienst in de Russische kerk, werd de lijkstoet gevormd, bestaande uit een Russisch
geestelijke aan 't hoofd, vier compagniën van het Osnabrücker garnizoen met de
militaire kapel en daarna verschillende afdeelingen Russische, Fransche, Engelsche en
Belgische krijgsgevangenen, tal van kransen, manden met bloemen en schilden met
allerlei opschriften dragende. Achter den lijkwagen volgde een Russische generaal en
tal van Russische, Fransche, Engelsche, Belgische en Duitsche hoogere en lagere
militairen. Op de eenvoudige lijkist lag de degen van den overleden generaal.

890 15 april 1916 **Een Russische generaal, die als krijgsgevangene**

in het militair hospitaal te Osnabrück vertoefde en dezer dagen overleed, is Dinsdag
met groote militaire eer aldaar begraven. Het "Osnabrücker Tageblatt" noemt deze
begrafenis een hoogst indrukwekkende plechtigheid.

895 22 april 1916 **De toestand in België.**

– **De rooverijen in de Kempen, in Brussel en Charleroi.**

Een correspondent van de "Tel." aan de grens schrijft:

900 Reeds voor de tweede maal zag men in Turnhout (provincie Antwerpen) met den trein een
droevigen stoet aankomen. Het waren krankzinnige mannen en vrouwen, afkomstig uit een
gesticht bij Rijsel, die nu verder van het front ondergebracht worden. Met de tram
voerde men ze naar Merxplas, waar ruime gehouwen der Rijkswerkinrichting staan. Ze
zullen er rustiger wonen dan in het zoo verdrukke en ellende lijdende Noorden van
Frankrijk, waar het brood slecht is, vleesch ontbreekt en, om maar een prijs te noemen,
de boter te Roubaix tot 32 fr. per K.g. stijgt. Misschien staat deze overplaatsing in
905 verband met de drukkere militaire beweging naar het Zuiden van België en het Noorden
van Frankrijk. Men schat het aantal troepen, dat verleden week plots Doornik
binnenstroomde, op 40.000 man.

910 Turnhout ziet ook andere tooneelen. Verleden week Dinsdag was de stad weer in rep en
roer wegens dé aanhouding van een aantal bandieten. Het nieuws bracht wat verluchting,
want met de rooverij werd het in den laatsten tijd toch al te bar. Voortdurend hoorde
men van brutale inbraken. 't Is de oude tijd met al zijn romantiek: zwartgemaakte
kerels, doodsb bedreigingen, binden, enz. Zoo zagen twee vrouwen op een hoeve te
Caesterlee plots twee pikzwarte kerels in haar huis. De baas der hoeve is
915 krijgsgevangene in Duitschland. De vrouwen werden met den dood bedreigd, zoo ze niet
dadelijk haar geld aanwezen en de booswichten namen een duizendtal frank mee. De oudste
der vrouwen werd bijna krankzinnig van angst.

Bij Westerloo boorden roovers gaten in de deur van een boerenwoning, drongen zoo binnen
en verrastten een 50-jarige weduwe in haar bed. Ze bedreigden haar met revolvers.

920 Sloegen de ongelukkige, die bewusteloos van schrik neerzank. De bandieten
doorsnuffelden toen het gansche huis.

Men steelt aardappelen uit de kelders, ofschoon de boeren er niet veel meer bezitten, haalt varkens uit de hokken, randt late reizigers aan.

925 En het is zoo niet alleen in de Kempen, maar in veel andere streken nog. In den omtrek van Brussel haalde men de pas geplante pootaardappelen uit den grond. Te Charleroi drongen twee kerels 's nachts in het kantoor van een mijn en haalden van onder den neus der bewakers een stapel bankbiljetten weg. Zoo verneemt men talrijke verslagen over diefstal en inbraak en geen wonder dus, dat de aanhouding van boosdoeners voldoening wekt.

930 Ja, het bezette België lijdt al den last, aan den oorlogstoestand verbonden.

4 mei 1916 **Russische krijgsgevangenen.**

Woensdagmorgen arriveerden te Maastricht wederom vijf Russische soldaten, uit Duitschland ontvlucht.

935 Men bericht ons uit Groningen: Een ontvluchte Russische krijgsgevangene werd hier gisteren na een langen bangen tocht binnengebracht. De man, een 29-jarige landbouwer, was erin geslaagd uit het Duitsche gevangenkamp te Döberitz te ontvluchten. Vroeger had hij 't ook al eens geprobeerd, maar was hij na een dag of drie omzwervens weer gepakt. Terwijl zij bezig waren met het graven van een kanaal, hebben hij en drie kameraden kans gezien weg te komen. De drie kameraden zijn echter weldra aangehouden.

940 Meer ontwikkelde gevangenen hadden hun gezegd, dat zij, ingeval van vlucht, zich naar Denemarken of Nederland moesten begeven. Des nachts liepen zij in Westelijke richting en overdag hielden zij zich schuil in schuren of bosschen, waar zij dan sliepen. Dit was niet zonder gevaar, zooals bleek, toen een boer hen opmerkte én de gendarmes waarschuwde, die een klopjacht begonnen met het gevolg, dat de drie vrienden

945 aangehouden werden. Niet minder dan 61 dagen heeft hij omgezworven, zich voedende met rauwe aardappelen en melk. Hij molk koeien in de weide. Het pannetje, waarin hij de melk opving, had hij gisteren nog bij zich. Hij zag er niet slecht uit, al was zijn uiterlijk dan ook vrij "Russisch". Kleeren had hij mede door diefstal verkregen.

950 Dicht bij de grens is hij een riviertje overgezwommen en zonder te weten, dat hij zich reeds op Nederlandsch grondgebied bevond, heeft hij twee dagen rondom Scheemda gezworven. Hij heeft daar een dag doorgebracht boven op een hoop turf, welken hij niet durfde verlaten, omdat er menschen bij aan 't werk waren. Eergisterennacht heeft hij aldaar in een boerderij ingebroken, een schop weggenomen, een stuk gekookt vleesch, brood en een pot met vet gestolen. Met behulp van de schop heeft hij zich daarna

955 ingegraven. De eigenaar [elders H. Reinders] miste den volgenden dag de schop en vond deze weldra terug. Toen werd ook de vluchteling ontdekt. De veldwachter werd gewaarschuwd en eenigen tijd later werd dé vluchteling naar Groningen vervoerd en in verhoor genomen door een inspecteur van politie, die Russisch kent. De man was 16 Juli 1915 bij Prassnicz in Oost Polen gevangen genomen. Te Döberitz had

960 hij slecht eten gehad. Slechts een Russisch pond, d. i. ongeveer twee ons brood, werd hem daar verstrekt, met enkele gekookte aardappelen, die hij op het brood smeerde. De Rus was in het bezit van twee munten van vijf pfenning en eenige sigaren, welke laatste hij te Scheemda had gestolen.

965 Vermoedelijk zal hij naar Rotterdam worden overgebracht.

11 mei 1916 **Russische krijgsgevangene.**

Maandagmorgen wist nabij het Aamsveen te Glanerburg een Russisch onderofficier de Nederlandsche grens te bereiken. Hij was uit het gevangenschap te Minden ontvlucht.

Varia.

970 Te Gendringen is Woensdag een ontvlucht Russisch krijgsgevangene, welke bij Dorsten werkzaam was, over de grens gekomen.

12 mei 1916 **Ontsnapte krijgsgevangenen.**

975 GENNEP, 11 Mei. Hedenmorgen werden voor den commandant alhier gevoerd drie bij Bergen aangetroffen Franschen, welke uit Duitsche krijgsgevangenschap waren ontvlucht. Ze verklaarden bij Maubeuge gevangen genomen te zijn. Een hunner had nog een militaire jas aan. Deze week was tot nu toe rijk aan afwisseling. Maandag zagen wij een Russisch krijgsgevangene, Dinsdag een Nederlandsch deserteur die zich had aangemeld, Woensdag een Duitschen deserteur, die bij Grafwegen over de grens kwam en nu heden weer drie

980 Franschen.

VARSEVELD.

- 985 – Nabij de halte Silwolde werd Dinsdagmiddag een persoon aangetroffen, die bleek te zijn een Russisch krijgsgevangene uit Dortmund, alwaar hij 30 April j.l. uit de mijnen was ontvlucht. Door teekenen werd hem te kennen gegeven, dat hij zich op vrij gebied bevond en door een gul onthaal werd zijn eerste honger gestild, waarna, hij zich in Silwolde mocht vergasten op een smakelijk bord warm eten, waarvoor hij zijn dank wel toonde, waarna hij aan de politie werd overgeleverd.
- 990 15 mei 1916 **Hedenmorgen is aan den Gronauschen weg, onder Lonneker,** een Russisch krijgsgevangene aangehouden, die uit een Duitsch gevangenkamp was ontvlucht en Nederlandsch grondgebied had weten te bereiken. De man is naar Rotterdam overgebracht.
- 995 17 mei 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen,** EMMEN, 15 Mei. Na ruim een week zwerven zijn te Klazienaveen een tweetal uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen aangehouden. Een van hen, die goed Duitsch sprak, vertelde, dat ze in die week ook bijna geen eten hadden gehad. Ze waren nog in 't bezit van een stuk beschimmeld brood, dat echter gauw aan den kant werd gegooid, toen hun een schotel aardappelen werd voorgezet. Ze waren verheugd, en ze hoorden in Nederland te zijn.
- 1000 ENSCHEDE, 15 Mei. Het aantal krijgsgevangenen, dat uit de Duitse krijgsgevangenkampen weet te ontsnappen en in deze omgeving over de grens komt, neemt met den dag toe. Gisternacht mocht het weer aan twee Russen gelukken te Broekheurne over de grens te komen, terwijl hedenmorgen in de Marthalaan door de politie een Russisch solist werd
- 1005 aangetroffen, die niet wist dat hij zich reeds in Holland bevond. Maandagnamiddag vertrokken ze reeds naar Rotterdam.
- VENRAY, 15 Mei. Aan een drietal Russische soldaten is het wederom gelukt uit Duitse krijgsgevangenschap te ontsnappen en de grens te bereiken. Het drietal vertrok naar Rotterdam.
- 1010 WINTERSWIJK, 15 Mei. Alhier is een Fransch krijgsgevangene aangekomen, een adjudant-onderofficier, die uit het kamp te Münster ontvlucht was. Hij had 4 dagen over den afstand gedaan.
- 1015 19 mei 1916 – **Hedennacht werd door de politie in de Ootmarsumsche** straat een uit Duitse krijgsgevangenschap gevlucht Russisch militair aangehouden. Een hier vertoevende Poolsche dame verleende hare hulp bij de ondervraging van den vluchteling. De man was afkomstig uit Orlofsk, 31 jaar oud, landbouwer van beroep, gehuwd- en en onderofficier bij het 13e Infanteriekorps en werd 16 Augustus 1914 te Allenstein, toen hij door een bajonetsteek licht was gewond, gevangen genomen. Den 23
- 1020 April j.l. ontvluchtte hij uit het Kamp te Merseburg bij Halle met een medegevangene en legde den weg naar de Ned. grens, een afstand van ongeveer 400 K.M., op compas en kaart, des nachts te voet af. Onderweg leefden zij van op hun vlucht medegenomen K-K-brood en melk, die zij ongevraagd uit de koeien molken. Nabij Bentheim moest zijn kameraad achterblijven tengevolge van dikke beenen en voeten. Zondag was hij zelf reeds
- 1025 de Ned. grens gepasseerd naar hij thans meende, doch hij wist, toen hij aangehouden werd, nog niet zeker, dat hij zich op neutralen bodem bevond. Hij is heden naar Rotterdam overgebracht.
- 1030 23 mei 1916 **Huisarrest.** l'Echo Belge verneemt uit Brugge dat daar verleden week een Russisch krijgsgevangene stierf; de begrafenis mocht op last van de Duitse overheid worden bijgewoond door eenige Russische en ook Belgische burgers. Plotseling weerklonk tijdens de plechtigheid uit wel twee honderd kelen: "Leve Rusland! Leven de geallieerden!" Tot straf voor deze demonstratie heeft de militaire commandant binnen Brugge gelast, dat niemand na 7 uur de deur moer uit mag. Dit bevel blijft van kracht tot nader order.
- 1035
- 1040 24 mei 1916 **Russen in Duitsland.** BERLIJN, 24 Mei (W.8.) – Vervolg van het tel. in het Ochtendblad. – De Russische Roode Kruis-zuster Orjewsky verklaarde omtrent Worms: Enkele minuten van het kamp ligt het lazaret, dat ongetwijfeld in elk opzicht aan alle eischen beantwoordt. De behandeling der zieken schijnt met treffende vriendelijkheid te geschieden, zoowel van de zijde van

den leidenden dokter als door de andere dokters, waarover de gevangenen hun groote dankbaarheid betuigden.

1045 Zuster Kasembey zeide van het lazaret in 't gevangenenkamp te Paischme: Alles wal hier goed in orde. De patiënten waren dankbaar en tevreden over de goede behandeling. De Deensche eerste luitenant v. Mylius, die de Russische Roode Kruiszuster vergezelde, verklaarde, dat hij als oud soldaat niet nalaten kon het Duitsche organisatie-talent in het onder dak brengen en verzorgen van zulk een groot aantal gevangenen te bewonderen. Ieder, die onpartijdig is, zal zonder meer begrijpen, dat een krijgsgevangene, al is 1050 zijn toestand nog zoo goed, steeds klachten zal indienen, die meest zonder beteekenis zijn. De poging echter, om op grond van de berichten der Russische Roode Kruis-zusters een nieuwe aanklacht tegen Duitschland in te brengen, terwijl de feiten verdraaid worden, verdient een krachtige afwijzing.

1055 25 mei 1916 **Een fout hersteld.**

's Gravenhage (Part.), 24 Mei.

De Russische krijgsgevangene, die in het begin van Maart gewond uit Duitschland naar Holland vluchtte en niettegenstaande hij reeds Hollandsch grondgebied had bereikt, door 1060 Duitsche soldaten gevangen genomen werd, en die sindsdien in het hospitaal te Aken verpleegd werd, zal na zijn herstel aan de Hollandsche autoriteiten worden overgeleverd.

27 mei 1916 **HAAKSBERGEN, 26 Mei. Gisterenmiddag kwam hier**

1065 een Russisch krijgsgevangene aan, wien het gelukt was te ontsnappen uit een fabriek bij Munster, waar hij een paar dagen had gewerkt. De man was afkomstig uit Kaukasië en was reeds 14 Aug. 1914 bij Koningsbergen in handen der Duitschers gevallen. Zijn beide mede-ontsnapten waren op een paar KM. der grens achtergebleven, daar ze niet meer verder konden. In negen dagen hadden ze den afstand afgelegd. Hedenmorgen is de Rus naar den consul te Rotterdam overgebracht.

1070 7 juni 1916 **Ontvluchte Russen.**

MAASTRICHT, 7 Juni. Heden werden een zestal uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvluchte Russen per trein naar Rotterdam gebracht. Zij waren blijde weder naar het front te 1075 kunnen terugkeeren, daar zij als ontvluchte krijgsgevangenen een dagelijksche toelage op hun soldij krijgen.

10 juni 1916 **Over de grenzen.**

Te Winterswijk is gisteren weder een uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvluchte Franschman aangekomen.

1080 Te Broekheurne zijn gisteren twee Fransche militairen, uit Duitsche gevangenschap ontvlucht, over de grens gekomen.

Te Oldenzaal zijn gisteren twee Russische krijgsgevangenen, ontvlucht uit Paderborn en Bremen, aangekomen.

Nederl. in Duitschland gearresteerd.

1085 Verleden week werd een Russisch krijgsgevangene in Duitschland aangehouden bij een poging tot ontsnapping. Nu zijn, naar uit Zevenaar aan de "Tel." wordt gemeld, sedert Zaterdag twee Nederlandsche arbeiders uit Westervoort, werkzaam in Duisburg, aldaar gearresteerd en nog niet losgelaten. Weliswaar is de reden dier arrestatie te Zevenaar onbekend, doch, naar daar bij geruchte wordt vernomen, moet zij in verband staan met de 1090 aanhouding van den Rus, die door de Nederlandsche arbeiders geholpen moet zijn.

Nederl. ambulance voor Rusland.

De leden van de Nederlandsche ambulance voor Rusland vertrekken in den avond van den 14den dezer met het stoomschip "Batavier II" van Rotterdam naar Londen. Van daar gaat de reis via Newcastle, Bergen en Haparanda naar Petersburg, waar zij opgewacht worden 1095 door den heer Ph. C. Visser, den secretaris van de ambulance. De goederen van de ambulance worden met een andere gelegenheid verzonden.

Aan de grens doodgeschoten.

1100 De Belg Roekx, genaamd Metselaar, 35 jaar, gehuwd en vader van vier kinderen, uit Veldwezelt afkomstig, is door een Duitsch soldaat aan de grens bij Bilzerbaan doodgeschoten, toen hij spek en koffie voor zijn gezin over den draad wilde gooien.

- 16 juni 1916 **ZWARTSLUIS, 16 Juni. Gisteravond werd in een hooischelf alhier** aangetroffen een persoon, die bij nader onderzoek bleek te zijn een ontvlucht Russisch krijgsgevangene. Hij is genaamd Jaco Statscy, 30 jaar oud, gehuwd en afkomstig uit Tiflis. Hij is bij Permysl gevangen genomen en heeft ongeveer een jaar in het gevangenenlager te Witzler in Thüringen gevangen gezeten. Voor 34 dagen is hij daaruit ontvlucht met eenige kameraden, welke hij is kwijtgeraakt, 's Nachts werd geloopt, terwijl hij zich overdag schuil hield. De blijdschap van den man, toen hij vernam in Holland te zijn was onbeschrijfelijk. Heden wordt hij op transport gesteld naar Zwolle.
- 17 juni 1916 **Van een Russisch krijgsgevangene.**
Te Wetering (Steenwijk) is aangehouden een Russisch krijgsgevangene, omtrent wiens wederzien het volgende wordt medegedeeld:
De man, die reeds vele dagen lang in ons land in angst en vrees had rondgezworven zonder te weten in het vrije Nederland te zijn, was, ten einde raad, in de woning van den landbouwer v. d. Sluis gedrongen en had zich met een lichtje in de hand voor de bedstede, waarin genoemde familie sliep, geplaatst. Hevig ontsteld waren dezen opgestaan en daar zij van den man niets begrepen of verstonden, ontboden zij den veldwachter. Op 't gezicht van den man der wet begon de vluchteling van angst te beven, meenende weer aan zijn vijanden overgeleverd te zijn. Hoe men ook trachtte hem duidelijk te maken, dat dit niet het geval was, 't hielp niets. Eindelijk liet men hem de beeltenis onzer Koningin zien. Dat hielp. Terstond viel hij op zijn knieën en bracht in biddende houding eenige oogenblikken door. Thans kende zijn blijdschap geen grenzen. Wijzende naar zijn mond, gaf hij te kennen honger te hebben. Hij werd gevoed en zijn van water doorweekte kleeren kon hij met droge kleeren verwisselen. Men begreep van hem, dat hij uit Odessa afkomstig was en een vrouw met drie jonge kinderen had. Ook had hij een genezen kogelwonde aan het been. Tevens meende men uit zijn gebaren en woorden te kunnen opmaken, dat hij tot het laatste oogenblik nog een kameraad bij zich had gehad. Waar deze gebleven was, scheen hij niet te kunnen of willen duidelijk maken. Hoe de man in bovengenoemd "waterland", waar alle gemeenschap per punter of over vonders moet plaats hebben, gekomen is, zonder te verongelucken is een raadsel.
- 28 juni 1916 **- Dat zat hem niet glad!**
Door een Rijksveldwachter werd naar Heerlen overgebracht een, volgens zijn zeggen, uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Rus. Den man werd nachtlogies verleend en het lukte niet een gesprek met hem te voeren. Hij hield zich, alsof hij alleen de Russische taal machtig was trok de schouders vragend op en antwoordde op alle vragen maar: Rus, Rus. Doch de man was in het bezit van een paar honderd mark en dit kwam der politie verdacht voor. Daarom werd een inwoner van de gemeente als Russisch tolk te hulp geroepen; maar toen de Rus in het Russisch werd toegesproken zweeg hij. Hij verstond geen woord Russisch en spoedig bleek dan ook, dat de "Rus" een Duitscher was, die ten nadeele van zijn patroon in Bauchem diefstal had gepleegd. De "pseudokrijgsgevangene" zal naar Maastricht worden overgebracht, in afwachting van zijn uitlevering aan de Duitse justitie. L. K.
- 6 juli 1916 **OLDENZAAL, 5 Juli. Hedennacht is bij Losser over de grens** gekomen een Russisch krijgsgevangene, genaamd Josef Glowinka. Hij was uit Warschau afkomstig en aan het Oostelijk front gevangen genomen. Uit zijn gevangenkamp, het Münsterlager, had hij weten te ontvluchten en de reis naar hierin 8 dagen afgelegd.
- 7 juli 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
Hedenmorgen kwam tusschen Leuth en Beek een Russisch krijgsgevangene die op 2 Juli uit het gevangenkamp te Xanten was ontvlucht, over de grens. De Rus, Alexander Radomskie geheeten, is afkomstig uit Wilna, en in het bezit van eindexamen diploma gymnasium. Zeven maanden had hij in krijgsgevangenschap doorgebracht en o.a. ook eenigen tijd in de mijnen gewerkt.
- 8 juli 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
LOSSER, 6 Juli. Door de grenswacht werd een Russische krijgsgevangene uit Warschau aangehouden, die aan het Oostelijk front door de Duitschers was gevangengenomen en uit het Münsterlager wist te ontsnappen. Hij werd naar Rotterdam geleid.

- 1165 NIJMEGEN, 7 Juli. Tusschen Leuth en Beek is gisteren een Russisch krijgsgevangene over de grens gekomen, die Zondag jl. uit het gevangenkamp te Xanten had weten te ontvluchten.
- 1170 WINTERSWIJK. Heden zijn hier drie Russische krijgsgevangenen aangekomen. Ze waren uit het naburige Ramsdorf bij boeren aan het werk en Woensdagavond daar vandaan vertrokken, nadat zes kameraden hun reeds waren voorgegaan. Twee hunner waren op 24 Nov. 1914 te Petrakow en één op 16 Juli 1915 te Pradzjensk in Polen gevangengenomen en naar Friedrichsfeld gevoerd. Een hunner had ook den Japansch-Russisehen oorlog meegemaakt en was daar krijgsgevangen geworden. {zie 5 september 1916!}
- 1175 Drie ontvluchte Fransche of Russische krijgsgevangenen, die zich in de buurtschap Kotten (gem. Winterswijk) reeds 500 meter op Hollandsch gebied bevonden, ontmoetten een Duitschen spoorwegbeambte. Deze bood zich aan hen weder naar Winterswijk te brengen. In plaats daarvan bracht hij hen naar Duitsch gebied terug en speelde hen zóó in handen der militairen.
- Oostenrijksche deserteurs.**
- 1180 WINTERSWIJK, 6 Juli. 3 Oostenrijksche deserteurs zijn hier heden aangekomen. Ze zouden dezer dagen naar het front moeten vertrekken.
- Duitsche deserteurs.**
- DINXPERLO, 7 Juli. Deze week kwamen te Dinxperlo weer vijf Duitsche deserteurs over de grens.
- 1185 OLDENZAAL, 6 Juli. Een Duitsch soldaat, die aan de grens bij Glane in den nacht op post stond en naar het front moest vertrekken, deserteerde naar Nederland, werd door de grenswacht aangehouden en naar Losser gebracht. Omdat hij geen geld bezat en verder geen enkel middel van bestaan had, werd hij voorloopig niet vrijgelaten. Over hem zal nu nader worden beschikt.
- 10 juli 1916 **NIEUWS UIT SITTARD.**
- 1190 **Rus.** Maandagmorgen werd alhier door de marechaussee van Schinveld weer een Russisch ontvlucht krijgsgevangene binnen gebracht. De man, die een weinigje Duitsch sprak, vertelde zoo goed als hij kon, dat hij 13 maanden aan het oostelijk front was geweest, en gevangen genomen werd bij den val van Warschau. Zijn ontsnapping uit Duitschland heeft 5 dagen en 4 nachten geduurd vanaf het dorp Brachelen (Pruisen), hetwelk ongeveer
- 1195 5 uur hier vandaan ligt. Op den loop der maan en sterren heeft hij zich weten te oriënteeren. Met den middagtrein werd hij naar den Russischen consul te Rotterdam vervoerd.
- 1200 18 juli 1916 **Rus aangehouden. BRUNSUM. Vrijdagavond werd** door de gemeentepolitie op den Bouwberg een Russisch ontvluchte krijgsgevangene aangehouden. De man die zeer armoedig gekleed was, sprak een weinig Duitsch en vertelde zoo goed als het ging dat hij anderhalf jaar aan het Oostelijk front had gestreden. Zijn ontvluchting uit Duitschland had 4 dagen en 3 nachten geduurd. De man toonde een groote blijdschap toen hij zijn maag had voorzien van het noodige voedsel. De politie
- 1205 alhier leverde hem aan de brigade-marechaussee te Schinveld over.
- 20 juli 1916 **De prijs van een Rus.**
- 1210 Een boer in den omtrek van Goch ontdekte een Russisch krijgsgevangene op zijn erf, die vierhonderd mark bood, indien de boer hem ongehinderd in de richting van de grens liet vertrekken. Deze had daar wel ooren naar, doch vroeg, gebruikmakende van de ongelegenheid, waarin de Rus zich bevond, zeshonderd mark en verkreeg die ook, waarna hij den Rus toestemming gaf zich te verwijderen. Wat zette de boer echter groote oogen op, toen hierop de Rus zich ontpopte als een Duitsch officier, die den boer onmiddellijk gevangen liet nemen. Het beklagenswaardige slachtoffer werd een dezer
- 1215 dagen door het gerecht te Kleef veroordeeld tot een tuchthuisstraf voor den tijd van 15 jaren, terwijl zijn vrouw en kinderen binnen acht dagen de hoeve, die zij bewoonden on welke hun eigendom was, verlaten moesten hebben.
- 1220 25 juli 1916 **VELE NEDERLANDERS ONTRUIMEN TEGENWOORDIG DUITSCHLAND, UITHOOFDE VAN DE SCHAARSCHE AAN VOEDSEL.**
- Een Amerikaansch correspondent, gestationeerd in Den Haag, Ned., schrijft, onder bovenstaand rubriek, onder meer, het volgende:

- 1225 In den laatsten tijd zijn er niet weinig arbeidende Hollandsche gezinnen, die reeds sedert jaren in Duitschland's industrieele centrum's gewoond hebben, naar hun vaderland, Nederland, teruggekeerd, verklarende, dat het, in weerwil van de daar in zwang zijnde hooge arbeidsloonen, het in zijn levensonderhoud voorzien, bijna eene onmogelijkheid is geworden, uithoofde van de groote schaarschte aan en de hooge prijzen van levensmiddelen.
- 1230 Deze Hollanders komen echter uit het binnenland van Duitschland en niet uit de streken langs de grenzen, waar de toestanden, uithoofde van de gestadige smokkelarij die er gedreven wordt, ietwat beter zijn.
- 1235 De prijzen van de dagelijks benoodigde voedingsstoffen in Duitschland, verzekeren zij, zijn zoo hoog, dat er bijna geen aankomen meer aan is, en zulke artikelen als boter en vet, zijn in het geheel niet meer te verkrijgen. Het brood is van slechte kwaliteit en moeielijk te verteeren.
- 1240 Kort geleden arriveerde van uit Duitschland eene Hollandsche moeder met hare kinderen ten huize harer ouders, te Enschede. Moeder en kinderen zagen er halfverhongerd uit, en de kinderen leverden hier bewijzen voor, daar zij het goede Hollandsche voedsel, hen door hunne grootmoeder voorgezet, als wolven verslonden. De vader van dit gezin, die een contract met eene firma had aangegaan, mocht Duitschland niet verlaten, en moet daar blijven totdat hij aan dit contract voldaan heeft.
- 1245 In verscheidene Nederlandsche steden, zooals Leiden en anderen, zijn in den laatstverloopenen tijd door de respectieve burgemeesters proclamaties uitgevaardigd waarin de Nederlandsche arbeiders gewaarschuwd worden om, onder geene omstandigheden, naar Duitschland te verhuizen, zonder veiligheidshalve, hieromtrent hunne stedelijke autoriteiten geraadpleegd te hebben, ten einde deze in de gelegenheid te brengen, om eerst eens een dergelijk onderzoek in te stellen naar den toestand die er heerscht in die districten van Duitschland waarheen zij zich begeven wilde.
- 1250 Van hoe slechte kwaliteit het brood is dat in sommige van de gevangenkampen in Duitschland aan de gevangenen wordt toegediend, werd getoond door een van uit Belgie ontsnapt Russisch krijgsgevangene die op Nederlandsch grondgebied wist te komen. Deze Rus had een monster (sample) van een Duitsch broodje weten mede te voeren. Dit broodje, dat veel overeenkomst heeft met een 'dog biscuit', is van slechte gehalte, en, zoo verzekerde de ontsnapte Rus, aan iedere krijgsgevangene in Duitschland wordt er slechts
- 1255 één zoo'n broodje door de Duitschers per dag per man aan de krijgsgevangenen toegediend.
- 1260 Niet weinige Russische krijgsgevangenen weten te ontsnappen en de Nederlandsche grenzen over te vluchten, omdat ze door de Duitschers in Belgie, (op korten afstands van de Nederlandsche grenzen) gebruikt worden om landerijen te bewerken of loopgraven te maken.
- 1265 Een Nederlander, die uithoofde van enig misverstand, eenige weken in Duitschland gevangen werd gehouden en die, na zijne in vrijheid stelling, dezer dagen in Nederland terugkeerde, verklaarde dat het voedsel in Duitschland aan de krijgsgevangenen toegediend, bijna niet eetbaar is.
- 1270 Uit vertrouwde bronnen werd mij medegedeeld, dat er in de woningen in Duitschland tegenwoordig geen uit koper of brons vervaardigde artikelen meer zijn aan te treffen, daar deze alle van tijd tot tijd door het gouvernement (die ze bij de fabricceering van ammunitie noodig heeft) werden opgeëischt.
- 1275 Nederlandsche reizigers die met Nederlandsch goudgeld in den zak de Duitse grenzen overtrekken, moeten dit geld (ten minste al dat zij nog over hebben) aan Duitse beambten overhandgen, die er hun Duitsch papieren geld voor in de plaats geven, vóór zij vergunning kunnen krijgen om de grenzen weer over te steken en naar hun vaderland terug te keeren.
- 1280 Weinig vertrouwen, zoo besluit de correspondent, kan er gesteld worden in betrekking tot wat de Duitse bladen zeggen, van de in Duitschland heerschen gemoedsstemming en die het doen voorkomen alsof het Duitse volk het ten volle eens is met den thans gevoerden en reeds zoo lang aanhangigen oorlog. Feit is, wat die bladen ook zeggen mogen, dat alle onpatriotische uitdrukkingen, niet alleen met zware boeten, maar zelfs met de toepassing van tuchthuisstraf gestraft worden. Dezer dagen bijvoorbeeld, zeide een jeugdig Duitsch meisje, terwijl zij in een spoortrein reed, en met een ander meisje den oorlog besprak, dat zij niet geloofde, dal Duitschland en Oostenrijk het ooit winnen konden. Dit gesprek was, zonder haar weten natuurlijk, afgeluisterd door een spion, die het door hem afgeluisterde dadelijk ter kennis van de politie bracht. Het

- 1285 gevolg was, dat het meisje, die genoemde uitdrukking deed, een paar uren na hare tehuiskomst, reeds door de politie in arrest genomen en naar het politiebureau werd medegenomen, waar er uithoofde hiervan, eene tamelijk zware boete op haar werd toegepast.
- 1290 1 augustus 1916 **VARSEVELD.**
– Zaterdag j.l. is alhier een Russisch krijgsgevangene aangekomen, die uit het gevangenkamp te Minden had weten te ontvluchten. Na zich versterkt te hebben werd hij naar den consul te Rotterdam gebracht.
- 1295 **Varia.**
Te Varsseveld is een Russisch krijgsgevangene, uit Hannover ontvlucht, over de grens gekomen.
- 1300 8 augustus 1916 - **Aan de grenzen bij Dinxperlo is een ontvluchte Russische** krijgsgevangene, toen hij de grenzen wilde oversteken, door de Duitse grenswacht doodgeschoten.
- 1300 **DINXPERLO.**
Zaterdag vertoefde binnen onze gemeente weer een Russisch krijgsgevangene, welke uit het gevangenkamp bij Munster was ontvlucht. Zijn reisgezel moet, toen hij onze grenzen wilde oversteken, naar hij beweerde, zijn doodgeschoten.
- 1305 9 augustus 1916 **Over de grens. – Zondag passeerden te Zevenaar** vijf internationale militairen, namelijk een Engelsman, een Fransman, een Rus, een Pool en een Duitser, die gezamenlijk ons land bereikten in vriendschappelijken omgang.
- 1310 Te Dinxperlo is over de grens gekomen een Russische krijgsgevangene, genaamd Philip Babel, afkomstig van het 45e reg. infanterie uit Irkoetsk.
Een vijftal Russische krijgsgevangenen, dat nabij Emmer-Compascuum over de grens was gekomen is naar Assen vervoerd.
Te Gennep kwamen twee Belgen aan, die uit het Münster lager in Hannover ontvlucht waren.
- 1315 Een vijftal Russen is het gelukt bij Maastricht de Hollandsche grens te bereiken. Onder geleide van een maréchaussee werden zij naar de hoofdwacht geleid en naar Rotterdam gebracht.
Zaterdag werd een viertal Russen, die uit de Duitse gevangenkampen gevlucht te Venlo over de grens gekomen waren, naar Rotterdam over gebracht.
- 1320 Te Glanerbrug zijn twee Russische militairen, uit Duitse krijgsgevangenschap ontvlucht, over de grens gekomen.
Te Reuver zijn twee uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen over de grens gekomen.
Eergisteren zijn te Sittard vier ontvluchte Russische krijgsgevangenen over de grens gekomen.
- 1325 Te Manderveen is Zaterdag een Duitse deserteur over de grens gekomen. Hij was met drie weken landbouwverlof van het Oostelijk front thuis geweest.
Eergisteren zijn te Enschedé een Fransche en vier Russische uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte militairen aangekomen. "Hbl."
- 1330 11 augustus 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
Aan 't Aamveen nabij Glanerbrug is een Russisch militair over de grens gekomen, die uit het gevangenkamp te "Langesolzen" (Thüringen) was ontvlucht en 39 dagen noodig had om ons land te bereiken. Bij Gronau was op hem gescholen, waardoor hij niet gevaarlijk werd verwond. Uitgehongerd en totaal uitgeput kwam de man aan.
- 1335 – Te Broekhuerne kwam een Russisch krijgsgevangene over de grens. Hij had 38 dagen werk gehad om van Cassel naar hier te komen. De Duitse militairen hadden nog driemaal op hem geschoten, echter zonder hem te treffen. Den vorigen avond waren twee Russen, die uit het bezette Polen door de Duitschers meegevoerd waren, aangekomen, zij klaagden allen over de groote ellende en het gebrek dat in Duitschland geleden wordt en waarvan zij de sporen met zich droegen.
- 1340 Bij Winterswijk zijn drie Russen en drie Engelschen aangekomen.
Verder zijn te Bergen bij Venlo nog twee, te Duiven bij Westervoort twee en te Maastricht drie gevluchte Russen aangekomen.

1345

12 augustus 1916 **Rus. Vrijdag kwam ook wéér een Russisch krijgsgevangene binnen.**

17 augustus 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**

1350

26 Juni werden te Venlo vier Russische krijgsgevangenen aangehouden, die gevlucht waren uit het gevangenkamp te Mors. Zij werden naar het consulaat te Rotterdam overgebracht. Bij Nieuweschans zijn 28 Juni vier ontvluchte krijgsgevangenen uit Oost-Friesland aangekomen.

1355

27 Juni. Heden is te Winsterswijk een Fransche krijgsgevangene aangekomen, een 27-jarig sergeant-majoor der infanterie, die een week te voren nog wel geheel in militaire uniform uit het kamp te Munster ontvlucht was.

De jonge man, die reeds op 28 Augustus 1914 te Bapeaume gevangen genomen was, zag er goed uit.

1360

26 Juni kwam te Zevenaar aan een Russisch krijgsgevangene, die van uit Duitschland wist te ontsnappen. Hij was door de Oostenrijkers gevangengenomen en in een kamp opgesloten, doch daar de Duitse overheid alle dergelijke lieden voor zich opeischt, zooals de man in goed verstaanbaar Duitsch vertelde om bij diverse industriëele takken werkzaam te worden gesteld, had hij het voorrecht bij een boer, dicht bij de grens geplaatst te worden, een voorrecht, dat door een welgeslaagde vlucht bekroond werd.

Duitse behandeling van krijgsgevangenen.

1365

De Londensche correspondent van de Tel. schrijft:

Verleden Maandag kwamen te Malmö, in Zweden, eenige invalide Russische krijgsgevangenen uit Duitschland aan. Volgens een bericht uit Stockholm aan de Morning Post, viel daarbij iets voor, dat op de Zweedsche ooggetuigen diepen indruk maakte. Toen de trein voor het afgezette perrongedeelte stoomde, zag men een der Russische krijgsgevangenen uit het coupé raampje een stuk papier zwaaien, dat hij naderhand liet vallen. Het stuk papier werd opgeraapt, en bevatte in het Russisch de verklaring: "Wij invaliden uit Duitse interneringskampen wenschen het volgende bekend te maken: Er is in Duitschland brood noch suiker. Russische krijgsgevangenen moeten leven van rauwe wortelen en ongeschilde aardappelen, en zelfs die voeding ontvangen ze niet in voldoende mate.

1375

Krijgsgevangenen worden erger dan vee behandeld. Ze worden met stokken en vuisten geslagen. Het dagelijksch rantsoen van een pond brood is totaal ongeschikt voor menschelijke voeding."

1380

Ziedaar een nieuw bewijs van de Duitse naleving der Haagsche Conventie omtrent de behandeling van krijgsgevangenen. En ontvluchte Russische krijgsgevangenen vertelden keer op keer, dat zij in Duitse kampen er nog beter aan toe waren dan hun Engelsche wapenbroeders. Hoe moet in Duitschland dan wel de behandeling dier krijgsgevangenen zijn? Zij moeten door hunne families in het leven worden gehouden, terwijl Duitse krijgsgevangenen in Engeland volop te eten krijgen!

1385

En denkt men nu waarlijk, dat een zoo verschillende behandeling deze natie koud kan laten? Als Duitschland zijn krijgsgevangenen niet naar behooren en volgens bindende bepalingen kan onderhouden, waarom levert het hen dan niet uit aan een ander land? Het zou wezenlijk de Engelsche natie niet duurder komen te staan, haar gevangen soldaten elders te onderhouden. Ze in Duitschland honger te laten lijden is hemeltergend.

1390

19 augustus 1916 **Over de grens.**

Gisteren zijn weer 5 ontvluchte Russen bij Schinveld en Nysweller over de grens gekomen. Ook te Glanerbrug is gisteren een Russisch militair, die ontvlucht was uit het gevangenkamp bij Münster, de grens gepasseerd.

1395

Te Groenlo is Donderdag een Fransch krijgsgevangene aangekomen, de 33-jarige houthandelaar Joachim Thomas uit Camers, die met nog vier medegevangenen uit Friedrichstad was gevlucht. Alleen hij bereikte ons land.

Gisteren zijn te Sittard drie uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen over de grens gekomen. Drie Russische krijgsgevangenen zijn gisteren nabij Ter Apel over de grens gekomen.

1400

[...] Donderdagmorgen stapte een Fransch soldaat, gedeeltelijk in uniform, zonder geleide het garnizoensbureau te Rotterdam binnen. Hij was gevlucht uit het krijgsgevangenkamp bij Hannover, had zich daar weten te verbergen in een waggon met zout en was zoo zonder verdere moeite te Rotterdam aangekomen. De waggon was gedurende de geheele reis gesloten gebleven, eerst aan het Maasstation werd hij geopend en de

1405

oolijke Franschman sprong er uit, liet zich den weg wijzen naar het garnizoensbureau

en... daar was hij. Dat het hem op reis zelfs niet aan nat en droog ontbroken had, bewezen een ledige mineraalwaterflesch en eenige cakes, die in den zoutwagen gevonden werden.

1410 23 augustus 1916 – **23 Aug. Hedenmorgen zijn te Overdinkel**
over de grens gekomen en naar hier overgebracht een Fransch en een Russisch
krijgsgevangene, ontvlucht uit Münsterlager. En gisteravond kwamen hier via Denekamp
aan drie Fransche krijgsgevangenen, die te Nimen (Hannover) met landarbeid waren belast
geweest. Allen zijn naar Rotterdam vertrokken.

1415 30 augustus 1916 **OLDENZAAL, 30 Aug. Heden Woensdagmorgen**
kwam bij Overdinkel over de grens en werd naar hier overgebracht Stefan Laba, Russisch
krijgsgevangene ontvlucht van een arbeidscommando bij Burgsteinfurt. Hij was bij Lodz
gevangen genomen en had 15 maanden in gevangenschap doorgebracht. Twee andere Russen,
1420 die met hem waren ontvlucht, waren nabij de grens van hem afgeraakt, toen de Duitse
grenswacht op hen had geschoten.

30 augustus 1916 **Het Russische leger(?)**
In de "Norddeutsche Allgemeine Zeitung" vertelt Rolf Brandt een verhaal dat hij van een
1425 Russischen krijgsgevangene heeft gehoord, over het ontstaan van het nieuwe Russische
leger. Deze man, die in de heele wereld had rondgezworven, deelde dit alles, mee, zoo
schrijft hij, met de kalmte van een onpartijdige waarnemer. Inderdaad zijn deze
mededeelingen belangwekkend en wij nemen er het volgende uit over.

1430 ... Een dozijn Russische onderofficieren zitten in een dekking aan het Riga front. In
eindelooze hoeveelheid drinken zij thee. Zij hebben overvloed van suiker en warm water.
"Generaal Koeropatkin heeft hier het bevel gevoerd", zegt er een. "Waarom is hij
gekomen?"

- "Domkop, hij is gekomen om Riga aan de Duitschers over te geven!"
Door zijn tegenspoed in den veldtocht in Mandsjoerije heeft die generaal afgedaan voor
1435 de frontsoldaten. Deze gelooven niet aan tegenspoed, overwegen niet strategische
posities. Nederlaag is voor hen verraad en iedere aanvoerder, die geen succes heeft, is
een verrader. Dat was een gevaarlijke ziekte geworden in het Russische leger, toen in
den vorigen zomer de vestingen vielen en een snelle terugtocht het eenige heil was.

1440 Toen was deze ziekte een epidemie geworden, vooral onder het corps van
beroepsonderofficieren. Warschau was verkocht; Iwongorod was verkocht. Van Kowno noemde
men den prijs. Dit werkte zeer demoraliseerend op het leger. "Waarom vechten wij als
toch alles verraden is".

Toen greep het Russische legerbestuur met ijzeren vuist toe en ontwikkelde een kracht
die het Russische leger nog eens slagvaardig maakte. Er werd gewerkt, werkelijk en goed
1445 gewerkt in dezen nood. De beroepssoldaten werden bijna allen naar achter gehaald. De
jonge troepen werden naar het front gebracht en uit deze versche troepen een nieuw
onderofficiercorps gevormd. Zij, die aangestoken waren, stopte men zonder genade in het
achterland en voor aan het front regende het St. Joriskruisen voor de jonge dapperen.

1450 Aan dit kruis is, naar die klasse een pensioen van 120 tot 30 roebel per jaar, aan een
medaille een van 30 tot 6 roebel verbonden. Deze sommen werden ook uitbetaald. De
straffen daarentegen werden zoo mogelijk nog verscherpt. De kleinste zondiging aan de
discipline wordt meedoogenloos gestrafd. Een man die aar de meening van zijn
onderofficier een paar minuten te laat bij het rapport kwam, kreeg reeds als straf
1455 onder het geweer te staan d.w.z. twee uur lang met het geweer in den arm zich opstellen
voor de loopgraaf. Het is een ontzettende straf, die ook de sergeant-majoor kan
uitdeelen.

Het weinig ingewikkelde gevoel van den moesjik wordt op alle mogelijke manieren
geveild. Gehoorzaam, gehoorzaam altijd maar en dan zult ge het goed hebben. Er kwamen
geschenken voor het heele leger van de Tsaritza en dan speelde regimentsmuziek.

1460 Op feestdagen was er bijzonder goed eten. Er werden vlugschriften verspreid, die
natuurlijk voorgelezen moesten worden, waarin stond dat eenvoudige manschappen zich
niet bezorgd moesten maken over verwonding, men had voor allen kunstmatige ledematen,
men had pensioen en het invalidenfonds.

1465 Tegelijkertijd ging de Vereeniging der Steden en het provinciaal bestuur ertoe over om
ervoor te zorgen, dat het leger werkelijk goed en voldoende gevoed werd. Zij trokken
zich – zij het ook niet met afdoende succes – het lot der hospitalen aan. Reeds in de

- winterveldtocht had men dus een bijna nieuw leger en gedurende den winter werd het exerceeren en de pogingen om eerezucht te wekken in de jongelieden met alle kracht voortgezet. De jachtcommando's die voorgetrokken werden bij de voeding en bij de bevordering, waren een van de vele middelen die men gebruikte om den geest van de troepen op te wekken.
- 1470 Toen het voorjaarsoffensief in het Noorden zoo droevig mislukte, schrok men. De gehavende divisies werden 80 kilometer achter het front teruggetrokken en opnieuw aangevuld en afgeëxerceerd.
- 1475 Toen kwam het zomeroffensief met zijn succes. Het was de eerste daad van het nieuwe Russische leger. Dit had een goede uitwerking op den geest. Door den strijd om Kowel is echter een nieuwe twijfel ontstaan. De Russisch kritiekzucht is weer aan het groeien...
- 2 september 1916 **De stroom houdt aan.**
- 1480 In Winterswijk kwamen gisteren weer drie Russische vluchtelingen aan. Bij Dinxperlo heet de Duitsche grenswacht gisteren vier Fransche en een Russisch krijgsgevangene, die uit Friedrichsfeld waren ontvlucht, gevangen genomen, toen ze de Hollandsche grens wilden overgaan.
- 1485 5 september 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
- Twee Russische burgers, die uit de gevangenis te Munster, waar zij van het begin van den oorlog af waren gevangen gehouden, wisten te ontvluchten, kwamen bij Overdinkel onder Losser over de grens. Daar zij voldoende geld konden toonen, werd hun toegestaan voor eigen rekening naar Rotterdam te reizen. Zg gaven te kennen zich bij het Russisch consulaat aldaar te willen aanmelden.
- 1490 Tusschen Leuth en Beek is 6 Juli een Russisch krijgsgevangene over de grens gekomen, die uit het gevangenkamp te Xanten had weten te ontvluchten.
- Arsène Denoëud, brigadier van het 4le reg. Belgische artillerie, voor eenige maanden geleden in Duitsche krijgsgevangenschap geraakt, wist uit Bohnste, waar hij gevangen werd gehouden, te ontsnappen en in uniform onder Losser over de grens te komen. Hij vertrok onder begeleiding naar Rotterdam.
- 1495 Te Winterswijk zijn drie Russische krijgsgevangenen aangekomen. Ze waren uit het naburige Ramsdorf bij boeren aan het werk en Woensdagavond daar vandaan vertrokken, nadat zes kameraden hun reeds waren voorgegaan. Twee hunner waren op 24 Nov. 1914 te Petrakow en één op 16 Juli 1915 te Pradzjensk in Polen gevangengenomen en naar Friedrichsfeld gevoerd.
- 1500 Een hunner had ook den Japansch-Russischen oorlog meegemaakt en was daar krijgsgevangen geworden.
- Drie ontvluchte Fransche of Russische krijgsgevangenen, die zich in de buerschap Kotten (gem. Winterswijk) reeds 500 meter op Hollandsch gebied bevonden, ontmoetten een Duitschen spoorwegbeambte. Deze bood zich aan hen naar Winterswijk te brengen. In plaats daarvan bracht hij hen naar Duitsch gebied terug en speelde hen zoo in handen der militairen.
- 1505 – Vrijdag maakte de Pruis. grenswacht te Suderwick jacht op vier Fransche en een Russisch krijgsgevangene welke uit Friedrichsfeld waren ontvlucht. Ze hadden bijna onze grens bereikt en men begrijpt de teleurstelling, dat ze zoo nabij het doel werden ingerekend.
- 1510
- 7 september 1916 **Duitsche deserteurs.**
- 1515 Te Groenlo zijn 3 Duitsche deserteurs aangekomen, die binnenkort weer naar het front moesten vertrekken. Alle drie hebben in de omgeving werk gevonden.
- Ontvluchtte krijgsgevangenen.
- Gisteren kwamen vijf Russen en twee Franschen nabij Schinveld over de grenzen, zij hadden het laatst gewerkt in een fabriek te Beggendorf en waren daaruit Zondagmiddag met 25 man ontvlucht.
- 1520 De Fransche soldaten Jean Lefèvre en Auguste Menuel, waren in October 1914 bij Arras gevangengenomen en klaagden erg over de behandeling en het eten in de Duitsche gevangenenkampen, waar zij geruimen tijd hadden doorgebracht. Zij beweerden, dat vele hunner landslieden in die kampen van honger stierven. Verder kwamen gisteren te Almelo nog 2 Fransche en te Winterswijk eveneens 2 Fransche krijgsgevangenen over de grens.
- 1525

8 september 1916 **Over de grens gekomen.**

1530 Te Maastricht kwamen weer twee uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen aan. Te Oldenzaal is Donderdag een Duitse deserteur – een koetsier uit Rheine – aangekomen, die sedert het begin van den oorlog aan het Westelijk front had gestreden en met enkele dagen verlof naar vrouw en kinderen mocht gaan.

Te Assen is aangekomen een Russisch officier die te Ter Apel over de grens was gevlucht.

1535 Donderdag is te Winterswijk een Belgische krijgsgevangene aangekomen, student aan de universiteit te Gent, die op 14 Augustus 1914 als brigadier bij de cavalerie te Tirlmont gevangen was genomen en Donderdagavond van de vorige week uit het kamp te Munster was ontsnapt.

Aan de grens.

1540 't Gaat hard met het ontvluchten uit de Duitse kampen. Blijkbaar zijn de Duitse grenswachten zeer verzwakt.

Te IJzerlo (gem. Aalten) zijn twee Russische gevangenen aangekomen, die uit het kamp bij Essen ontsnapt waren. Het waren burgers uit Warschau, die bij de bezetting der plaats door de Duitsers gevangen genomen waren. Ze waren reedi eerder aan de grens geweest, maar toen weer gepakt, doch het gelukte hun opnieuw te ontsnappen en per trein naar Bocholtz te rijden; van daar gingen ze te voet naar ons land.

1545 Te Aalten is een Russische krijgsgevangene, een 29-jarig soldaat uit Minsk, aangetroffen, die uit het kamp bij Kassel was ontvlucht. Hij had den afstand van 250 K.M. in 17 nachten volbracht. Toen men hem in een hoop hooi ontdekte, zat hij rustig een sigaret te rollen. Acht zijner broeders zijn gesneuveld.

1550 Te Lobith is een Duitse deserteur uit Elten aangekomen. Na met verlof thuis te zijn geweest, besloot de man, die een jaar voor Verdun hpa gelegen, niet naar het front terug te keeren.

Te Maastricht kwamen gistermorgen vijf uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen aan. Ze willen niet meer terug en zullen trachten in ons land werk te vinden.

1555 Te Doetinchem is een Rus aangekomen, die uit Friedrichsfeld is ontsnapt. Hij was negen dagen onderweg geweest.

Gisteren kwam bij Enschedé een Duitse deserteur over de grens. Hij zal te Bergen worden geïnterneerd, wijl hij in militaire kleeding was.

1560 Te Bergen (L.) zijn gistermorgen twee uit Geldern ontvluchte Fransche krijgsgevangenen over de grens gekomen.

Te Vlodrop kwamen gisteren drie ontvluchte Russen en een Franschman over de grens.

Te Overslag is Woensdag een Duitse deserteur over den grensdraad gekomen, nadat hij eerst een Belgische vrouw er over had geholpen, wier man reeds geruimen tijd in Nederland vertoeft.

1565 Te Oldenzaal kwam een Duitse deserteur – een koetsier uit Rheine – aan, die sedert het begin van den oorlog aan het Westelijk front had gestreden en thans met enkele dagen verlof thuis was.

Te Assen is een Russisch officier aangekomen, die bij Ter Apel over de grens was gevlucht; te Winterswijk kwam een Belgisch krijgsgevangene over de grens.

1570 **Over de grens gekomen.**

Tal van berichten ontvingen wij weer in de laatste dagen over deserteurs en ontvluchte krijgsgevangenen, die zich soms ontzaglijke moeite getroostten en gevaar trotseerden om in ons land te geraken.

1575 Te Dinxperlo kwamen Donderdag twee Duitse deserteurs aan elk met hun vrouw benevens 5 kinderen. Daar het hun moeilijk viel het Nederlandsche grondgebied te bereiken, zwommen de deserteurs door de Keupenbeek en brachten op deze wijze ook hun vrouwen en kinderen over.

Te Winterswijk kwam een Belgische krijgsgevangene over de grens, te Vlodrop 3 Russische en een Fransche krijgsgevangene.

1580 Vooral de Russen zijn talrijk. Wij telden er zeventien in de laatste twee dagen, de meeste te Maastricht.

Te Coevorden wilden Donderdagochtend drie Russische krijgsgevangenen over de Nederlandsche grens vluchten. Zij werden door een Duitse schildwacht ontdekt. Twee bereikten ons land, de derde werd op Duitse gebied neergeschoten.

1585 **Uit Duitse gevangenschap.**

VLISSINGEN, 6 Sept. Met den trein van half twaalf kwamen hier tien Engelsche geïnterneerden uit Ruhleben aan. Een was te Boxtel doorgezonden naar den Amerikaanschen

1590 consul, te Rotterdam, daar hij een Amerikaan en geen Engelsch onderdaan bleek te zijn. De anderen, die naar hier kwamen, deden verhalen over de talrijke personen, die in het kamp krankzinnig werden en van hen, die lijden aan maag- en hartkwalen, waarvan ook reeds velen zijn gestorven. Een der mannen, geboren in Egypte, had 17 maanden in verschillende hospitalen gelegen en steeds was zijn vertrek uitgesteld tot een volgende maand. Eindelijk vertoefde hij nog drie maanden in Ruhleben, waar de voeding bestond uit aardappelen, twee maal in de week visch en verder uit hetgeen uit Engeland gezonden wordt en dat soms bedorven aankomt. Ook kwamen mede een viertal Duitse vrouwen, gehuwd met Engelschen en 5 kinderen. Zij ontvluchtten Duitschland, omdat er gebrek aan levensmiddelen heerscht.

Ontvluchte Russen.

1600 WINTERSWIJK, 6 September. Gistermorgen is te Aalten een Russisch krijgsgevangene, een 29-jarig soldaat uit Minsk, aangetroffen, die uit het kamp bij Kassel was ontvlucht. Hij had den afstand van 250 K.M. in 17 nachten volbracht. Toen men hem in een hoop hooi ontdekte, zat hij juist een sigaret te rollen. Reeds 8 zijner broeders waren, naar zijn zeggen, gesneuveld. Ook zijn in dezelfde plaats 2 Russische krijgsgevangenen aangekomen, die uit het kamp bij Essen ontsnapt waren. Het waren burgers uit Warschau, die bij de bezetting der plaats door de Duitschers gevangengenomen waren. Reeds de vorige week waren zes aan de grens geweest, doch toen weer gepakt. Het gelukte hun echter opnieuw te ontsnappen en per trein naar Bocholt te rijden, vanwaar ze te voet naar Holland gingen.

Ontsnapte krijgsgevangenen.

1610 DOETINCHEM, 6 Sept.. Alhier is heden een Rus aangekomen, die uit Friedrichsfeld is ontsnapt. Hij was negen dagen onderweg geweest.
ENSCHEDÉ, 7 September. Te Broekheurne zijn heden twee Russische krijgsgevangenen over de grens gekomen, van wie een gewond. Ze waren met hun drieën gevlucht. Een hunner werd vlak voor de grens door de Duitse grenswacht doodgeschoten.

1615 **Duitse deserteurs.**

DINXPERLO, 6 September. Heden is alhier weer een Duitse deserteur, die naar het front moest vertrekken, over de grens gekomen. Hij bracht zijn vrouw en kinderen mede.
ENSCHEDÉ, 6 September. Heden is te Broekheurne een Duitschen deserteur over de grens gekomen. Hij is op last van den militairen commandant naar het interneeringskamp te Bergen overgebracht.
1620 OLDENZAAL, 7 Sept. Hedennacht werd door de Rijksveldwacht onder Denekamp aangehouden een Duitse veldartillerist in uniform, afkomstig van Rheine, die na eenige dagen verlof aldaar, naar het front moest terugkeeren, doch nu gedeserteerd was. Hij werd hier voor den grenscommandant geleid en zal, naar wij vernemen, te Bergen geïnterneerd worden.
1625 ZEVENAAR, 7 Sept. Ik verneem zoeven, dat in een paar dagen tijds te Lobith vier Duitse deserteurs de grens over kwamen. Zij laten zich allen zeer ontmoedigd over den toestand uit. Langs de geheele Oostelijke grenslijn wemeldt het thans van gedeserteerde Duitschers en vooral de laatste dagen gelukt het nog velen, om ondanks de scherpe grensbewaking, ons gebied te bereiken.
1630

9 september 1916 **Deserteurs.**

Donderdagnacht kwamen bij Overslag weer 8 Duitse soldaten in burgerkleeren de grens over. Naar het schijnt beschouwt men van Duitse zijde het vrij Belgisch gebied aldaar als een gemakkelijke brug voor desertie en zijn maatregelen te verwachten die ook weer geen pretje zullen zijn voor de bewoners.

1635 Ontsnapte krijgsgevangenen. – Te Vlodrop zijn Donderdag drie uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen en een Franschman over de grens gekomen. Te Maastricht zijn Donderdagmorgen weer 2 Russen aangekomen.

1640 Te Assen is een Russisch officier aangekomen, die bij Ter Apel over de grens was gevlucht.

Te Winterswijk is Donderdag een Belgisch krijgsgevangene over de grens gekomen.
1645 Duitse deserteurs. – Te Overslag is Woensdag een Duitse deserteur over den grensdraad gekomen, nadat hij eerst een Belgische vrouw er over had geholpen, wier man reeds geruimen tijd in Nederland vertoeft.

Te Oldenzaal is Donderdag een Duitse deserteur – een koetsier uit Rheine – aangekomen, die sedert het begin van den oorlog aan het Westelijk front had gestreden en thans met enkele dagen verlof thuis was.

1650 11 september 1916 **KAMPEN, 11 Sept. Gisterochtend werd door den landbouwer**
Jan Kragt in een hooiberg op zijn erf op het Haatland alhier in diepen slaap een
vreemdeling aangetroffen, die na eindelijk tot ontwaken gebracht te zijn, direct vroeg
of hij in Duitschland was. Toen hem te kennen gegeven werd dat hij zich in Holland
1655 bevond, uitte hij zijn groote vreugde. Naar het politiebureau geleid, bleek dat het
jongmensch een ontvlucht Russisch krijgsgevangene was en wel de 22-jarige Julijus
Karol, afkomstig uit Liwlangub. Hij werd 21 Juli 1915 door de Duitschers krijgsgevangen
gemaakt en wist 23 Juli j.l. uit het kamp bij Göttingen te ontsnappen. Met behulp van
een kompasje legde hij al loopende bij nacht den weg af. Zijn voedsel bestond gedurende
1660 dien tijd uit rauwe veldvruchten. Volgens hem was de voeding in het kamp slecht. Aan
het politiebureau werd hij gevoed en kreeg hij van medelijdenden schoone onderkleeding
en beter schoeisel. Heden is hij naar Rotterdam overgebracht.

13 september 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**

1665 DOETINCHEM, 11 Sept. Aan de Oostgrens van Gelderland is heden een Russisch
krijgsgevangene aangekomen, die uit Friedrichsfeld was ontsnapt.
KAMPEN, 11 September. Zondag werd alhier in een hooiberg slapende aan getroffen Julyns
Karol, oud 22 jaar, afkomstig uit Luvlangub, Rusland. De man is 23 Juli uit Göttingen
ontsnapt, na 1 jaar krijgsgevangen te zijn geweest.
Hij is onder politie-geleide vertrokken naar Rotterdam, om voor den Russaschen consul
1670 aldaar te worden gebracht.
VENLO, 12 Sept. Hedenmorgen passeerden alhier elf Russische krijgsgevangenen, wien het
gelukt was over de Limburgsehe grens uit Duitschland te ontvluchten.

Duitsche deserteur.

1675 GRONINGEN, 11 Sept. Heden kwamen hier drie Russische krijgsgevangenen aan, die uit het
kamp bij Münster waren ontsnapt en in het Zuid-Oosten van de provincie Groningen over
de grens waren gekomen.
VAN DE LIMBURGSCHE GRENS, 10 Sept. Hedenmiddag kwam een Duitsch militair
(landstormman), die over de Maas was gezwommen, alhier aan. Bij een brievenbesteller
had hij zich van burgerkleeren voorzien. De landstormer, een 42-jarig huisvader, van
1680 Emmerik afkomstig, had de tijding gekregen dat hij naar 't front moest verhuizen;
vandaar zijne desertie. Hij had tevens een zoon aan 't front, die reeds drie maal in 't
gevecht geweest en telkens gewond was.
Nabij 't kasteel te Neeritter, ging hij den Duitschen post met zijn desertie in kennis
stellen. De dienstdoende post, die den Feldwebel gewaarschuwd had, stond verbaasd op te
1685 zien, toen hij aan de overzijde van den draad een zijner militairen in burger zag.
De deserteur wuifde de Duitschers met de hand vriendelijk toe, waarop dezen in woede
uitbarstten en hem met gebaren dreigden.
Eenige burgers lieten den deserteur flink eten in een café, waarop hij vertrok in de
richting Roermond.

1690 - Te Terborg is een Russisch krijgsgevangene aangekomen, die uit Friedrichsfeld was
ontsnapt.
- Te Dinxperlo is een Duitse deserteur over de grens gekomen.
- Te Melick (L.) is gisteren een uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Rus over
de grens gekomen.

1695 Te Winterswijk zijn gisteren weder drie Fransche krijgsgevangenen over de grens
gekomen.
Bij Stevensweert is gisteren een Duitse deserteur uit België over de grens gekomen.

Over de grens.

1700 Te Maastricht kwam een uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Rus aan; er zijn
vier naar Rotterdam opgezonden.

Op het erf van den landbouwer Kragt te Kampereiland werd een uit Duitse
krijgsgevangenschap ontvluchte Rus ontdekt. Door de politie is hij naar Rotterdam
overgebracht.

Te Nijmegen is aangekomen van Cranenburg een Duitsch deserteur.

1705 Te Assen zijn aangekomen twee Engelsche krijgsgevangenen. Ze waren ontvlucht uit het
kamp Selringer en te Vlachtwedde over de grens gekomen.

Te Groningen bevinden zich in de marechaussee-kazerne drie Russische krijgsgevangenen,
die van eene boerderij te Munster, waar zij werkzaam waren, gevlucht en bij Vlagtwedde
over de grens zijn gekomen.

1710

14 september 1916 **Rus. OIRSBEK. Door den rijksveldwachter**

werd Woensdag een Russisch krijgsgevangene binnengebracht, die in de buurt van ons dorp zich achter eene korenrijt verscholen had, niet wetende dat hij zich reeds op Nederlandschen bodem bevond. De man kon zich nog al verstaanbaar maken in het Duitsch. Heden zal hij ter beschikking van den Russischen consul te Rotterdam worden gesteld.

1715

15 september 1916 **Over de grens gekomen.**

Gister-morgen zijn te Lonneker over de grens gekomen een Duitsch onderofficier en een Duitsch soldaat. Beiden hadden gevochten voor Verdun en moesten thans naar het oostelijk front, waarin ze geen trek hadden.

1720

Gister zijn te Broekheurne 3 Duitse deserteurs over die grens gekomen.

Te Echt zijn gister 10 uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen over de grens gekomen.

Aan de oostgrens van Gelderland is een Russisch krijgsgevangene aangekomen.

1725

19 september 1916 **- De door Duitse militairen, bij een poging**

tot ontvluchting doodgeschoten krijgsgevangene was een Russisch officier. Hij wilde per roeiboot den Rijn over steken. Het bootje dreef met den dooden officier aan den Hollandschen oever. Het stoffelijk overschot van den getroffene is te Herwen (Gelderland) met militaire eer begraven.

1730

20 september 1916 **DENEKAMP, 19 Sept. Hedennacht is alhier**

over de grens gekomen Jacob Klemmer, Luitenant, Russisch krijgsgevangene, ontvlucht uit Cassel. Hij was 16 dagen onder weg; den 10 October 1914 was hij in Warschau gevangen genomen. Hij is boekhouder van beroep.

1735

22 september 1916 **DEVENTER, 20 September.**

In een twijgweerd bij de bosschen van baron Stratenus, onder Diepenveen, is gisteren door een tweetal jachtopzieners aangetroffen een uit Duitse gevangenschap ontvlucht Russisch krijgsgevangene. De man was uit Minden gekomen en reeds 36 dagen onderweg. Den laatsten tijd had hij zich gevoed met paardenboonen. Bij zijn ontdekking meende hij eerst, nog in Duitschland te zijn.

1740

Na van nieuwe kleeding enz. te zijn voorzien, werd de man naar Rotterdam gebracht.

LOSSER, 20 Sept. Hedenmorgen kwamen twee Belgische vluchtelingen (krijgsgevangenen) te Overdinkel over de grens. Zij waren 16 Augustus 1914 bij Luik gevangengenomen, en waren aanvankelijk in verschillende gevangenkampen opgesloten geweest. Den laatsten tijd waren zij werkzaam gesteld bij het boerenbedrijf. Zij klaagden zeer over de behandeling in hun gevangenschap ondervonden. Zij zijn overgebracht naar den landweercommandant te Oldenzaal, tegelijk met een Rus, die vanmorgen in Dorp-Losser werd aangetroffen.

1745

WINTERSWIJK, 21 September. Hedenmorgen is alhier een Fransche officier, een kapitein aan de militaire school te Saint-Cyr, aangekomen, die 500 K.M. van zijn kamp af had geloopt.

1750

WINTERSWIJK. In het. Duitse grensplaatsje Oeding, dicht bij Winterswijk, waren drie Russische krijgsgevangenen (Astrakow, Kabonow en Tebinkow), die uit hun kamp ontvlucht waren, door de politie weer aangehouden. Het drietal werd in het cachot opgesloten en den volgenden dag zouden ze naar het kamp teruggevoerd worden. Den ganschen nacht zong het drietal het hoogste lied, niet als een soort galgenhumor, doch om daardoor onhoorbaar te maken bet geluid van de vijl, waarmede zij de tralies van hun cachot zochten te verwijderen. Om 3 uur 's morgens was het werk afgeloopen, het drietal klom uit de opening, terwijl 2 schildwachten het gebouw bewaakten en den volgenden dag zaten ze goed en wel te Winterswijk.

1755

1760

26 september 1916 **Ontvluchte krijgsgevangene.**

- Maandagavond werd een Russische vluchteling aangetroffen op den Hengeloschen weg.

Toen men hem duidelijk maakte, dat hij zich op Hollandsch grondgebied bevond sprong hij op van blijdschap. Op het gemeentehuis verklaarde de Rus o.a. dat hij over eenige rivieren had moeten zwemmen, om de grens te bereiken.

1765

- 28 september 1916 **Van spionage verdacht.**
1770 Te Zevenaar kwam een neger-student aan, die te Dusseldorf had gestudeerd. Hij vluchtte de Nederlandsche grens over, daar hij in Duitschland van spionage verdacht werd.
Over de grens gekomen.
Te Oldenzaal kwamen nog een Russisch officier en drie Fransche en drie Russische soldaten over de grens, te Denekamp een Russisch krijgsgevangene, ontvlucht uit Cassel
1775 en te Oldenzaal drie Fransche krijgsgevangenen. Ook te Groenlo kwamen drie ontvluchte Russen aan.
- 29 september 1916 **Over de grens gekomen.**
Te Assen zijn Donderdag 2 Russische Krijgsgevangenen aangekomen, die te Barger-Oosterveen over de grens waren gevlucht.
1780 Te Maastricht kwamen gisteren 2 uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvluchte Russen aan, die bij Eysden over de grens waren gevlucht.
Te Oldenzaal arriveerde een 24-jarige Fransche krijgsgevangene, die uit Rekken (Tecklenburg) ontvlucht was.
1785 Te Herkenbosch (L.) kwam een Duitsche deserteur over de grens.
Gisteren zijn te Koewacht een Duitsch soldaat in burgerkleeding en een dienstplichtige Belgische jongeling overgekomen,
- 6 oktober 1916 **Ontsnapte krijgsgevangene.**
1790 Te Maastricht zijn Donderdag tien uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvluchte Russen aangekomen.
Te Posterholt zijn Donderdag drie, bij Sittard acht en onder Bergen (Limb.) vier gevluchte Russische krijgsgevangenen over de grens gekomen.
Ontsnapte krijgsgevangenen.
1795 ENSCHEDE, 4 Oct. Heden is in deze omgeving een Russisch krijgsgevangene over de grens gekomen, die 23 Sept. j.l. uit het Münsterlager wist te ontsnappen. In October 1914 was hij door de Duitschers in den slag bij Warschau gevangengenomen. Hij is naar Rotterdam vertrokken.
1800 VAN DE ZUIDGRENS, 5 Oct. In den afgelopen nacht kwamen acht ontvluchte krijgsgevangenen over de grens, die heden naar Rotterdam vertrekken.
Deserteur.
LONNEKER, 5 Oct. Heden is onder deze gemeente een Duitsch deserteur over de grens gekomen. Hij had reeds 2 jaar aan het Oostelijk front doorgebracht en was thans, na van een schotwond genezen te zijn, bij de grenswacht ingedeeld. Toen hij aanzegging kreeg morgen weer naar het front te moeten vertrekken, voorzag hij zich van burgerkleeding en stapte over de grens.
1805 **Over de grens.**
Te Glanerbrug is gisteren een Russische krijgsgevangene over de grens gekomen, ontsnapt uit het gevangenkamp bij Munster.
1810 Te Maastricht kwamen weder uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvluchte Russen aan. Zes waren bij Vaals en twee bij Gulpen over de grens gekomen.
Te Broekheurne kwam een deserteur over de grens, die diende bij de Duitsche grenswacht in het Aamsveen. Hij was aan het Oostelijk front in de long gewond; doch, nu hersteld, had hij de aanzegging gekregen, dat hij weer moest vertrekken.
1815 Te Enschedé is een Russisch militair aangekomen die uit het Münsterlager met twee onderofficieren ontsnapte. Den laatsten tijd had hij mijnarbeid verricht. Hij was in October 1914 bij Warschau gevangen genomen. De andere twee zijn nog achtergebleven.
Te Maastricht kwam een uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvluchte Rus aan. Hij was een jaar dicht bij Berlijn geweest en sedert twee maanden in het Lager te Wohn, van waar
1820 hij kans heeft gezien te ontvluchten.
- 7 oktober 1916 **Over de grens gekomen.**
In de bosschen van Noord-Houdinge bij de Bilt word een Fin aangetroffen, die uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvlucht was. Te Enschedé is een Duitsch deserteur
1825 aangekomen en te Glanerbrug een Russisch krijgsgevangene.
In de omgeving van Enschedé is een Russisch krijgsgevangene over de grens gekomen.
Onder de gemeente Lonneker is een Duitsch deserteur over de grens gekomen.
Te Glanerbrug kwamen een Belgisch en twee Fransche militairen over de grens, te Broekheurne een Fransch militair.

1830 Ook zijn te Glanerbrug drie 18-jarige Duitschers over de grens gekomen.

10 oktober 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**

ZUIDGRENS, 9 Oct. Gisteren kwamen een Duitsch cavalerist en 3 Russische krijgsgevangenen over de grens.

1835 OLDENZAAL, 8 Oct. Hedenmorgen kwam alhier aan een Russisch krijgsgevangene, ontvlucht uit Mesum, bij Rheine. Hij was afkomstig uit de provincie Jekaterinenburg, nabij Siberië, en had ruim een jaar in krijgsgevangenschap doorgebracht. Zijn naam is Alexander Nicolai Glaserin. Een Fransch krijgsgevangene, die met hem was ontvlucht, werd in de nabijheid van de Nederlandsche grens te Nordhorn door de Duitse grenswacht doodgeschoten. Op hem zelf had men tevergeefs drie schoten gelost.

1840 ZUIDGRENS, 9 Oct. Hedenmorgen kwamen weder drie uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte soldaten over de grens. 't Waren twee Russen en één Serviër.

Duitse deserteurs.

1845 OOSTELIJKE GRENS 9 Oct. Gisteren kwamen 2 Duitse deserteurs over de grens, beiden mijnwerker van beroep. De een moest thans pas naar het front, de ander had reeds 18 maanden medegestreden, en kwam pas hersteld uit het lazaret.

Over de grens gekomen.

Te Groenlo zijn Maandag drie Fransche soldaten aangekomen, die sedert den strijd van Maubeuge in Duitse krijgsgevangenschap vertoefden.

1850 Bij Winterswijk kwamen Zaterdag twee Fransche en twee Engelsche militairen over de grens.

Te Hengelo is gisteren een Russisch krijgsgevangene aangekomen; te Maastricht arriveerden er drie.

1855 Te Losser kwam een 24-jarige Duitse deserteur het land binnen, die weer naar het front had moeten vertrekken. Vier broers waren reeds voor Antwerpen gevallen. Hedenmorgen is hier [Hengelo] een Russisch krijgsgevangene aangekomen, die 't laatste gedeelte van zijn reis op een gemakkelijke wijze aflegde. Hij had kans gezien om te Oldenzaal op den buffer van een der wagons plaats te nemen.

1860 11 oktober 1916 **Over de grens.**

Te Maastricht kwamen drie uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen aan. Bij Losser kwam over de grens een 24-jarig Duitsch deserteur, die weder naar het front had moeten vertrekken. Vier zijner broers waren reeds voor Antwerpen gevallen.

1865 Te Winterswijk is Maandag een Oostenrijksche deserteur over de grens gekomen, een 45-jarige huisvader, die naar het front moest vertrekken.

Gisteren kwam te Hengelo een Russisch krijgsgevangene aan.

Een ontmoeting.

1870 In de bosschen van N.-Houdinge, bij De Bilt, vonden twee jachtopzieners, naar het "U. D." meldt, een persoon, die zich niet verstaanbaar kon maken. Daar zij meenden met een deserteur te doen te hebben, werd hij overgegeven aan de kampwacht, die hem des avonds uitleverde aan de politie. Na eerst te zijn ondervraagd door jhr. Röell in het Russisch en daarna door eene dame in het Noorsch en Zweedsch bleek de man een Fin te zijn. Hij werd naar Utrecht overgebracht.

Ontvluchte krijgsgevangenen.

1875 Te Oldenzaal kwam aan een Russisch krijgsgevangene, ontvlucht uit Mesum, bij Rheine. Hij was afkomstig uit de provincie Jekaterinenburg, nabij Siberië, en had ruim een jaar in krijgsgevangenschap doorgebracht.

1880 Een Fransch krijgsgevangene, die met hem was ontvlucht, werd in de nabijheid van de Nederlandsche grens te Nordhorn door de Duitse grenswacht doodgeschoten. Op hem zelf had men tevergeefs drie schoten gelost.

— Over de Zuidgrens kwamen Maandag 'n Duitsch cavalerist en 5 Russische krijgsgevangenen en één Serviër.

12 oktober 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**

1885 DOETINCHEM, 10 Oct. Hedenavond is Rus over de grens gekomen, die uit Friedrichsfeld was ontsnapt.

GRONINGEN, 10 October. Hier is hedennacht aangekomen en vanmorgen op transport gesteld naar Rotterdam, een 22-jarige Russische krijgsgevangene, die vanuit het Duitse kamp Lengermoor werkzaam was gesteld op den Charlottenpolder onder Bunde. Den vorigen nacht vluchtte hij op Nederlandsch grondgebied.

1890

Naspeuringen van Paul Theelen: Russische gevangenen in de Eerste Wereldoorlog

- 1895 LICHTENVOORDE, 11 Oct. Alhier zijn drie Fransche krijgsgevangenen aangekomen, die in 22 nachten van het gevangenkamp te Cassel naar ons land waren gevlucht. 't Waren een korporaal van het 60ste en een korporaal en een sergeant van het 164ste regiment infanterie, die alle drie op 24 Februari 1916 te Verdun gevangengenomen waren.
- 1895 NIEUWESCHANS, 10 October. Alhier is een ontvluchte Servische krijgsgevangene over de grens gekomen.
- VENLO, 10 Oct. Te Well zijn zeven Russen en twee Franschen gearriveerd, die allen uit Duitsche gevangenschap ontvlucht waren. Ze werkten meest allen bij de boeren en waren uit het kamp Friedrichsfeldt.
- 1900 13 oktober 1916 **ZUIDGRENS, 12 Oct.**
Een Duitsch deserteur in burgerkleeding kwam gisteren over de grens, terwijl heden een 18-jarig Russisch civiel gevangene werd aangebracht.
- Deserteurs vrijgelaten.**
- 1905 BERGEN, 12 October. Hedenmiddag werden een 15-tal deserteurs uit het interneeringskamp ontslagen. Zij waren naar het interneeringskamp gebracht, omdat zij gedeeltelijk of geheel in militaire kleeding op ons gebied waren gekomen.
- Ontvluchte krijgsgevangenen.**
- 1910 VENLO, 11 Oct. Gistermorgen kwam een Russisch krijgsgevangene over de grens, die er wonder boven wonder goed afgekomen is, daar de Duitsche schildwacht hem vlak voor de grens in de gaten kreeg en op hem vuurde, zonder hem te raken. Wel werd de parapiuie den gevluchte uit de hand geschoten.
- De honger.**
- 1915 OLDENZAAL, 12 Oct. Hedenmorgen kwamen hier uit Duitschland aan ruim 200 Russische vrouwen en kinderen en enkele oude mannen, allen afkomstig uit het door Duitschland bezette gebied van Polen, vooral uit Kowno, Wilna en Warschau. Hun was, wegens het enorme gebrek aan levensmiddelen, vergunning verleend naar Amerika te vertrekken.
- 14 oktober 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
- 1920 SITTARD, 13 Oct. Hedenmorgen kwam hier een Duitsch deserteur over de grenzen, hij bracht tevens een Russisch krijgsgevangene mede. Volgens zijn zeggen, waren heden nog vier kameraden van hem via Kerkrade gedeserteerd.
- De Rus is naar Rotterdam gebracht en de Duitscher naar elders vertrokken om werk te zoeken.
- 1925 16 oktober 1916 **Over de grens gekomen.**
Te Venlo kwam dezer dagen een Russisch krijgsgevangene over de grens. Voorts zijn nog op verschillende plaatsen in het oosten en zuiden over de grens gekomen, een Sakser, die reeds geruimen tijd aan het front geweest was, vijf Duitsche deserteurs en een 18-jarig Russisch civiel gevangene.
- Over de grens gekomen.**
- Te Maastricht kwam weder een ontvluchte Rus aan.
- Aan de zuidgrens ontstond een gevecht tusschen Russische krijgsgevangenen, die over onze grens wilden vluchten, en een Duitsche patrouille. Een der Russen werd gedood, de anderen zijn aangehouden.
- 1935 Te Buurse is een Russisch krijgsgevangene over de grens gekomen.
- Te Herwen zijn wederom vier Duitsche deserteurs, van wie twee nog jonge mannen, de grens over gekomen. Een dezer had een tijd lang vóór Verdun gestreden.
- Zaterdagmorgen kwamen te Oldenzaal via Losser aan vijf Russische krijgsgevangenen, die een jaar lang te Ochtrup werkzaam waren geweest. Ze hadden twee dagen en twee nachten rondgezworven om de Nederlandsche grens te bereiken (de afstand van Ochtrup tot de grens bedraagt slechts 2 uur). Ze hadden echter nergens Duitsche wachtposten ontdekt. De menschen zagen er haveloos uit.
- 1940 Te Assen zijn 3 Russische krijgsgevangenen aangekomen, die te Nieuw-Amsterdam over de grens waren gevlucht.
- 1945 Te Winterswijk zijn twee Fransche krijgsgevangenen aangekomen, een artillerist, die op 7 Sept. 1914 te Maubeuge, en een dragonder, die op 2 October 1914 te Douai gevangen genomen was. Beiden behoorden tot het kamp te Munster, doch hadden in de laatste maanden bij de Staalwerken te Dortmund, gearbeid. Ze hadden slechts vier dagen over den
- 1950 weg gedaan.

Naspeuringen van Paul Theelen: Russische gevangenen in de Eerste Wereldoorlog

- 1955 Zaterdag zijn te Winterswijk twee Duitse deserteurs over de grens gekomen, nl. een 25-jarige jongeman, die reeds twee jaar aan het front had gestaan en er nu, zoals hij zeide, genoeg van had, en een 20-jarige soldaat, die nu naar 't front moest vertrekken. Te Winterswijk zijn twee Russische krijgsgevangenen, die uit het kamp te Münster gevlucht waren en zes nachten hadden geloopt.
- 17 oktober 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
OLDENZAAL, 16 Oct. Zondagmorgen kwamen te Oldenzaal aan twee Engelsche en twee Belgische krijgsgevangenen, die uit Brixten-Listrup waren ontvlucht. Ze hadden den afstand naar de Nederlandsche grens – circa 5 uur – in 3 dagen afgelegd. Ze zagen er zeer gehavend uit. De Engelschen waren Joseffe Novell, oud 25 jaar, van de Territoriale Inf. uit Glasgow en William Lorimer, oud 30 jaar, van de Gordon Highlanders uit Chepstow.
De heide Belgen waren Henri Haijon, oud 15 jaar, uit Athus bij Aarlen, soldaat hij de Vest-Art en Ernest Jadin, adj.-onderoff., oud 30 jaar, uit Huij. Eerstgenoemden waren gevangen genomen resp. bij Vertenij (Frankrijk) op 27 Aug. 1914 en hij Yperen, 8 Mei 1915; laatstgenoemden in Sept. 1914 hij Haelen.
- 1960 WINTERSWIJK, 16 Oct. Twee Fransche krijgsgevangenen zijn alhier aangekomen, beiden adjudant hij het 2e regiment tirailleurs algériens, die op 24 Febr. j.1. bij Douaumont gevangengenomen en nu uit het kamp te Niederzwehren bij Cassel gevlucht waren. Gedurende 16 dagen hadden ze geloopt. De eene was reeds voor de 2e, de andere voor de 3e maal ontvlucht.
- 1970 GENNEP, 16 Oct. Gisteren werd een Russisch krijgsgevangene, die bij Bergen over de grens was gekomen, hier aangebracht.
- 1975 **In het gezicht van de haven.**
ZEVENAAR, 16 Oct. Te Emmerik zijn door de Duitse gendarmen gearresteerd vijf Poolsche mannen, die poogden om naar ons land uit te wijken.
- Duitse deserteurs.**
VAN DE OOSTGRENS, 15 October. Gisteren zijn wederom vier Duitse deserteurs aangekomen. Een er van had voor Verdun gestreden.
- 1980 VAN DE OOSTGRENS, 15 Oct. Zaterdag zijn twee Duitse deserteurs aangekomen, een 25-jarige jongeman, die reeds 2 jaar aan het front had gestaan, en er nu, zoals hij zeide, genoeg van had; en een 20-jarige soldaat, die nu naar het front moest vertrekken.
- 1985 **Over de grens gekomen.**
Vanochtend passeerden te Zevenaar vier in burger gekleede Buitsche deserteurs. Het zijn allen jeugdige personen.
Te Maastricht kwamen gisteren drie uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen aan.
- 1990 Maandag werd in een zandgroeve bij Oldenzaal aangetroffen een Russisch krijgsgevangene, die den vorigen nacht over de grens was gekomen. Hij was in October 1914 te Lowitz gevangen genomen en had sedert gewerkt in een dorp bij Frankfort a/d. O. De tocht naar Oldenzaal had hij in 48 dagen gemaakt. Drie zijner kameraden waren onderweg weer gevangen genomen. Al dien tijd had hij zich gevoed met rauwe aardappelen en knollen.
- 1995 Te Winterswijk is een Belgische krijgsgevangene aangekomen, die uit Kamp II te Munster ontvlucht was met vier mede-gevangenen. Drie hunner werden op weg weder aangehouden, terwijl de vierde werd doodgeschoten. De jonge man, uit Herbesthal afkomstig, was in Augustus 1914 bij Luik gevangen genomen. Hij had negen nachten geloopt, bijkans zonder eten of drinken, en was bij aankomst geheel versuft en ternauwernood in staat iets to nuttigen.
- 2000 Maandag zijn in de nabijheid van Winterswijk twee Duitse en vier Oostenrijksche deserteurs over de grens gekomen. Bij de laatstgenoemden waren een vader en een zoon. Te Enschede zijn heden een 21-jarig Duitse deserteur en twee Fransche krijgsgevangenen, ontsnapt uit Munster, over de grens gekomen.
- 2005 OLDENZAAL, 16 Oct. Hedenmorgen trof de vrachtrijder Slebos, alhier, in een zandgroeve nabij den straatweg Oldenzaal-Losser te Berghuizen een man aan, die zich daar voedde met rauwe aardappelen en knolrapen. Toen hem werd toegeroepen: Holland, kwam er een blijde uitdrukking op zijn gelaat en sprong hij onmiddellijk te voorschijn. 't Bleek een Russisch krijgsgevangene te zijn, die niet wist, dat hij over de grens in ons land
- 2010 was aangekomen. Genoemde vrachtrijder nam den deerniswaardigen man mede naar zijn huis, waar hij van voedsel werd voorzien en enkele kledingstukken en schoeisel ontving. 't

Naspeuringen van Paul Theelen: Russische gevangenen in de Eerste Wereldoorlog

- 2015 Was den man aan te zien, dat hij honger had geleden. Hij deelde ons mede, dat hij 25 jaar oud was, Anton Gorbatti heette en geboren was te Kiev. In October 1914 was hij te Lowitz gevangen genomen en naar een dorp bij Frankfurt a/d. Oder vervoerd, waar hij geregeld hard had moeten werken. Zijn verdiend loon had hij in den vorm van zegels, verschillende ter waarde van 40,30,10 Mark, enz. in een boekje bij zich. Nu 48 dagen geleden had hij voor de tweede keer met een drietal kameraden een poging gewaagd, om te ontvluchten naar "Olland"; alleen thans voor hem met succes; zijn kameraden waren vóór en ná wedee gevangen genomen door Duitsche wachtposten.
- 2020 Gedurende den langen tocht van 48 dagen had hij zich met rauwe aardappelen, knollen en rapen gevoed. Dat de man bij alle ellende toch nog gelukkig was, toen hij hier reeds dadelijk zoo'n gastvrij dak had gevonden, spreekt van zelf. Nadat hij door de goede behandeling bij den heer S. heel wat was opgeknapt, werd hij naar de Stationswacht gebracht, die nu verder voor zijn transport naar Rotterdam zorg zal dragen.
- 2025 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
GENNEP, 16 Oct. Gisteren werd een Russisch krijgsgevangene, die bij Bergen over de grens was gekomen, hier aangebracht.
Over de grens gekomen.
Te Maastricht kwam weder een ontvluchte Rus aan.
- 2030 Aan de zuidgrens ontstond een gevecht tusschen Russische krijgsgevangenen, die over onze grens wilden vluchten, en een Duitsche patrouille. Een der Russen werd gedood, de andere zijn aangehouden.
Te Buurse is een Russisch krijgsgevangene over de grens gekomen.
- 2035 Te Herwen zijn wederom vier Duitsche deserteurs, van wie twee nog jonge mannen, de grens over gekomen. Een dezer had een tijd lang vóór Verdun gestreden.
Zaterdagmorgen kwamen te Oldenzaal via Losser aan vijf Russische krijgsgevangenen die een jaar lang te Ochtrup werkzaam waren geweest. Ze hadden twee dagen en twee nachten rondgezworven om de Nederlandsche grens te bereiken (de afstand van Ochtrup tot de grens bedraagt slechts 2 uur). Zij hadden echter nergens Duitsche wachtposten ontdekt.
- 2040 De menschen zagen er haveloos uit.
Te Assen zijn 3 Russische krijgsgevangenen aangekomen, die te Nieuw-Amsterdam over de grens waren gevlucht.
Te Winterswijk zijn twee Fransche krijgsgevangenen aangekomen, een artillerist, die op 7 September 1914 te Maubeuge, en een dragonder, die op 2 October 1914 te Douai gevangen genomen was. Beiden behoorden tot het kamp te Munster, doch hadden in de laatste maanden bij de Staalwerken te Dortmund gearbeid.
Ze hadden slechts vier dagen over den weg gedaan.
- 2045 Zaterdag zijn te Winterswijk twee Duitsche deserteurs over de grens gekomen, nl. een 25-jarige jongeman, die reeds twee jaar aan het front had gestaan en er nu, zooals hij zeide, genoeg van had, en een 20-jarige soldaat, die nu naar bet front moest vertrekken.
- 2050 Te Winterswijk zijn twee Russische krijgsgevangenen aangekomen, die uit het kamp te Munster gevlucht waren en zes nachten hadden geloopen.
- 2055 18 oktober 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
DOETINCHEM, 16 Oct. Heden zijn 5 Russen over de grens gekomen, die uit Friedrichsfeld zijn ontsnapt.
DINXPERLO, 16 Oct. Gisteravond is alhier een Russisch officier, genaamd Jakob Rolinski, over de grens gekomen. Hij was ontsnapt uit het gevangenenkamp te Maagdenburg en had over de reis naar hier twee weken noodig gehad.
- 2060 ENSCHEDÉ, 17 Oct. Heden kwamen hier twee Fransche krijgsgevangenen over de grens, die uit het gevangenenkamp te Munster wisten te ontsnappen.
OLDENZAAL, 16 Oct. Alhier kwam Maandag aan een Russisch krijgsgevangene ontvlucht nabij Frankfurt a/d. Oder. 48 dagen had hij geloopt, om de grens te bereiken.
- 2065 MAASTRICHT, 16 Oct. Hedenmorgen kwamen drie, en tegen den middag nog twee ontvluchte Russische krijgsgevangenen hier aan.
WINTERSWIJK, 17 Oct. Een Belgische krijgsgevangene is alhier aangekomen, die uit kamp II te Munster ontvlucht was met 4 medegevangenen. Drie hunner werden op weg weder aangehouden, terwijl de vierde werd doodgeschoten. De jonge man, uit Herbesthal afkomstig, was in Aug. 1914 bij Luik gevangengenomen. Hij had 9 nachten geloopen, bijkans zonder eten of drinken en was bij aankomst geheel versuft en ternauwernood in staat om iets te nuttigen.
- 2070

Deserteurs.

2075 WINTERSWIJK, 17 Oct, Gisteren zijn in de nabijheid van deze gemeente twee Duitsche en vier Oostenrijksche deserteurs over de grens gekomen. Bij de laatstgenoemden waren o.a. een vader en zoon.

ZEVENAAR, 17 Oct. Vanochtend passeerden hier vier in burger gekleeds Duitsche deserteurs. Drie hunner gaan naar de Limburgsche kolenmijnen. Allen zijn jeugdige personen.

2080 ENSCHEDÉ, 17 Oct. Een 21-jarig Duitsch deserteur, die reeds aan het Westelijk front vocht, kwam gisteren in burger over de grens.

20 oktober 1916 **Over de grens.**

2085 Gisteren arriveerden te Zevenaar twee uit Duitsche gevangenschap ontvluchte Russen. Zij hadden zich te Pannerden een aardhol gemaakt, meenende nog in Duitschland te zijn. Te Borculo zijn twee ontvluchte Russische krijgsgevangenen aangekomen.

Te Maastricht kwam een Rus aan, die ontvlucht was uit het krijgsgevangenkamp te Wahn en bij Waubach over de grens was gekomen

2090 Te Posterholt, nabij Roermond, kwamen twee jongens van 14 jaar over de grens. Ze hoorden thuis te Düsseldorf, waar ze, nadat er bericht over 't sneuvelen van hun vader was gekomen, het ouderlijke huis waren ontvlucht. De reis naar Nederland legden ze geheel te voet af en in Posterholt meldden ze zich bij een boer aan om werk. Door hem werden ze echter naar den burgemeester verwezen, die hen voorloopig, in afwachting van ingewonnen berichten, bij een bakker in den kost besteedde.

2095 Te Oldenzaal is over de grens gekomen een 25-jarig Duitsch deserteur, die aan het Russische front was gewond en weder naar het oorlogsterrein moest vertrekken. Te Dinxperlo is een Russisch krijgsgevangene aangekomen, een officier, die in 14 dagen van Maagdenburg naar ons land was geloopt. In November 1914 was hij bij Lodz gevangen genomen.

2100 23 oktober 1916 **Over de grens gekomen.**

Te Herwen arriveerden. wederom twee gedeserteerde Duitsche militairen. Zij hadden sedert Augustus 1914 gestreden en één hunner was drager van het IJzeren Kruis.

2105 Te Almelo is gistermiddag een Russisch krijgsgevangene aangehouden. Hij had gewerkt bij een boer onder Münster en was van daar in vijf dagen naar Wierden geloopt.

Zwerftocht van een ontsnapt krijgsgevangene.

Een Russische krijgsgevangene, die uit het kamp bij Langensalzer in Thüringen wist te ontsnappen, heeft na een langen zwerftocht Nederland bereikt en meldde zich Donderdag op het hoofdbureau van politie te Arnhem aan.

2110 De man maakt deel uit van een brigade, die door de Duitschers bij Lodz in Januari 1915 was omsingeld en die zich in haar geheel – het waren 9000 man – overgaf.

2115 De Rus, een elektro-monteur, die in Duitschland goede kennissen had en vlot Duitsch spreekt, wist voor geld burgerkleeren in zijn bezit te krijgen en op een avond de draadversperringen door te knippen en te ontvluchten. Hij ging naar Gotha, met den trein naar Leipzig en vervolgens naar Berlijn. Daar bleef hij 20 dagen; door bemiddeling van den consul kreeg hij geld en kon toen verder reizen, eerst naar Hannover en daarna naar Dortmund. Tusschen Emmerik en Elten werd de trein op de spoorbrug door de militaire posten gevisiteerd. Men kreeg verdenking tegen den Rus en verbood hem verder te reizen. Hij wist evenwel uit den trein te komen. Onder de brug hield hij zich eenigen tijd schuil, zwom de rivier over en meende nu in, Holland te zijn. Smokkelaars lichtten hem evenwel in dat hij er nog niet was en hielpen hem over de grens.

25 oktober 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**

2125 WINTERSWIJK, 24 Oct. 4 Russische krijgsgevangenen zijn hier aangekomen, die uit Rüscheid, bij Neuwied ontvlucht waren en drie weken zonder kaart of kompas geloopt hadden. Drie kameraden waren ze onderweg kwijtgeraakt.

GENNEP, 24 Oct. Gisteren kwam hier een Russisch krijgsgevangene over de grens, die uit het kamp te Friedrichsfeld, in Duitschland, ontvlucht was.

2130 26 oktober 1916 **Over de grens gekomen.**

Te Maastricht kwamen gisteren drie ontvluchte Russen aan, van wie twee bij Vaals en een bij Sijpeveld de grens passeerden.

- 2135 Te Nieuw-Schoonebeek zijn tien Russische krijgsgevangenen over de grens gevlucht.
Te Aalten zijn twee Russische krijgsgevangenen aangekomen die uit het kamp te Munster ontvlucht waren. Zeven dagen waren ze onderweg geweest.
Te Driene, gemeente Lonneker, is hedenmorgen aangetroffen een Russisch krijgsgevangene, uit het Duitse gevangenkamp ontvlucht.
- 2140 28 oktober 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
AMSTERDAMSCHEVELD, 26 Oct. Alhier zijn 15 Russische krijgsgevangenen over de grens gekomen, die uit een kamp te Meppen ontvlucht waren.
ENSCHDEDE, 26 Oct. Hedenmorgen is te Broekheurne een Russisch krijgsgevangene over de grens gekomen. Na voor de militairen te zijn geleid, werd bij later naar 't
- 2145 politiebureau alhier overgebracht, om van de doorgestane vermoedenissen uit te rusten. De vluchteling, die ten gevolge van een schotwond, z'n linkerarm miste, zag er erg haveloos uit. Aan zijn voeten droeg hij een paar oude, met stroom gevoerde klompen.
MAASTRICHT, 26 Oct. Heden werden weder drie uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen naar de hoofdwacht geleid, onder wie zich een onderofficier bevond. Zij werden
- 2150 naar de kazerne Pieterstraat geleid en zullen morgen naar Rotterdam vertrekken.
Deserteur.
SITTARD, 26 Oct. Heden arriveerde alhier een Oostenrijksch deserteur. Hij was twee jaren in het veld geweest en had den oorlog in Servië en de Karpathen meegemaakt.
ZEVENAAR, 27 Oct. Te Didam is wederom een Duitse deserteur aangekomen. Het was een 22-jarig jongmensch in burgerkleeren.
- 2155 VAN DE GRENS, 26 Oct. (Eigen bericht). Hedennacht kwamen van de kust twee Duitse deserteurs in Zeeuwsch-Vlaanderen aan.
Duitse kinderen.
ARNHEM, 27 Oct. Te 12% uur zijn alhier aangekomen 200 Duitse kinderen, die naar verschillende plaatsen reisden. Eenige bleven hier ter stede.
- 2160 **Over de grens gezet.**
VENLO, 26. Oct. Door de politie werden een vijftal Duitsers aangehouden, die zonder papieren over de grens waren gekomen. De grenscommissaris heeft er vier over de grens laten brengen, noch nummer 5 is hier moeten blijven, wijl hij verdacht werd van een
- 2165 ander misdrijf.
Aan den draad.
THORN, 27 Oct. Hedenavond bleef Jozef Bongaerts, 45 jaar oud, op het Vijverbroek te Thorn aan den electrischen draad. De Duitsers namen hem op en brachten hem per automobiel naar Maeseyck. Hij is doodelijk gewond.
- 2170 1 november 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
MAASTRICHT, 31 Oct. Maandagmorgen half-twaalf werden door de marechaussée weder 4 uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen naar de hoofdwacht gebracht, welke de grenzen waren overgekomen.
- 2175 Er was één onderofficier bij. Deze had nog een uniformpet op en een band om den arm. De anderen waren geheel in burger gekleed. Laarzen en kleederen toonden de sporen van veel werken en zaten vol modder.
OLDENZAAL, 31 Oct. Heden kwamen hier twee Russische krijgsgevangenen aan, ontvlucht uit Münsterlager II.
- 2180 ZEVENAAR, 31 Oct. Een Russisch krijgsgevangene is uit Duitschland over de grens gekomen.
Ontvluchte Russen.
Twee Russen, als krijgsgevangenen in België verblijf houdende, kwamen over de grenzen. Met z'n drieën waren zij in Frankrijk op de vlucht gegaan. Eén hunner is evenwel bij
- 2185 het overklimmen van den draad, door den stroom gedood.
Na bij een particulier zich eenigszins gesterkt te hebben, begaven zij zich naar Terneuzen.
Deserteurs.
ZEVENAAR, 31 Oct. Een paar dagen geleden kwam weer een Duitse deserteur in
- 2190 burgerkleeren over de grens.

2 november 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**

- 2195 De vorige week was het aantal Russische krijgsgevangenen, dat over de grens kwam, zóó groot, dat alleen Woensdag niet minder dan 64 Russen tegelijk voor den consul te Rotterdam geleid werden.
- 2200 APELDOORN 31 Oct. Door de politie werd gisternacht in de Kerklaan aangetroffen een vreemdeling, die bij nader onderzoek op het politiebureau een Russisch krijgsgevangene bleek te zijn. De man was een tiental dagen geleden ontvlucht uit het kamp te Munster, waar hij met een kameraad bij de boeren werkte. Hij heette Stemen Kiryan, is 29 jaar oud en werd geboren te Tsjernigov. Aan het Oostelijke front was hij in 1915
- 2205 krijgsgevangen gemaakt. Zijn kameraad, die met hem trachtte te ontvluchten is weder gevangengenomen, doch hij wist op Nederlandsch grondgebied te komen, wat hij evenwel alhier tot zijn groote geruststelling pas vernam. Hij was gekleed in grijze militaire pantalon waarvan de bies naar binnen was genaaid om de ontvluchting te
- 2205 vergemakkelijken; verder grijs jasje, mouwvest en jockeypet. Op hem werden nog eenige Russische papieren bevonden, die het verhaal van zijn wedervaren bevestigen. Hij zal verder worden doorgezonden.
- 2210 VENLO, 31 Oct. Te Well zijn eenige dagen geleden weer twee Russen over de grens gekomen.
- 2210 UTRECHT, 1 Nov. Gisteravond meldde zich bij de politie een Russische krijgsgevangene aan, die uit het gevangenkamp te Münster ontvlucht was. De man werd ter verpleging opgenomen door het Leger des Heils, om heden doorgezonden te worden naar Rotterdam.
- Uit Duitschland ontvlucht.**
- 2215 ZEVENAAR, 1 Nov. Vanochtend arriveerden hier twee Belgen, een Oldenburger en een Italiaan, benevens twee vrouwen, allen uit Duitschland ontvlucht en te 's-Heerenberg aangekomen. Ze klaagden zeer over slechte voeding en behandeling.

3 november 1916 **Over de grens gekomen.**

- 2220 Te Well zijn eenige dagen geleden weer twee Russen over de grens gekomen. Bij de politie te Utrecht meldde zich een Russische krijgsgevangene aan, die uit 't gevangenkamp te Munster ontvlucht was.

7 november 1916 **DINXPERLO. 8 Oct. 't Gaat hard in de laatste dagen**

- 2225 met het ontvluchten uit Duitse kampen en het over de grens komen van deserteurs. Blijkbaar zijn de Duitse grenswachten zeer verzwakt.
- 2230 Te Dinxperlo kwamen twee Duitse deserteurs aan; te Overslag niet minder dan acht. Te Vlissingen zijn twee Duitse deserteur aangekomen. Volgens hun zeggen waren zij met 20 man tegelijk gedeserteerd, maar zijn er 18 door den electricischen draad gedood. Een Duitsch soldaat, die reeds geruimen tijd aan het front had gestreden, zou tijdens een paar dagen verlof zijn vrouw en kinderen, die te Denekamp wonen, aan de grens ontmoeten. Toen hij daar Donderdag aankwam en hij zijn vrouw en kroost aan da overzijde zag staan, werd het hem te machtig; hij snelde in de armen zijner gelieven, om het groote vaderland voorgoed vaarwel te zeggen.
- 2235 Te Winterswijk kwam een Belgisch krijgsgevangene over de grens, te Vlodrop 3 Russische en een krijgsgevangene.
- 2240 Vooral de Russen zijn talrijk. Er werden er 17 in de laatste dagen geteld, de meeste te Maastricht.
- 2240 Te Assen verscheen een Russisch officier, die te Ter Apel over de grens was gevlucht. Te Coevorden wilden Donderdagochtend drie Russische krijgsgevangenen over de Nederlandsche grens vluchten. Zij werden door een Duitschen schildwacht ontdekt. Twee bereikten ons land, de derde werd op Duitsch grondgebied neergeschoten.

9 november 1916 **Over de grens gekomen.**

- 2245 Te Oldenzaal kwam Maandag een Engelsche krijgsgevangene aan, te Maastricht arriveerden drie Russen, te Roermond tien Russen, te Gennep een Fransch krijgsgevangene. Te Enschedé kwamen gister twee Fransche onderofficieren over de grens en te Winterswijk een Russisch krijgsgevangene.
- 2250 Gister kwam bij Well wederom een uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Franschman over de grens.
- 21 november 1916 De behandeling der krijgsgevangenen in Duitschland. Door een ontvluchten Belgischen krijgsgevangenen.

2255 "De Amsterdammer" laat hieronder het vertaald relaas volgen van een jongen Belgischen student den sergeant Charles met den Ancxt, die achttien maanden in Duitische krijgsgevangenschap verkeerd heeft, en er, na drie mislukte pogingen, in geslaagd is, daaruit te ontvluchten.

2260 Hij tracht op de meest sobere wijze zijne ondervindingen aan het Nederlandsche pblik mede te deelen en doet dit in de hoop iets te kunnen verbeteren in het lot zijner in Duitschland achtergebleven kameraden. . "De Amsterdammer" laat dpze gelegenheid, om het oordeel van een beschaafd man over de daar heerschende toestanden, openbaar te maken niet voorbij gaan. * * i'fi Achttien maanden lang ben ik in de gelegenheid geweest, in

2265 een twintigtal Duitische krijgsgevangen kampen in Hannover- de behandeling mede te maken, en te onderdaan, waaraan de krijgsgevangenen» op moreel en fysiek gebied, bloot staan. Ik beschouw het mededeelèn daarvan als een plicht tegenóver mijn achtergebleven makkers, niet om medelijden te wekken, maar in den hoop dat de neutralen hun invloed op de Duitische regeering zullen aanwenden om verlichting van het lot dier soldaten te verkrijgen. Want ook zonder dat hij slecht behandeld wordt, is een krijgsgevangene al een ongelukkig mensch In sommige kampen hebben zijhet zwaar te verantwoorden. De

2270 neutrale commissies van onderzoek, die de groote kampen bezocht hebben, en de daar bestaande afleidingen van allerlei soort als schouwburg, muziek, lessen, sport enz. mochten zien, die, als zij al eens een klein kamp zagen, daar slechts zeer enkele menschen hebben kunnen spreken, - die commissien hebben het volste recht gehad, te verklaren, dat er, voor zoover 'zij wisten, geen redenen tot ernstige klachten bestonden. Maar tachtig percent der krijgsgevangenen is ondergebracht in kleine kampen,

2275 iéder van duizend a twee duizend menschen, Over die meerderheid wil ik u spreken. * * * Nu ik, na groote ontberingen, den Hollandschen grond bereikt heb, 'ben ik vrij en heb ik het recht te spreken van wat ik .gezien heb. Gedurende mijn gevangenschap ben ik in twintig kampen geweest, en in aanraking gekomen met menschen van allerlei

2280 nationaliteit, en uit bijna alle kampen van Duitschland. Zoo heb ik mij een duidelijk denkbeeld van het geheel kunnen vormen. Alle harde behandeling heeft slechts één doel: den gevangenen te laten werken, wérken onder omstandigheden, die hem ongewoon zijn, werken om de ontbrekende arbeidskrachten te vervangen. In de eerste oorlogsmaanden behoeften zij niet te werken, maar langzaam aan is Iedereen bezig gezet. In Hannover werken de krijgsgevangenen Irl de moerassen, om die drood te maken, óf op het land, in

2285 Westfalen meer in fabrieken mijnen. Het werken in de moerassen eischt vele zieken, door het voortdurende verblijf in en nabij het water. Ook het landwerk is zwaar, daar er veel te weinig arbeidskrachten zijn, en het eten, het wonen en de kleeding heel slecht zijn. Ten slotte is . er het werk'in de mijnen en fabrieken, waaronder ook de munitiefabrieken. Daar werken nu duizenden gevangenen van allerlei nationaliteit, en

2290 niet uit vrije beweging. Hoeveel, dit volkenrechterlijk niet mag, heeft de Duitische regeering, door het gebrek aan werkkrachten zich genoodzaakt gezien geen middelen ongebruikt te laten, om dit doel te bereiken. \$ * * * De gewone middelen, die in de kampen gebruikt worden om arbeids-weigeraars tot fede te brengen zijn» in de volgorde van hun strengheid: a. Het onthouden van een of twee; maalt ij den, of van brood. b.

2295 Het cachot, dat geheel duister is, op water en 500 gr. brood. c. En dan de schandpaal die, door den ipvloed der neutralen, nu gelukkig is afgeschafft. De pijniging want het was werkelijk ieén pijniging, bestond daar uit, dat men eenige uren lang werd vastgebonden aan een paal, die midden in het kamp stond. Ik zelf heb die straf

2300 ondergaan. Men bond mij aan den schandpaal, na een mislukte poging tot ontvluchting uit het kamp van Muggenberg, nabij Celle. Het was in Juni 1916, en een gloeiend warmen middag, dat men mij opving en naar het kamp terugbracht. Om mijnen kameraden een voorbeeld te stellen, had men ze opgesteld tegenover den paal, waaraan ik gebonden zou worden. Zij werden, om manifestaties te voorkomen, bewaakt door een groot aantal schildwachten. _ Men bracht mij geboeid, en met ongedekt hoofd naar den paal, en zette mij met het gezicht naar de brandende zon gekeerd. Het koord lag er reeds. Het was een

2305 twintig meter lang, dik touw. Men bond mij vast. Ik spaar mijn lezers de détails van die marteling, maar ik wil wel vertellen, dat de soldaten bij het vasttrekken der wendingen hun voet tegen den paal zetten, om meer kracht te kunnen zetten. Zoo stond ik, vastgesnoerd en blootshoofds, in de felle zon, tegenover mijn makkers, die in geen

2310 woord of gebaar hun medelijden mochten uiten. Toen ranselde men mij, in tegenwoordigheid der officieren van het kamp,, zoolang, tot ik flauw viel. Toen ik bijkwam bond men mij weer aan den paal, want ik moest mijn twee uren straf vol maken. De volgende straf bestaat uit lichamelijke oefeningen, voortgezet tot volkomen

2315 uitbuiting. Men zal begrijpen, dat vele gevangenen voor die straffen zwichten en aan
het werk gaan. Toch zijn er dikwijls nog erger middelen nodig om gevangenen te krijgen
tot o o rlogswerk, in munitiefabrieken e.d. Dit gaat meestal zoo: De kamp-commandant
roept honderd ge-, vangen op, voor werk in een suikerfabriek of weverij, in ieder
geval iets, dat niets met den oorlog te maken heeft. Zij bereiken bun bestemming
2320 bemerken waar het om gaat, en weigerende werken. Dan worden hun eenerzijds voordeelen
getoond als: veel geld, goed eten enz., en anderzijds de gevolgen vaneene weigering.
Helpt dit niet dan worden twee middelen toegepast: a of men sluit ze in oververwauüde
vertrekken op, de eerste dagen zonder voedsel, en daarna op water en brood. b. of zij
nemen de aanvoerders apart, en tuchtigen die totdat zij toestemmen of vallen. Er zijn
neg sterker middelen, maar deze zijn meestal voldoende voor de meesten, die huisvaders
2325 zijn, of verwanten moeten onderhouden. Voor hen, die sterker van karakter zijn, en toch
weigeren, zijn de tuchtkampen. Zoo verkrijgt men vrijwillige arbeiders voor de
munitiefabrieken, volgens een vast systeem. Ik wil nog een voorbeeld geven van deze
systematische wijze van handelen. Van het volgende was ik4 nu drie maanden geleden,
2330 getuige in het kamp van Ahlen-Falkenberg en Foesberg, Evenals overal, zijn daar de
onderofficieren van alle nationaleiten vrij van arbeid; sinds Februari 1916 heeft men
ze in speciale kampen bijeengebracht, om ze lichamelijke oefeningen te doen houden.
Voral de Russische onderofficieren hebben veel te verduren. Men laat ze in
geaccidenteerd terrein zoolang hardloopen, vallen en opstaan, .tot zij uitgeput zijn;
wie-uitvalt krijgt slaag. En ik heb dit op minder grooten schaaal, maar op dezelfde
2335 wreede wijze, zien geschieden met Fransche, Engelsche en Belgische onder- , officieren,
Er gebeurt veel in de kampen, dat de wereld nimmer weten zal, want de Duitsche soldaat
weet, hoe hij voor eventueele commlssien van onderzoek getuigen moet. In 1914 heeft men
in het kamp van Munster 'en Hannover, onder voorwendsel dat de gevangenen vluchten
wilden, des nachts elf Belgen doodgeschoten; een schildwacht schoot zonder waarschuwing
2340 op eed Belg, die een brood wild stelen etr doodde een ander. Te Friederichsfeld is een
Franschman, die men na een poging tot onvluchten naar hetkamp terug bracht,
doodgeschote. In hst Kamp te Rahelat is 14 Juni 1916 een Engelschman doodgeschoten en
in de kampen van Foesberg en Ahlen zijn twee en twintig Russische onderofficieren
gewond door schoten, die men op ze heeft afgevuurd. De Duitsche regeering staat het
2345 liefdewerk in- den weg dat de neutralen verrichten, door gewonde krijgsgevangene naar
Zwitserland te transporteeren. De commissien van onderzoek komen nl. alleen in de
grootte kampen en zien niet de vele zieken in de kleinere. In het kamp te Steinhorst heb
ik gezien, dat de commandant, hoewel er groot gebrek aan medicijnen was, weigerde die
te ontvangen van neutralen.

2350 Ten slotte is er de politieke agitatie onder de krijgsgevangenen, de twee-, dracht die
men tracht te zaaien onder soldaten van een één land Ik heb dit vooral in het kamp te
Muggenberg gezien, waar de Duitschers de revolutionaire beweging onder de Russen
trachtten aan te wakkeren, o.a. door het verspreiden van geschriften o.a. die afkomstig
waren van revolutionnaire Russische comité's in Zwitserland. Er was daar een Russisch
2355 student, die als tusschenpersoon diende tusschen die comité's en de Duitsche
autoriteiten; op zekeren dag was hij verdwenen, naar men zeide, overgebracht in een
officierskamp. Een mijner vrienden kreeg een brief van hem uit Riga. In Maart 1915
kwam een arabisch sprekende Protestantsche dominé in het kamp van Celle, en predikta er
den heiligen oorlog onder de Fransche en Engelsche mohamadanen. Alle Ieren werden in
2360 één kamp te samen gebracht, en goed behandeld, terwijl men hen sprak van een vrij
Ierland. Zij gingen daar niet op in, en werden bij groepjes naar Luchtkampen gezonden,
waar ik ze gesproken heb. , DeVlamiagen werden voorgetrokken boven de Walen. In C el 1
e -1 a g e r werden de burgerlijke Vlaamsche gevangenen het eerst teruggezonden naar
België. In dd tuchtkampen van Eichtenhorst, waar alle Belgische onerofficieren waren
2365 die weigerden voor de Duitschers te werken, scheidde men de Walen van de Vlamingen en
zond ze naar de strenge kampen van Guttingen en Hameln. * * * Voor ik eindig, wil ik
mijn .wensch herhalen, dat hetgeen ik hier geschreven heb iets moge bijdrage tot
verbetering van den toestand, waarin mijn makkers verkeeren. Dat de neutrale
regeeringen iets mogen doen voor die weerlooze stakkerds die slechts één wapen hebben:
2370 de kracht der overtuiging.
CHAREES met den Ancxt. Sergeant 8e de ligne, Beige.

21 november 1916 **Over de grens.**

2375 Te Winterswijk en te Eeverden zijn Duitsche deserteurs aangekomen, te Winterswijk ook een Russisch krijgsgevangene uit het kamp bij Münster.
Ook bij Dinxperlo zijn twee Duitsche deserteurs over de grens gekomen.

1 december 1916 **Slimme smokkelaars.**

2380 Toen de commiezen uit Dinxperlo gisteren in de buurtschap Breedenbroek hun ronde deden bemerkten ze een persoon, welke voorgaf een ontvlucht Russisch krijgsgevangene te zijn, die blij was op Hollandschen bodem te zijn aangeland. De commiezen achtten het echter noodig hem te onderzoeken en zij bevonden, dat hij 50 pond vet als smokkelwaren bij zich droeg. Het bleek een Duitscher te zijn.

2385 12 december 1916 **Over de grens.**

Te Dinxperlo is gisteren een Russisch krijgsgevangene over de grenzen gekomen.

19 december 1916 **Indrukken van een Russisch krijgsgevangene te Berlijn.**

2390 Een Russisch soldaat, uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvlucht, schrijft aan de N. R. C. Het is niet mijn bedoeling u een verhaal te doen van de avonturen van een ontvluchting. Er zijn al meer soldaten uit Duitsche krijgsgevangenschap ontvlucht, over de Nederlandsche grens gekomen. De geschiedenissen van hun ontvluchting zullen in groote trekken wel op het zelfde neerkomen, en zijn, naar ik meen, voor den neutralen lezer niet bizonder interessant, tenzij misschien voor een filmfabrikant, die, door
2395 combinatie van die verhalen, wellicht een pakkend nummer zou kunnen samenstellen. Maar ik heb, na mijn ontvluchting uit het kamp, geruimen tijd te Berlijn vertoefd. Zooals u uit het vervolg merken zult, was mij dat mogelijk, doordien ik 10 jaar geleden te Charlottenburg voor electro-technicus heb gestudeerd, mij daar de Duitsche taal eigen heb gemaakt, en daar nu nog vele goede vrienden had, die mij hebben geholpen. Door
2400 nooddriftige omstandigheden, waarin ik – zooals zich denken laat – verkeerde, moest ik te Berlijn in aanraking komen met verschillende menschen uit het volk, waarmee men anders niet zoo licht in verkeer treedt, en daarom lijkt het mij voor een neutralen lezer wellicht ook niet zonder belang, iets te hooren van de indrukken, die ik daarbij heb opgedaan. Ik wil mijzelf en u niet wijs maken, dat die indrukken volkomen objectief
2405 zijn. Ik ben niet neutraal, ik behoor tot Duitschland's vijanden, ik heb tegen het Duitsche leger gestreden, ben gevangen genomen en ontvlucht en zal van mijn vrijheid gebruik maken om zoo spoedig mogelijk weer dienst te nemen. Ik kan niet anders dan mijn persoonlijke indrukken geven, maar zal trachten dat zoo objectief mogelijk te doen. Daar zij, zooals gezegd, over het algemeen in andere kringen zijn opgedaan als
2410 gewoonlijk geschiedt, kunnen zij wellicht hetgeen gij van andere zijden vernomen hebt, aanvullen. Ik begin dan mijn verhaal op het oogenblik dat ik, reeds in vrijheid, te Leipzig de reis naar Berlijn aanvaard. Hoe meer het uur van vertrek nadert, hoe meer zie ik er tegen op. Zou het lukken? Zou ik het in Berlijn uithouden zonder direct weer gepakt te worden? Ik heb geen geld, maar dat is misschien nog niet eens zoo erg als dat
2415 ik geen vleesch- en broodkaarten heb. Maar ik weet er niets anders op en de hoop, een ouden studiemakker weer te vinden, van wien ik stellig weet, dat hij me helpen zal, geeft mij moed, Aan het station te Leipzig tracht ik aan het loket zoo gewoon mogelijk een kaartje te nemen. Ik krijg het en beschouw dat als een eerste overwinning; ik knel het vast >n de hand. Mijn hart klopt sneller. Nu de controle! Ik kijk eens de kat uit
2420 den boom en zie tot mijn geruststelling, dat van alle menschen, die door de controle gaan, alleen het kaartje wordt geknipt, eu dat zij niet, zooals ik gevreesd had, verder worden onderzocht. Zoo kwam ook ik onge hinderd in den trein. Even ben ik opgelucht, maar dadelijk snellen mijn angstgedachten weer vooruit naar Berlijn. Ik heb er een
2425 zwaar hoofd in of het daar wel even goed zal gaan; maar ik word afgeleid door de gesprekken van mijn medepassagiers. Een oude heer, in gezelschap van een oude dame, moppert er voortdurend over, dat er in Duitschland nog zoo veel jonge lieden rondloopen, die goed in de loopgraven zouden kunnen worden gebruikt. Een soldaat, die
2430 weer naai het front moet, en in Leipzig afscheid heeft genomen van zijn schreiende vrouw, blijkbaar een Sakser, schettert tegen de Pruisen. Het was vooral de schuld van de Pruisen, dat de slag aan de Marne verloren was. Als de Pruisen daar maar op tijd waren gekomen ! maar ze lieten de Saksers alleen tegen de Eranschen optornen, zij kwamen natuurlijk zooals altijd te laat. Anders was het allang weer vrede, schreeuwde hij uit. Frankrijk zou allang geslagen zijn, als de Pruisen niet altijd een ander de

2435 kastanjes uit het vuur lieten halen. Plotseling keek men nu naar mij. Ik had al dien
tijd gezwegen en ik merkte aan de blikken, die gewisseld werden, dat men mij voor een
Pruis hield. Voor mij een welkome verklaring van mijn zwijgen. Van Bitterfeld af komen
andere gezichten in den trein. Men kan goed het onderscheid tusschen Saksers en Pruisen
zien. Er kwamen Berlijners in den coupé, die een uitstapje hadden gemaakt om vruchten,
2440 en, als het ging, ook eieren en worst te koopen. Nu hoorde men niet meer over den
oorlog, een ieder had het over het gebrek aan levensmiddelen. Men schold op de
"Zentraleinkaufs-gesellschaft". Die slokte maar geld op voor de salarissen van de
directeuren en maakte alles maar duur. Anders zou alles veel goedkooper kunnen zijn.
Daar hoor ik Lichterfeld afroepen. (Het laatste station voor Berlijn). Ik beschrijf u
den schrik niet, die mij om het hart sloeg. De visioenen van een nieuwe en strengere
2445 vangenschap, die mij VQor oogen zweefden : de harde matras, met papier gestopt; de
bt: dompte lucht; het zemelige brood enz., die misschien nu weer spoedig werkelijkheid
zouden worden en daartusschen in de gedachten aan mijn huis en mijn lieve moeder, die
niet weet waar ik ben en ongerust is, omdat ik haar na mijn vlucht natuurlijk niet meer
heb kunnen schrijven. Op het Anhalterstation doet de aanblik van Duitse onderofficier
2450 in uniform, die bij de controle staan, mij het angstzweet uitbreken. Maar ik kom er
even goed door als in Leipzig. De schrik zit mij de eerste oogenblikken nog zoo in de
beenen, dat ik bepaald zeer schichtig doe, ik zie in iederen burger een geheimen
politieagent en heb een gevoel van "hier nu maar gauw vandaan." "Budapesterstrasse"
lees ik op een bordje. Daar komt een tram, ik ga er in zonder te weten waar zij heen
2455 gaat. Eerst onder het rijden word ik weer kalm, ik begrijp, dat alles tot nog toe boven
verwachting goed is afgelopen en denk na over wat me verder te doen staat. Ik bespaar
u het verhaal, hoe ik mijn eersten nacht te Berlijn heb doorgebracht. Alleen moet ik
meedeelen, dat ik den volgenden dag van het kapitaal, dat ik naar Berlijn had gebracht,
IE.60 mark, nog maar 2 60 mark over heb. Den volgenden ochtend ga ik dadelijk op stap
2460 naar Charlottenburg om mijn oude ken nissen op te zoeken. Ik kan de straten nog wel
vinden, waar mijn oude kennissen hebben gewoond. Maar wat is alles in die tien jaar
veranderd. Ik klim de trappen op, die mijn voet tien jaar geleden zoo dikwijls had
gedrukt, ik schel aan de deuren, waar men mij als vriend over den drempel placht te
laten. Maar er wonen andere menschen, die mij met schrik aanstaren. Ge begrijpt dat ik
2465 er verwilderd uitzag en ik was zeer moe. Ze hielden me misschien wel voor gek. Zoo
breng ik den ochtend door; het wordt middag en mijn maag laat zich voelen. Als ik
rondkijk, zie ik overal opschriften, die op eten betrekking hebben, echter niet op
spijzen, die men dadelijk tot zich nemen kan, maar op kaarten, die recht tot koopen
geven. "Men verzoekt de gedachte clientèle beleefd zich te laten inschrijven op de
2470 boterlijst." "Hier wordt men ingeschreven op de suikerlijst". Zoo luidden de
opschriften. Wacht, daar zie ik nog iets. "Soldaten, die met verlof zijn, kunnen hier
op vertoon van hun verlofpas meel bekomen," Neen, dat is niets voor mij. Met groote
letters staat overal aangeplakt: "Soldaten, voorzichtig met uw gesprekken; gevaar voor
spionnen". Maar daar zie ik toch iets beters : "Mid delstandkeuken". Er gaan
2475 verscheiden menschen naar binnen, ik volg hen. Keurig zag alles er uit. Ik zie
smakelijke porties uitreiken. "Wat kost hier een middagmaal?" "Zestig pfenig." Ik leg
aan de kas 60 pf. neer. "Hebt u een vleeschkaart?" "Vanochtend thuis vergeten" loog ik.
"Dat spijt mij, maar voor 70 pfennig kan u in plaats van vleesch visch krijgen." "Goed,
visch dan." Gesterkt kom ik weer uit de keuken. Wat nu? Mijn kennissen waren verhuisd,
2480 dat was duidelijk. Maar, als ze er nog waren, zouden ze wel eens in een van de
koffiehuizen komen, die we vroeger samen plachten te bezoeken. Zoo bracht ik den
namiddag in koffiehuizen door, vruchteloos op den uitkijk. Ik dronk er moutkoffie
zonder suiker en melk en vulde mijn maag met gebak, waar alles in zat behalve meel.
[Slot volgt).

2485

20 december 1916 **Over de grens.**

Gisterenmorgen kwamen weder 4 en gisterenmiddag 2 Russen te Maastricht aan de
Hoofdwacht.

Te Dinxperlo is gisteren een Russisch krijgsgevangene uit Homborn over de grenzen
2490 gekomen.

Te Aalten kwamen zes Russische gevangenen en twee Belgen aan.

20 december 1916 **Indrukken van een Russisch krijgsgevangene te Berlijn. [Slot.]**

2495 Het was maagvulsel, meer dan voeding. Voor den nacht zat er niets anders op dan onder den blooten hemel te slapen. Ik ken ze nog wel, de bosschen van Karlshorst, Sadowa en Grunewald. Ik loop automatisch de Schönhauser Allee af en kom langzamerhand in het groen. Het is 10 uur. Ik ken dat hier nog wel, ik ben tusschen Berlijn en Pankow. Ik ga een zijweg in tusschen de villa's, klim over een houten hek en zie daar een leeg prieel. Daar men nooit kon weten, of de bewoners nog niet eens zouden komen, leg ik me

2500 buiten dat prieel ter ruste, lekker beschut voor den wind en onder een lieven heester, waar de maan vriendelijk door heen schijnt. Met gedachten aan den volgenden dag, val ik in een vasten slaap. Bij het wakker worden ben ik natuurlijk ijskoud. Het is 1 uur. Mijn besluit is \$1 genomen, ik ga naar de markthallen. Dat is je ware plaats om ongemerkt te blijven. Ik doe mij boord eu das af om er uit te zien als een man, die

2505 daar te werken heeft en klim, door niemand opgemerkt, weer over het tuinhokje. Het gioote stadsleven ontwaakt al. Onderweg zie ik veel slaperige en vermoeide gezichten. Vrouwelijks conducteurs, die naar hun werk gaan, krantenvrouwen, die met kinderwagens hun pak kranten gaan afhalen, straatveegsters, die druk aan het werk zijn. Daar zie ik een dik mensch in het uniform van den Nacht veiligheidsdienst. Ze is in dienst. Mannen

2510 zag ik weinig. Ik vond dit verbazend en kreeg den indruk dat de hele arbeiderswereld vervrouwelijkt was. In de buurt van de markthallen is het al druk op straat en de markt is stopvol. Ik ga een café binnen, om den tijd af te wachten dat fatsoenlijke lieden bij de hand zijn. Daar is het vol geschreeuw van koopvrouwen. Zij praten letterlijk over alles, behalve dan over den oorlog. Een dik mensch spert haar mond wijd open en

2515 schreeuwt met een vuistslag op de tafel: "De honden nemen nu ook al de pruimen in beslag, zeker om te maken, dat wij heelemaal niets meer te eten krijgen, en ze hebben nog wel in de krant geschreven, dat de pruimenoogst zoo goed was." Naar aanleiding van het feit, dat een rolmops in plaats van 5 pfennig, zooals in vreedestijd, nu 30 pfennig

2520 kostte, ontstond in denzelfden heftigen toon een luid klaaggesprek over den woeker. "Vlees is hier duur, en wiens schuld is dat?" klonk het. "Van de groote lui, die van den oorlog een zaakje maken," antwoordt een andere stem. De tijd snelt voort. De koopvrouwen gaan het café uit en andere gezichten verschijnen. Verdacht volk, dat van alles leeft, behalve van werken. Tot mijn verbazing hoor ik een

2525 heelen handel in broodkaarten en ik merk dat men hier van alles kan koopen; broodsoorten voor 80 pfennig, en ook vleeschkaarten. Waar krijgen ze die vandaan? Gestolen waar van de apachen, denk ik, ik ben hier in de wereld, waar men met alles ontevreden is. Wie hier aan zou komen met een redenatie van ontberingen dragen voor het vaderland, zou voor gek worden gehouden of een pak slaag oploopen. Deze menschen redeneeren niet. Zij hebben te weinig eten. Waar komt dat van? Wat het dichtst voor de

2530 hand ligt zien zij als de oorzaak aan. De distributiemaatregelen, het inbeslagnemen, het kaartenstelsel, alles wat dient om den nood te verhelpen, zien zij juist voor de oorzaak daarvan aan. Het is echt groote-stadsvolk. Ik geloof een blik te hebben geslagen in de stemming van die ondergrondsche stadsbevolking en ik meen, dat deze voor de overheid een groote zorg en een doorn in het oog moet zijn. Ik ging nu weer op weg

2535 om mijn oude kennissen uit te vinden. Wat onpraktisch eigenlijk in die café's te gaan zitten. Die menschen zijn waarschijnlijk allang getrouwd en blijven thuis. Maar ik weet een sigarenwinkel, waar we vroeger echte Russische cigarettten (gemaakt van Duitse tabak) plachten te koopen. Daar zullen ze me wellicht verder helpen. En warempel. Dezelfde man als tien jaar geleden staat achter de toonbank. Hij herkent mij niet, maar

2540 hij geeft mij verscheiden adressen van mijn oude Russische vrienden. (Naar men weet, zijn in Duitschland niet alle Russen geïnterneerd.) Ik loop met veerkrachtigen tred naar den eersten den besten toe en vind hem thuis. Hij herkent mij. Wij overstelpen elkaar met vragen. Ik moet bij hem blijven enz. Ik ben natuurlijk den koning te rijk. Ik had eten en een dak. Maar ik merk, dat de vrouw van mijn vriend toch angstig is. Als

2545 ik ontdekt word, wordt de heele familie voor den duur van den oorlog geïnterneerd. Dat is inderdaad een pijnlijk geval en ik neem het besluit niet langer dan één nacht bij hen te blijven en liever naar oude kennissen te gaan van Duitse nationaliteit, die wellicht niet zoo'n gevaar liepen en in alle geval leek het mij beter om verder zoo weinig mogelijk meer te vertellen, dat ik een ontvlucht krijgsgevangene ben en het te

2550 laten voorkomen, dat ik koopman in Warschau ben en voor zaken in Berlijn kom. Den volgenden ochtend ging ik naar mijn Duitse vriend, wiens vrouw ik vroeger ook goed gekend had. Er was niemand thuis. Van de bureu hoorde ik, dat mijn vriend op het slagveld den dood had gevonden en dat de weduwe op de A. E. G. Kabelwerke in

2555 Oberschöneweide aan de draaibank een daggeld verdiende. Ik moest om 5 uur maar eens terug komen, dan was ze wel van het werk thuis. Ik zocht dien dag nog vele vrienden op, die ik voor hun hartelijkheid, nu ik weer in vrijheid verkeer, dubbel dankbaar ben. Om 5 uur kwam ik weer bij de weduwe van mijn vriend, die sprakeloos van verbazing was. Het wederzien was vrolijk en droevig beide, door de herinnering aan haar besten man.

2560 Maar geen spoor van wrok was er tegen mij, die toch aan den kant stond van de vijanden, in den strijd tegen wien haar man gevallen was. Och, zeide zij, wij spreken niet meer van "Gott strafe Engeland". God straffe veeleer de bovenste 10 000, de woekeraars, de ophitsers, die maar aldoor meer honderdduizenden in het veld sturen. Ik wees op het succes van de oorlogsleening. "Och wat, in arbeiderskringen, zeide zij, is de oorlog in het minst niet meer populair." Om nu kort te gaan, ik ben bij deze vrouw in den kost

2565 gekomen en de Russische kolonie heeft mij in de eerste dagen ondersteund. Daarna kreeg ik, evenals zij, werk aan de A. E. G. Kabelwerke. Deze fabriek beantwoordt sedert het begin van den oorlog niet meer aan haar naam, want er wordt alleen oorlogsmaterieel gemaakt (prikkeldraad, granaten, enz.). In het meeste werk nemen vrouwen, oud en jong, de plaats van mannen in. Zij dragen blauwen costuums met wijde broeken en men merkt dat

2570 zij met den grootsten ernst aan den arbeid zijn. Er werkten ook verscheiden Duitsche soldaten met verlof, die van den oorlog niets meer wilden weten. Volgens hun verhalen werden in de onderstanden en in de loopgraven allerhande geheime brochures verspreid. In één er van stond: "Wij voeren geen oorlog voor het vaderland, ook niet voor het Duitsche leger, maar ten behoeve van woekeraars en millionnaires." Ook hier dus

2575 hetzelfde verschijnsel: men wijt de moeilijkheden niet aan den buitenlandschen vijand, maar aan de landgenooten, die hooger op de maatschappelijke ladder staan en die de macht hebben. Op de A. E. G. waren ook 350 Fransche krijgsgevangenen aan het werk. Ik was gauw goede vrienden met hen. Deze menschen twijfelden niet aan de overwinning van de entente. Zij klaagden erg over het eten. Niets werkt zoo sterk op den geest van de

2580 menschen in als de maag en zoo verklaar ik, dat een populair liedje bijvoorbeeld luidt: "Marmelade, Marmelade, ist Parole jetzt im ganzen Staat, Es ist jetzt im Deutschen Heer, Keine Butter, Butter mehr." In de volkstheaters hoort men trouwens meer dan krijgsliederen, liedjes van dezen trant. Maar ik ben, behalve onder de arbeiders, ook wel in intellectueele kringen geweest en inderdaad is de stemming daar anders. Men

2585 spreekt daar veel meer over den oorlog en men heeft een optimistischen kijk op den militairen toestand. Men verwacht dat Roemenië binnen zes weken zal zijn verpletterd, enz. In Hindenburg stelt men een onbeperkt vertrouwen. Maar naar den vrede verlangt men natuurlijk overal.

2590 20 december 1916 **Vluchtelingen**
Te Aalten kwamen Maandag een 6-tal Russen over de grens en Dinsdag twee Belgische soldaten. Deze waren bij Brussel gevangen genomen en naar Oberhausen vervoerd, waar zij moesten werken in munitiefabrieken. De Russen en Belgen zijn naar Rotterdam gebracht. Te Maastricht kwamen Maandag 2 ontvluchte Russen aan en Dinsdag 4.

2595 Bij Ohé en Laak, bij Dinxperlo, bij Gennep en bij Maasniel kwam een Russisch krijgsgevangene het land in, te Voorst 3.
Te Winterswijk zijn een Russische en drie Fransche krijgsgevangenen over de grens gekomen.

2600 Te Oldenzaal arriveerde een Fransch krijgsgevangene, die vier malen te vergeefs getracht had te ontvluchten, Thans, den vijfden keer, had hij op zijn tocht zelfs geen Duitsch soldaat gezien.
Ook kwamen daar twee Duitsche deserteurs uit Hannover aan, die al den paar keer ernstig in den oorlog waren gewond; thans waren ze genezen, maar zoodra zij opgeroepen werden om opnieuw naar het front te gaan, hadden zij de vlucht genomen.

2605 Te Doetinchem zijn 3 Polen ten 1 Belg aangekomen.

30 december 1916 **Ontvluchte krijgsgevangenen.**
HAAKSBERGEN. 29 Dec. Alhier is gisteren een Russisch krijgsgevangene over de grens gekomen.

2610 5 juni 1917 **Onder Laren (G.) is een Russisch krijgsgevangene in een roggeveld aangetroffen.**

- 2615 7 juni 1917 **OLDENZAAL, 7 Juni. Hedenmorgen kwamen hier aan twee Russische**
krijgsgevangenen, ontvlucht uit Münsterlager. Vier krijgsgevangenen, die uit den Harz
waren ontvlucht en weken lang hadden rondgezworven, werden nabij de grens gevat. En een
Russisch krijgsgevangene, ontvlucht uit Münsterlager die reeds een nacht op Hollandsch
2620 grondgebied had geslapen, vergiste zich 's morgens in de te volgen richting en werd
weer op Duitsch gebied gevat.
- 9 juni 1917 **DENEKAMP, 8 Juni. Heden kwam hier over de grens een Russisch**
krijgsgevangene, ondergebracht in Münsterlager, doch sedert eenige maanden werkzaam in
een boerenbedrijf te Hopsten. De man was in 't bezit van een kaart, zag er vrij goed
2625 uit en had den weg in een paar dagen afgelegd.
- 10 juni 1917 **Russisch krijgsgevangene doodgeschoten.**
NIEUWESCHANS, 9 Juni. Gisteren kwamen hier drie Russische krijgsgevangenen over de
grens. Een vierde werd doodgeschoten.
2630
- 11 juni 1917 **OVER DÉ GRENS.**
Te St. Kruis kwam heden over de grens een Russisch krijgsgevangene. Hij was afkomstig
uit Woronesj en met een aantal mede Russische krijgsgevangenen verbleef hij te
WestRoozebeeke en moest aldaar aan de Duitsche stellingen bij het front werken o. a. te
2635 Poelkapelle vlak bij Yperen. De voeding liet over het algemeen veel te wenschen over
vertelde hij in gebroken Duitsch. Met zijn viereen kregen ze per dag 1 K.G. brood en
verder in den loop van den dag nog een paar borden soep. Vaak was het gebeurd dat
granaten insloegen op de plaatsen waar ze werkten, waardoor mede-gevangenen gedood
werden.
2640
- 12 juni 1917 **ENSCHEDI, 11 Juni. Hedenochtend kwam te Broekheurne**
een Russisch krijgsgevangene over de grens die uit een gevangenkamp was ontvlucht
- 14 juni 1917 **Over de grens gekomen.**
2645 Te Enschede kwamen eergisteren aan een Fransche en twee Russische krijgsgevangenen,
twee Belgische burgers, die in Duitschland werkten en één gedeporteerde Belg.
Dinsdag arriveerde onder Lossen een Russisch krijgsgevangene over de grens. Van twee
kameraden, die met hem waren ontvlucht werd er een tijdens het overzwemmen der Eems
doodgeschoten en de andere gevangen genomen.
2650
- 19 juni 1917 **OLDENZAAL, 19 Juni. Heden voormiddag kwam hier een Russisch**
krijgsgevangene aan, ontvlucht uit Münsterlager.
20 juni 1917 **Over de grens gekomen.**
Dinsdag kwam te Oldenzaal een Russisch krijgsgevangene aan.
2655 Te Maastricht arriveerden vijf ontvluchte Russen en twee Duitsche deserteurs.
Te Ter Apel zijn vier, te Vellingen drie en te Vlagtwedde twee Russische
krijgsgevangenen aangekomen.
Maandagavond kwam te Zevenaar een Duitsche deserteur aan. Te Didam arriveerden eenige
Duitsche deserteurs.
2660 – Te Winterswijk zijn Dinsdag drie Fransche krijgsgevangenen aangekomen.
- 22 juni 1917 **ALMELO, 22 Juni. Heden morgen kwam de landbouwer J. Bolt**
alhier tot de ontdekking, dat een ontvluchte krijgsgevangene in zijn schuur had
geslapen. 't Bleek een Russisch officier, die uit Cassel ontvlucht was en op kaart en
2665 kompas ons land had bereikt. Hij was bovenmate verheugd in het gastvrije Holland te
zijn.
- 26 juni 1917 **Het lot der krijgsgevangenen.**
Reuter, 25 Juni. Uit Amsterdam wordt geseind: De Engelsche onder-staatssecretaris van
2670 Buitenlandsche zaken, generaal sir Belfield en rechter Younger zijn in den Haag
aangekomen om onderhandelingen te voeren met Duitsche afgevaardigden betreffende de
bepalingen omtrent de respectieve krijgsgevangenen.
OLDENZAAL, 25 Juni. Heden kwamen hier aan 5 Russische krijgsgevangenen,
ontvlucht uit Münsterlager en een Russisch krijgsgevangene, ontvlucht uit het
2675 gevangenkamp te Hameln.

3 juli 1917 **Over de grens.**

Te Roermond kwamen in de afgelopen week weer een 25-tal uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte soldaten, hoofdzakelijk Russen, aan.

2680 Te Echt arriveerden twee Duitse deserteurs, beiden afkomstig uit München-Gladbach, terwijl in die gemeente eveneens een Russische krijgsgevangene aankwam.

Het aantal Duitse deserteurs, dat in de omgeving van Zevenaar over de grens komt, is nog legio. Het quarantainestation te Didam herbergt thans reeds zestig Duitsers, onder wie vele zieken. Vermoedelijk zal een barak worden bijgebouwd voor gehuwde deserteurs, die hun vrouw medebrengen.

2685 Te Enschedé zijn Zondag twee Duitse deserteurs aangekomen, van wie de eene twee jaar aan het front was. De andere was een jonge man, die voor het eerst moest opkomen. Dien dag kwamen te Enschede drie Fransche krijgsgevangenen aan, ontvlucht uit het kamp te Meschede.

2690 Zondag zijn te Winterswijk 4 Fransche krijgsgevangenen over de grens gekomen, die de vorige week Dinsdag uit Karnop bij Essen, waar ze in de kolenmijnen gewerkt hadden, gevlucht waren. Twee hunner zaten reeds 34 maanden, de beide anderen 15 maanden gevangen.

2695 Zaterdag kwam te Oldenzaal over de grens een Russisch onder-officier, ontvlucht uit het gevangenkamp te Worms, en Zondag een Russisch soldaat ontvlucht uit Münsterlager.

4 juli 1917 **Over de Grens. - Te Musselkanaal (Gr.),**

zijn drie ontvluchtte Engelsche officieren, en te Upsingboertange (Gr.), een Russisch krijgsgevangene aangekomen.

2700

5 juli 1917 **Over de grens gekomen.**

Te Weerdinge zijn Dinsdag vijf Russische krijgsgevangenen over de grens gevlucht.

Te N. Schans is een Duitser, die naar het front moest, aangekomen.

2705 Te Weert kwamen aan een Duitse deserteur en een Belg, afkomstig uit Leuven, die samen kans gezien hadden over de elektrische afsluiting te ontsnappen.

Dinsdagmorgen is te Winterswijk een Russische krijgsgevangene over de grens gekomen, die heelemaal uit het kamp bij Merseburg was ontvlucht en 21 dagen had geloopt. Tegelijkertijd kwam daar een Belg aan, die in een grens plaatsje bij eenen landbouwer gewerkt had.

2710 Te Maastricht kwamen Dinsdagnamiddag aan een Duitse deserteur, die bij Yperen aan het front geweest was, en een Rus, die twee jaar was gevangen geweest. (Hbl.)

9 juli 1917 **Over de grens gekomen.**

To Westenesch zijn drie Russische krijgsgevangenen aangekomen.

2715 Zaterdag zijn te Enschede drie Russische krijgsgevangenen aangekomen en Zondag vier; ook kwam er een Fransch adjudant-onderofficier aan.

- Te Glanerburg kwam een Duitse deserteur in ons land, die zijn post als wacht aan grens verliet met achterlating van zijn geweer.

Te Hengelo is Zaterdag een Russisch krijgsgevangene aangekomen.

2720

11 juli 1917 **Over de grens gekomen.**

Te Swalmen kwamen weer twee Fransche soldaten aan, die uit het krijgsgevangenkamp nabij Born waren ontvlucht. Een van het tweetal had reeds driemaal eerder pogingen gedaan om Hollandsch grondgebied te bereiken, doch was iederen keer aan de grens weer door de Duitse wachten aangehouden.

2725 Te Maastricht kwamen gisteren twee ontvluchte Russen aan; een hunner had, toen hij over de grens kwam een schot door de hand gekregen. Bij aankomst moest hem een vinger geamputeerd worden.

Te Klazinaveen zijn twee Russische krijgsgevangenen over de grens gekomen. Ze kwamen uit Hammerstein en waren 48 dagen onderweg geweest.

2730 Te Finsterwolde arriveerde een Kus, die over de Dollard was gezwommen.

Te Aalten zijn twee Duitse deserteurs over de grens gekomen. Een dezer, afkomstig uit Dingden, was met verlof thuis geweest en moest nu weer naar het front terug. Onderweg evenwel besloot hij naar ons land te deserteeren.

2735 Te Millingen zijn Maandagochtend over de grens gekomen een onderofficier uit Westfalen en een uit Keeken. In stede van naar het front te vertrekken, deserteerden zij.

- Dinsdag zijn te Winterswijk drie Fransche gevangenen over de grens gekomen. Ze waren bij eenen boer in een plaatsje in Thüringen aan het werk en waren 20 dagen onder weg geweest.
- 2740 Bij Enschede zijn gisteren een Russisch en een Fransch krijgsgevangene over de grens gekomen.
Over de grens gekomen.
Te Maastricht zijn gisteren twee ontvluchte Russen aangekomen.
In Vrouwenkleeren.
- 2745 Dezer dagen kwamen te Gronau met den trein aan twee dames uit Lippstadt, die hare identiteit niet voldoende bewijzen konden. Een daarop gevolgd onderzoek wees uit, dat de eene dame een in vrouwenkleeren gestoken ontvluchte Fransche krijgsgevangene was, die met een Duitsch meisje over de grens wilde, om zooals hij voorgaf, in Holland met haar te trouwen en dan naar Frankrijk te vertrekken. Daar werd nu een stokje voor gestoken.
- 2750 **Lijk gevischt.**
Gistermorgen is uit het kanaal te Nieuwe Schans een onbekenden man opgevischt, vermoedelijk van een Russische krijgsgevangene.
- 2755 14 juli 1917 **Over de grens.**
Te Maastricht kwamen twee Duitsche deserteurs aan, van wie één, een onder-luitenant, Elzasser, in uniform.
Te Winschoten kwam aan een Russisch krijgsgevangene, onderofficier, uit Duitschland ontvlucht. Zijn twee kameraden verdronken in de Eems, terwijl ze bijna de rivier over waren.
- 2760 Te Aalten zijn over de grens aangekomen een Rus en twee Italianen, die alle drie uit een gevangenenkamp in Duitschland waren ontvlucht.
Bij Enschedé zijn een Russische en een Fransche krijgsgevangene over de grens gekomen.
- 2765 Bij Winterswijk kwamen twee deserteurs over de grens, geboortig uit Crefeld en Bocholt. De eerste was 22 jaar, had al drie jaar gestreden aan het Fransche front en was bezitter van het ijzeren kruis 2e klasse. De andere was 18 jaar en zou naar het front moeten vertrekken.
- 15 juli 1917 **Over de grens gekomen.**
- 2770 Te Maastricht kwam een Duitsch deserteur aan.
Te Diepenheim kwamen Dinsdag drie Russische vluchtelingen aan.
Te Klazienaveen zijn Woensdag twee Russische krijgsgevangenen aangekomen, die uit een kamp te Hammerstein gevlucht waren.
- 2775 Woensdag kwamen te Winterswijk twee Duitsche deserteurs over de grens. De eene was een 22-jarige vrijwilliger uit Creveld, die reeds vijf jaar in militairen dienst had doorgebracht, waarvan twee jaar aan het Fransche front. Hij was gedecoreerd met het ijzeren kruis en de militaire medaille van Brunswijk. Nu was hij met verlof thuis, doch wenschte niet weer naar het front terug te keeren. De ander was een 18-jarige landstormer uit een Duitsch grensplaatsje, die juist dien dag was opgeroepen, om naar het front te vertrekken.
- 2780 Te Swalmen kwamen weer twee Fransche soldaten aan, die uit het krijgsgevangenkamp nabij Born [=Bonn] waren ontvlucht. Een van het tweetal had reeds driemaal eerder pogingen gedaan om Hollandsch grondgebied te bereiken, doch was iederen keer aan de grens weer door de Duitsche wachten aangehouden.
- 2785 Te Maastricht kwamen drie ontvluchte Russen aan; een hunner had, toen hij over de grens kwam een schot door de hand gekregen. Bij aankomst moest hem een vinger geamputeerd worden.
Te Finsterwolde arriveerde een Rus, die over den Dollard was gezwommen.
- 2790 Te Aalten zijn twee Duitsche deserteurs over de grens gekomen. Een dezer, afkomstig uit Dingden, was met verlof thuis geweest en moest nu weer naar het front terug. Onderweg evenwel besloot hij naar ons land te deserteeren.
- 2795 Te Millingen zijn Maandagochtend over de grens gekomen een onderofficier uit Westphalen en een uit Keeken. In stede van naar het front te vertrekken, deserteerden zij.
Dinsdag zijn te Winterswijk drie Fransche krijgsgevangenen over de grens gekomen. Ze waren bij eenen boer in een plaatsje in Thüringen aan het werk en waren 20 dagen onder weg geweest.
Bij Enschede zijn een Russisch en een Fransch krijgsgevangene over de grens gekomen.

- 26 juli 1917 **Gevluchte krijgsgevangenen.**
2800 * Men schrijft ons uit Beek, dat gisterenmorgen een bewoner in de Ooij bij zijn huis een persoon onder een mijt strooisel zag uitkomen. De man ontpopte zich als een Russisch krijgsgevangene, die uit een der Duitsche gevangenenkampen was gevlucht en twintig dagen over zijn reis naar Holland gedaa had, zich onderweg voedende met fruit. Door de Beeksche soldaten werd de Russische militair van voedsel en onderkleeding
2805 voorzien en heden naar Beek overgebracht.
Te Winterswijk zijn 3 Engelschen, 1 Rus en 1 Pool over de grens gekomen.
- 4 augustus 1917 **Gisteren werd door de politie te Boekelo**
naar hier overgebracht een uit Duitschland ontvlucht Russisch krijgsgevangene. Hij was
2810 in 't burgerlijk leven onderwijzer, oud 39 jaar. In Februari 1915 gevangen genomen wist hij al spoedig uit zijn kamp te ontvluchten en bleef sinds dien zwervende op Duitsch gebied.
Thans na 2½ Jaar bereikte hij de Holl. grens bij Broekherne, na in de laatste dagen aan een stuk 360 K. M. afgelegd te hebben.
2815 Te Boekelo werd hij door de grenswacht aangehouden, die hem aan de politie overgaf.
- 4 augustus 1917 **Over de grens gekomen.**
Bij Siddeburen (Gr.) is gisteren een Russisch krijgsgevangene aangekomen.
- 2820 9 augustus 1917 — **9 Aug. Heden kwamen hier over de grens een Duitsch deserteur,** die gevochten had aan het Russische front en een Russisch krijgsgevangene, die gevangen gezeten had te Frankfurt a. d. Oder. Hij was 49 dagen onder weg geweest.
- 17 augustus 1917 **De grens over.**
2825 — Tusschen Oude- en Nieuwe-Statenzijl kwam een Servische krijgsgevangene de grens over. Om de grens te bereiken, heeft hij dagen werk gehad en in vrouwenkleeding gestoken zijn doel bereikt.
Over de grens. — Gisteren kwam hier weer een Russisch militair aan, uit een Duitsch gevangenkamp ontvlucht. Hij is in het quarantainekamp alhier opgenomen.
2830
- 3 september 1917 — **Gisteren kwam hier een Russisch krijgsgevangene** over de grens, ontvlucht uit Münsterlager.
- 10 september 1917 **BORNE, 10 Sept. Gistermorgen trof men**
2835 even buiten ons dorp een Russisch krijgsgevangene aan, die zich zeer verheugd betoonde toen hij vernam dat hij zich op Hollandsch grondgebied bevond. Gisteren werd hij in een gezin opgenomen en vandaag ter beschikking van autoriteiten gesteld.
- 14 september 1917 **Arme kerels!**
2840 Gisteravond is bij Tempel een Russische krijgsgevangene aangekomen. Zijn twee kameraden zijn bij de ontvluchting in de Eems verdronken.
- 14 september 1917 **De electricische draad.**
2845 Onder Budel (N.-Br.) is een Russisch krijgsgevangene bij zijn pogen om te ontvluchten door den electricischen draad gedood. Zijn kameraad wist het Nederlandsche gebied te bereiken.
- 17 september 1917 **Over de grens gekomen.**
2850 Gedurende de Week van 9 tot en met 15 September kwamen te Zevenaar en omgeving drie Duitsche deserteurs over de grens.
— In de week van 9 tot 16 September zijn te Winterswijk over de grens gekomen 8 Russische en 2 Engelsche krijgsgevangenen. Eén had een maand geloopen.
— In de afgeloopen week zijn te Almelo 2 uit Duitschland ontvluchte krijgsgevangenen aangehouden en te Borne een Russisch krijgsgevangene
2855 -- In de afgeloopen week zijn uit de richting Aken 8 Duitsche deserteurs en 5 krijgsgevangen Russen in Limburg over de grens gekomen.

- 27 september 1917 - **Te Spijck is uit de Rijn opgehaald het lijk**
van een nog jongen man, vermoedelijk een Russische krijgsgevangene.
- 2860
- 22 oktober 1917 **Aan den draad des doods.**
[look op 14 juli 1917]
De Aardenburgsche correspondent van de "H. N. Ct." schrijft:
De wereld hoort er niet meer van. Maar altijd door maakt de electriche
- 2865 grensversperring zijn stille slachtoffers, in den nacht.
Een Russisch krijgsgevangene kwam Maandag na eindelooze omzwervingen en gevaren
behouden aan de grens. Behouden? Nog was daar de draad. De twee andere, ook scherp
bewaakte grensafsluitingen was hij gelukkig overgekomen. Maar ook de derde vreesde hij
niet meer. In zijn pelsjas gehuld, met de hooge kaplaarzen der kozakken, sloop hij
- 2870 nader in den duisteren nacht, met gummihandschoen en schaar gewapend. Hij knipte en
knipte, twee, drie draden knipten af met een "pang". Maar de eene draad, op den grond
liggend, zag hij niet. De baan was vrij geworden. Nu haastig Holland in! Daar raakt
zijn voet de verborgen bliksem, als een adder loerend in het hooge gras... en met een
gil, doordringend tot de Nederlandsche grensbewoners, strekt hij zijn armen hoog en
- 2875 valt.
Menschen komen geloopt. En in de valen morgenstond ligt daar de hooge gestalte. De
Duitschers fotografeeren. Een afschrik voor de tienduizenden andere krijgsgevangenen, die
daar ginds werken in Vlaanderen en aan de zee. Zóó vergaat het den vluchteling... Doch
de Belgische grensbewoners, in de vrijgelaten grensstrook, spreken bewonderend: "Hij
- 2880 lag daar zoo schoone, maniere, in zijn mooien pels, en met zijn leerzen, een knappe
jonge man!"
Wie vertelt ooit zijn moeder, zijn vrouw, zijn liefste ginds in het verre Rusland, dat
hij hier in het zomersche bloeiende Vlaanderen, op den drempel der bevrijding,
gestorven is?
- 2885
- 23 november 1917 **S. D., Russisch krijgsgevangene, stond terecht**
wegens diefstal en heling. Beklaagde, geboren te Kief en van beroep onderwijzer, 34
jaar oud, werd ten laste gelegd, dat hij op 20 April 1917 ten huize vaneen zekere Peter
N., wonende alhier, een aantal bankbiljetten heeft ontvreemd, ten minste een som gelds
- 2890 vaneen onbekend gebleven persoon had aangenomen, waarvan hij wist dat het van diefstal
afkomstig was.
Beklaagde ontkende, den diefstal te hebben gepleegd, hij had het geld gekregen van een
ander. Getuige N., door middel van een tolk gehoord, verklaarde, dat hij naar de
bioscoop was gegaan en toen hij terug kwam was het geld weg. Behalve beklagde, wist
- 2895 ook nog een zekere K., dat hij veel geld in huis had; deze persoon heeft hij na den
diefstal nooit meer gezien.
Getuige S., getrouwd met een zekere S., heeft gezien dat beklagde in huis was gegaan
en een kwartier later er weer uitkwam. Het was des avonds ongeveer half tien.
Getuige, S. heeft beklagde ook dien avond de woning van N. binnen zien gaan en zag
- 2900 duidelijk, dat hij met een sleutel het huis binnen ging.
Getuige W. S., directeur van de glasfabriek de Glimworm, te Tiel, heeft beklagde te
Rotterdam ontmoet en merkte toen, dat hij veel geld had. Uit het verdere verhoor bleek,
dat er een zaak aanhangig is te Tiel, tegen deze getuige, waarin beklagde als getuige
tegen hem moet optreden.
- 2905 De Officier v. Justitie wijst er op, dat het geld in bezit van beklagde is gevonden.
Beklaagde beweert wel, dat hij het geld van een ander ontvangen heeft, maar de
verklaringen van getuigen E. en S. weerleggen deze bewering volkomen.
De inlichtingen omtrent beklagde waren gunstig, maar toch is het feit zeer ernstig.
Spr. requireert dan ook voor beklagde 2 jaren gevangenisstraf,
- 2910 Mr. Donker Curtius verdedigde beklagde en meende, dat het bewijs volstrekt niet
geleverd was, dat beklagde den diefstal heeft gepleegd en vraagt voor het subsidiair
ten laste gelegde, de heling, een voorwaardelijke gevangenisstraf.
Uitspraak heden over 8 dagen.
- 2915
- 5 december 1917 **NEEDE, 4 Dec. Uit de buurtschap Broeken**
werd hier een Russisch krijgsgevangene gebracht. De jonge man, die er zeer vervallen
uitzag, is onder geleide van een veldwachter naar Didam vertrokken.

- 2 januari 1918 **Tragisch.**
2920 Te Suchtelen in Pruisen is een Russisch krijgsgevangene, op het vernemen, dat de vrede tusschen Duitschland en Rusland zal worden gesloten, van blijdschap krankzinnig geworden. De man moest in een gesticht worden opgesloten.
- 24 januari 1918 **Vrijheid herkregeen.**
2925 Door een gezelschap jagers uit Enschede werd midden in een bosch in de Lutte bij Oldenzaal een Russisch krijgsgevangene aangetroffen die zich hij een vuurtje stond te warmen. Toen de man de jagers ontdekte, liet bij zich plat op den grond vallen, ten einde aan hun aandacht te ontsnappen. Men kon hem aanvankelijk niet aan het verstand brengen, dat hij in Holland was, doch eindelijk gelukte dit, doordien een der drijvers,
2930 een onbezoldigd rijksveldwachter, hem zijn ambtspenning liet zien. Groot was nu zijn vreugde en hij toonde dit door herhaaldelijk de handen van de aanwezigen te kassen. De man was reeds vóór 6 weken ontvlucht.
- 1 februari 1918 **- Bij het doel!**
2935 Een Russisch krijgsgevangene, die Maandag bij het Aamsveen, onder Lonneker, de grens naderde, werd door de Duitse grenswacht doodgeschoten. Zijn makker ontkwam op Nederlandsch gebied.
- 2 maart 1918 **- Heden namiddag kwamen in de Lutte over de grens**
2940 2 Russische krijgsgevangene, die 3½ jaar in Münsterlager hadden doorgebracht. Aan de grens had de Duitse grenswacht herhaaldelijk op hen geschoten, doch zonder succes. Ze waren toen door de Dinkel gezwommen en kwamen hier druipnat aan.
- 12 maart 1918 **Over de grens gekomen.**
2945 - In den afgelopen week zijn te Lochem twee Russische en te Glanerbrug twee Fransche krijgsgevangenen aangekomen. Gedurende de afgelopen week kwamen te Zevenaar en omgeving over de grens 3 Duitse deserteurs en één Rus.
2950 In het zuiden van Limburg zijn de vorige week 3 Russen, 2 Sanadeezen (Canadeezen?) en 1 Franschman (luitenant-vlieger) uit de richting Aken over de grens gekomen. Verder zijn te Winterswijk over de grens gekomen 5 Fransche en 2 Engelsche krijgsgevangenen, benevens één Russische burger; te Losser één Duitse deserteur en één Russisch krijgsgevangene over de grens.
2955 In de week van 4 tot 10 dezer is te Enschedé 1 Fransch krijgsgevangene over de grens gekomen.
- 4 april 1918 **Een Russisch krijgsgevangene, die onder Lonneker de grens**
naderde, werd door de Duitse grenswacht doodgeschoten. Zijn makker ontkwam op
2960 Nederlandsch gebied.
- 28 mei 1918 **Over de grens gekomen.**
Bij Vlodrop zijn gisteren drie uit Duitse krijgsgevangenschap ontvluchte Russen over de grens gekomen. Gisteren is te Vlagtwedde een ontvluchte Russische krijgsgevangene over de grens gekomen.
2965
- 21 juni 1918 **DE KRIJGSGEVANGENEN**
BERLIJN, 19 Juni. (W.B.) Volgens de Duitse-Fransche overeenkomsten nopens de krijgsgevangenen zullen de vóór 15 April 1918 in Zwitserland geïnterneerde Duitse krijgsgevangenen naar hun land terug kunnen keeren. Ook de in Zwitserland geïnterneerde
2970 burgers zullen worden vrijgelaten. Met de uitvoerig dezer conventie is bereids een aanvang gemaakt. Heden heeft de eerste trein met Duitse geïnterneerden Zwitserland verlaten. Ofschoon de transport-kwestie eenige moeilijkheden oplevert, zal het vervoer na ongeveer 4 weken geëindigd zijn. Ongeveer 200 Duitse officieren, 6000 krijgsgevangenen en 1000 geïnterneerde burgers zullen aldus naar hun vaderland
2975 terugkeeren. Vermoedelijk zal in Augustus een aanvang worden gemaakt met de interneering in Zwitserland van de officieren, welke langer dan 18 maanden krijgsgevangenen zijn en de repatriëering van langer dan 18 maanden krijgsgevangene onderofficieren en manschappen alsmede van de civiele geïnterneerden.

Naspeuringen van Paul Theelen: Russische gevangenen in de Eerste Wereldoorlog

- 2980 Als voorwaarde is gesteld, dat de Fransche regeering vóór dien tijd een overeenkomstig aan tal Elzas-Lotharingers zal uitleveren, welke destijds naar Frankrijk gedeporteerd werden, waartegen wen toen als epresaille een duizendtal gijzelaars uit het bezet gebied van Frankrijk naar Holzminden en Wilna overbrachten. Hierover wordt nog onderhandeld.
- 2985 25 juni 1918 **OLDENZAAL, 24 Juni. Hedenavond stapte aan het hotel** "de Gouden Leeuw" alhier al de Baron Lancken van het Duitsche gezantschap in Den Haag en en morgenavond zal aan hetzelfde hotel arriveeren Jhr. Melvill. Nederl. gezant te Bulgarije.
- 2990 - Gister kwam hier een Russisch krijgsgevangene aan en heden kwamen wederom 2 Russische krijgsgevangenen over de grens, ontvlucht uit Münsterlager.
- 2995 15 juli 1918 **HAAKSBERGEN, 14 Juli. Aan een Russisch krijgsgevangene** gelukte het heden, onder deze gemeente over de grens te komen. Zijn vreugde over zijn aankomst in Holland was echter maar van korten duur, daar men, nu Duitschland en Rusland vrede gesloten hebben, hier in Holland geen krijgsgevangenen van laatstgenoemde nationaliteit meer op neemt. Mitsdien zal deze vluchteling, die ook reeds den Russisch-Japanschen oorlog had medegemaakt, weder aan een Duitschen grenspost worden uitgeleverd.
- 3000 31 juli 1918 **Voor ontvluchten Krijgsgevangene wordt gevraagd** KOST EN LOGIES à 2 gld. per dag. Voorschriften zijn verkrijgbaar bij den Kwartiermeester, Russisch Comité, Veerhaven 17b, alhier.
- 3005 3 augustus 1918 **In Duitsche krijgsgevangenschap.** De heer Martin Berden, bij onze lezers wel bekend door zijn geestige schetsen en feuilletons heeft een bezoek gebracht raar aan eenige (;er Duitsche gevangen-kamweet pgjj en jn een boekjg mej tal van aardic!oir!" ge kiekeen geeft hij zijn indrukken van i-'rts zijn bezoek. Ejaat Wij ontleenen daaraan het volgende: Het was een zonnige dag, toen de half trein mij naar Döberitz bracht. Döberitz is een klein, aardig plaatsje, niet ver es!" van Berlijn gelegen. Na drie kwartier eJqe sporen kwam ik daar aan. den- H'rt krijgsgevangen-kamp bij Döberitz ren- 's önfi'eveer drie kwartier van het station gelegen. Tot dit kamp belmoren 18000 gevangenen, verdeeld in 10.000 Russen, zf' 6000 Fransch en, 2000 Engelschen, bet de nevens een klein aantal Belgen en een uug -enkelen Italiaan. Uit den aard der zaak . is het leven in een kamp zeer eentonig, en wordt
- 3010 daarom zooveel mogelijk een ?• werkeloos doorbrengen van den tijd tegen gegaan. Voor de gevangen wordt werk gezocht, landarbeid of handarbeid, geheel overeenkomende met de kennis en geschiktheid van den gevangene. De meeste gevangenen waren dan ook jan gVcr verschillende districten verspreid -1 en zij, die geen werk hadden buiten het aar_ kamp, ongeveer een 1500 man, bevonden zich bij mijn bezoek in het gevangenenkamp zelve.
- 3015 Direct bij mijnr aankomst in Döberitz kwam ik, bij wat men noemen kan: de administratie-afdeeling van het gevangenen-kamp. Nu is de administratie van zoo'n kamp lang niet eenvoudig. Te Dör- beritz b.v. zijn 100 Duitsche militairen en 120 krijgsgevangenen administratief werkzaam. De talrijke lokalen, met het vele personeel, leveren deii indruk van een groot kantoorgebouw. De brieven voor alle gevangenen, ook
- 3020 voor hen, die buiten het kamp werkzaam zijn, komen daar aan. Zij worden nagezien door esn aantal tolken. Ook de uitgaande post wordt daar behandeld. Het is lang geen gemakkelijk werkje de brieven der gevangenen of van hunne verwanten en vrienden te lezen. Op zich zelf is het lezen van duizenden brieven al een tijdroovende arbeid, doch daar komt bij, dat de handschriften lang niet gemakkelijk te lezen zijn. Ook kost de
- 3025 eigenaardige schrijfwijze der minder ontwikkelden aan de " tolken heel wat hoofdbreken. Men toonde mij een brief van een Fransch krijgsgevangene aan zijn ouders. De hanepoten waren op zich zelf zeer moeilijk te ontcijferen en eindelijk, na eeuige minuten te hebben gekeken, las ik: sjer parengs.. De brief met potlood geschreven, de eene letter twee centimeter groot, de ander een millimen ter klein, leek veel op een hieroglyphen' schrift. Ik bewonderde den tolk, die na een kwartier den inhoud van den brief begrepen had! Wekelijks heeft men aldaar 6000 brieven en 6000 kaarten uitgaande post te behandelen. De inkomende post is niet geringer. :d De aan de krijgsgevangenen toegezonden pakketten bedragen waggonladingen. Al deze pakketten moeten on-1 derzocht worden en gesorteerd. Hierbij helpen Engelsche en Russische soldaten de Duitsche

3040 militairen. Maar ook de adressen dezer pakketten bezorgen heel wat moeite, want zij
 zijn dikwijls ware rebussen. De personen, die hiermede belast zijn, hebben al een
 aardige bedrevenheid in het oplossen van door een nieuweling absoluut niet te
 ontcijferen adressen. Onder de Russen worden de meeste analphabeten gevonden. De meeste
 3045 Russische soldaten kunnen noch lezen, noch schrijven en zelfs zeer vele Russische
 onderofficieren kennen deze eerste beginselen van de lagere school niet! Zoo kunnen
 zelfs vele Russische onderofficieren bij de administratie niet behulpzaam zijn. Bij de
 pakketten, die voor de Russische krijgsgevangenen aankomen, zijn de zendingen brood wél
 de merkwaardigste. De Russische censuur staat de verzending van heele brooden niet toe.
 In stukjes gesneden, rils dobbelsteentjes zoo klein, moet van Rusland uit het brood
 3050 verzonden worden. Maar het in stukjes snijden komt het brood zeker niet ten goede.
 Wordt bij het over?/uren waarbij het pakket todi al lang genoeg onderweg kan blij- '
 ven" het brood hard en droog, door het 1 systeem van in stukjes snijden komt het brood
 had als steen aan, zoodat men er een ruit mee zou kunnen stuk gooien. ' Eerst na het in
 3055 koffie of water te heb- j ben geweekt, is het brood eetbaar. De j Engelsche zendingen
 brood zijn heel anders. Keurig verpakt komt het brood ! aan Daar het ondoenlijk is alle
 broo- ; den open te snijden, worden hierbij * slechts Stichproben gemaakt. De
 krijgsgevangenen zelf worden , zooveel mogelijk belast met de behande- f ling der
 pakketten. Zij maken ze open, j en de pakketten worden, nadat ze door \ een Duitsch
 3060 militair zijn onderzocht, ^ door hen weder gesloten. Merkwaardig (is, dat bij welke
 soort arbeid ook, de J Russen de meest ijverige-en gewillige r arbeiders zijn. De
 Engelschen daaren- } tegen geven zeer veel klagen over ^ vele ontstemming met zich en
 komt ook c hun arbeid. Wanneer hun, bijvoor- j beeld, opgedragen wordt een waggon met
 aangekomen pakketten uit te l laden, zorgen zij wel voor de Engelsche zendingen, doch
 pakketten voor de Russen laten zij kalm liggen. Eerst wanneer » het hun uitdrukkelijk
 3065 bevolen wordt, . stijgen zij van den hoogen Olymp om ook de pakketten hunner
 medegevangene- v nen te verladen. Een werkje, dat dage- ' lijks voorkomt, als het
 schillen van aardappelen, wordt steeds gedaan door & Russische gevangenen. Dwingt men
 de 'c Engelschen om hun eigen aardappelen k te schillen, dan plegen zij lijdelijk ver-
 r zet en schillen per man nog geen tien v aardappelen per dag. Zoo moet men dit ' werk
 3070 en veel meer anderen arbeid aan ^ de Russen toevertrouwen. Zulk een on- ê hebbelijke
 handelwijze brengt natuurlijk F vele ontstemming met zich en komt ook t de
 verstandhouding der Entente-gevan- u genen onderling, niet ten goede. Tus- v schen de
 Engelschen en Russen was in h den Taatsten tijd wegens de vredelie- v vende gezindheid
 -der Russen en de h vredesonderhandelingen te Brest-Litofsk s toch reeds geen al te
 3075 beste verstandhou- k ding. Beide partijen scheiden zich met d alles zooveel mogelijk
 van elkaar, on- k derhouden geen ouderlingen omgang, d ontwijken en negeeren elkaar
 zooveel z nogelijk. Daarvandaan, dat men maat- v regelen heeft moeten nemen, om de ge-
 a vangenen zooveel mogelijk groepsge- s wijze, lieden van dezelfde nationaliteit v
 aijeen, te laten arbeiden. 2 Den gevangenen ,die zich niet in het z kamp bevinden, maar
 3080 op het land. in ^ iabrieken of elders werken, worden de e >rieven en pakketten, na
 eerst te zijn v' Hiderzocht, nagezonden. z Ook is een der administratie-gebouwen een
 bank gevestigd- Het verdiende ei >f toegezonden geld wordt tegen een a vastgestelden
 koers aan de krijgsgevan- t< jenen uitbetaald in Duitsch geld. Dit is e ;chter niet het
 gewone, overal gangbare b ?eld, maar z.g. "Lagergeld" dat alleen t< n de gevangenkampen
 3085 waarde heeft, v Dit is gedaan om te voorkomen, dat t< ;rijgsgevangenen over Duitsch
 geld g muden beschikken, wat hun b.v bij eene li mtvluchting de vlucht natuurlijk niet
 g weinig zou vergemakkelijken. Bui- e: en de kampen heeft het ,,Lager-geld" geen
 waarde. En mocht iemand buiten het kamp in het bezit kenen van "Lager-geid", dan kan
 hij dit aileen inwisselen bij de bank van het krijgsgevangenkamp en zal hij moeten
 3090 kunnen verklaren op welke wijze hij ja het bezit van dat geld is gekomen. Na den oorlog
 kunnen de krijgsgevangenen natuurlijk het "Lager-geld" tegen gewoon geld inwisselen. In
 het kamp te Döberitz is de som van ongeveer een millioen mark aan "Lager-geld" in
 omloop. Al de lokalen, waarin de verschillende takken van administratie zijn
 ondergebracht zien er goed uit. De vertrekken zijn zindelijk en ordelijk. De muren zijn
 3095 behangen met platen en kaarten, wat een gemoedelijken en gezelligen indruk geeft. De
 krijgsgevangenen-ambtenaren zitten in goed onderhouden uniformen aan hunne lessenaars,
 en de indruk van het geheel is die van een gewoon amhtelijk bureau. In eene Victoria,
 bestuurd door een Russisch krijgsgevangene, die goed Duitsch sprak, werd ik vervolgens
 naar iet eigenlijke, kamp gereden. Met zijn 1500 bewoners vormt dit kamp een apart
 3100 dorpje. Het is heerlijk gelegen, in een groote, open ruimte. Vijf groote, goed

3105 getimmerde barakken, waarvan in elk 500 personen goed gehuisvest kunnen worden, liggen in de groote, omrasterde ruimte verspreid. In iet kamp heeft men keurig gebouwde terkjies voor de verschillende godsdienstige gezindten, een begraafplaats, vol stichting en toewijding aangelegd, een ooneel en bioscoopzaal, bibliotheek, antine, badinrichting en groote keuken erwijl een zeer goed verzorgd hospitaal vat verderop is gelegen. Toen ik het ;amp binnenkwam, was het eerste wat k zag een groep krijgsgevangenen met reel bagage. Dezen hadden reeds eenen tijd in het kamp doorgebracht en 'oor hen had men elders werk gevonden. VI hun hebben en houden mochten zij nedenemen, allerlei snuisterijen, die zij n het kamp hadden gekocht, of wat hun an uit hun vaderland was 3110 toegezon. ten geworden, als kleeren en vooral., evensmiddelen! Het was merkwaardig un te zien hoe de meesten een of meer akes, biscuit, gecondenseerde melk en isten vol met levensmiddelen hadden, en menigte blikjes met alerlei eten. Daar zij ondanks de vele "Liebesgaben" lun volle portie eten krijgen dagelijks, /as hun reserve voorraad danig geste;en! De barakken, waarin de krijgsgevangenen zijn ondergebracht, zijn goed geouwd. 3115 De slaapgelegenheid is uitsteend en iedere man heeft voldoende uimte voor zich. Ook tot het opbergen an hetgeen hij bezit is ruimschoots geegenheid. Natuurlijk zijn er onder de krijgsgevangenen personen, die thuis «woon zijn op een veeren bed te slaen, maar in de kazernen in Frankrijk, Selgië of Engeland zullen zij het zeker iet beter hebben gehad dan hier.- Zij rnrden krijgsgevangen gehouden in unne hoedanigheid van soldaat en 3120 -orden- overeenkomstig hun rang beandeld. Menige soldaat echter zal een laapgelegenheid wenschen, zooals de rijgsgevangenen die hier hebben, in eze houten barakken! Al deze baraken zijn eender ingericht. Voor de onerofficieren zijn in de barrakken afonderlijke kamers gebouwd. Wat zeker ermeld dient te worden is: het onderardsche hol der krijgsgevangene Engel die matrozen. De Engelsche matrozen oelen zich van ander hout 3125 gesneden, ij hebben een neiging om zich af fe onderen van humie mede-gevangenen. tan den commandant van het kamp, :n officier, die met zijn gevangenen eet "om te springen" verzochten zij elf een hol fe mogen bouwen om daarl te wonen. Hun werd dit toegestaan l met man en macht zijn zij daarop an het werk getogen. Een groote ruim: groeven zij 3130 onder den grond, waartoe ai trap toegang verschaft en zelf heken zij die verblijfplaats mogen inrich:n naar eigen zienswijze. Een kleine erhooging in het kamp geeft de plaats : kennen, waar de huisvesting der Enelsche matrozen is gelegen. Licht en icht ontvangen zij van de boven aanebrachte vensters. Zij bereiden zelf het :en. hebben daarvoor een aparte keuken gegraven" en zijn zeer tevreden met de"riihcid, die men hun laat. Het eten, dat r gevangenen krijgen, is goed en vnriitig Wanneer men het 3135 gevangenkamp betreedt, behoeft men slechts "volte gezichten en de flinke en gezonde lichamen te zien om de overtuiljnr te krijgen, dat men niet eens kan . Leken van een "hecrschenden hongersnood," maar zelfs niet van kleine ai schrale porties. Het Harz-gebcrgte is een der schoonde streken van Duitsdiland. Tusschen de bekoorlijke bergen, met prachtige . bosschen liggen vele mooie oude Deutsche stadjes. In vredestdjd trekt 3140 de Harz duizenden vreemdelingen. Niet alleen in ' zomertijd is dit gebergte van een won- ' dervolle schoonheid, maar ook wanneer ' het wintert en een mollige sneeuwlaag f het gebergte bedekt, komen vele tourfs- l ten naar deze heerlijke streek van < Duitsdiland. In een van de mooiste ge- l deel ten, boven op het gebergte ligt het j plaatsje Clausthal, een idylisch plekje, i En in deze bekoorlijke omgeving i3 het i 3145 kamp der krijgsgevangene Engelsche < officieren gevestigd.

6 augustus 1918 **In een hooimijt verstoep**

3150 Sinds eenige dagen stond Hesselen, een gehuchtje nabij Meppel, bloot aan allerlei diefstallen, inbraken enz. Kelders en alles werd geinspecteerd, en boe men ook zocht en speurde, van den dader was geen spoor te ontdekken. Tot een landbouwer toevalligerwijze ontwaarde, hoe bij het naar beneden vallen van een top hooi een broekspijp te voorschijn kwam, die ook plotseling weer ingetrokken werd. Natuurlijk kwam nu 't heele dorp in rep en roer, en - middelerwijl zette een kort, stevig ventje het op een loopen, zoo hard hij kon. Hij werd echter door een fietsrijder achterhaald, en nu bleek, dat 3155 men te doen had met een Russisch krijgsgevangene, die reeds drie weken lang zich over dag altijd in de hooimijt had schuilgehouden. Allerlei levensmiddelen» en andere voorwerpen werden nog in zijn schuilplaats aangetroffen. Naar de Rus beweerde, waren twee Deutsche deserteurs met hem over de grens gevlucht; waar dezen zich ophielden, wist hij echter niet.

3160

- 9 augustus 1918 **Over de grens gekomen.**
Bij Gendringen is gisteren een Russisch krijgsgevangene, uit Friedrichsfeld ontvlucht, over de grens gekomen.
- 3165 14 augustus 1918 **Voortgeholpen. – Alhier zwierf zonder geld,**
of eenig middel van bestaan een man rond die bij een onderzoek 'n Russisch krijgsgevangene bleek te zijn. Met politie hulp is deze vreemdeling verder voortgeholpen.
- 3170 15 augustus 1918 **Geslaagde en mislukte ontvluchting.**
Gisteren kwam te Oldenzaal een Russisch krijgsgevangene over de grens, ontvlucht uit het gevangenenlager te Hameln. Hij was 2 maanden onderweg geweest en had zich al dien tijd gevoed met aardappels en andere veldgewassen. Naar hij mededeelde had hij 3 jaar in gevangenschap doorgebracht en al dien tijd gedwongen landarbeid en werk in de suikerfabrieken moeten verrichten tegen een belooning van 30 pf. per dag.
- 3175 Te Dörpen (Westf.) niet ver van de Nederlandsche grens werden twee Engelsche officieren, een kapitein en een luitnant, ontvlucht uit Holzminden, door landstormsoldaten gevat en naar Holzminden teruggevoerd.
- 3180 20 augustus 1918 – **Gisteren kwam alhier onder Buurse weder een Russische**
krijgsgevangene over de grens. Bijzonderheden over zijn gevangenschap enz. kon men niet van hem vernemen, daar de vluchteling blijkbaar alleen Russisch kende. Hedenmorgen is hij naar zijn makkers in 's Enschede. Quarantainekamp overgebracht.
- 3185 22 augustus 1918 **OLDENZAAL. 21 Aug. Gisteren kwam hier [hiet] een Fransch**
krijgsgevangene over de grens, ontvlucht uit het kamp te Soltan en heden een Russisch krijgsgevangene, ontvlucht uit Münsterlager. De laatste had 3½ Jaar in gevangenschap doorgebracht.
- 3190 2 september 1918 **OLDENZAAL. 1 Sept. Hedenmorgen kwam hier een Russisch**
krijgsgevangene over de grens, die twee jaar in het gevangenenkamp bij Kassel had doorgebracht,
- 21 september 1918 **In het gezicht der vrijheid.**
- 3195 Een Russisch krijgsgevangene, die zich in den trein had verstoppt om via N. Schans de Nederlandsche grens te bereiken, sprong – toen hij ontdekt werd – uit den trein. Hij raakte onder de wielen [willen] en werd totaal verpletterd opgenomen.
- 3200 16 oktober 1918 **OLDENZAAL, 15 Oct. Heden kwam hier een Russisch krijgsgevangene**
aan, ontvlucht uit het kamp bij Hameln, die ook reeds in 1916 hier over de grens was gekomen. Toen was echter het schip, dat hem naar Engeland zou overbrengen, door een Duitsche duikboot aangehouden en naar Zeebrugge opgebracht. Met 25 andere Russen, die ook op 't schip aanwezig waren geweest, werd hij toen naar Duitschland teruggevoerd. Twee keer ontvlucht.
- 3205 Dinsdag kwam te Oldenzaal een Russisch krijgsgevangene over de grens, die ook reeds in 1916 aldaar over de grens was gekomen. Doch toen was het schip, dat hem naar Engeland zou overbrengen, door een Duitsche duikboot aangehouden en naar Zeebrugge opgebracht. Met 25 andere Russen, ook op dat schip aanwezig, werd hij toen naar Wanne (Westf.) teruggevoerd.
- 3210 18 oktober 1918 **Over de grens.**
Te Glanerbrug kwam een Russisch krijgsgevangene over de grens, die na zijn ontsnapping uit een kamp nog eenige maanden in Duitschland rondzwierf en nu het geluk had ons land te bereiken.
- 3215 24 oktober 1918 – **Zondag morgen is er hier ter plaatse**
een Russisch krijgsgevangene uit Moskou over de grens gekomen: Hij was reeds bij de Marmelhorst, toen hij pas tot de ontdekking kwam, dat hij zich in vrijheid bevond. Blootsvoets had hij den langen tocht gemaakt.
- 3220

19 november 1918 – Heden kwamen hier aan 15 civiel-gevangenen, allen Belgen, die uit het kamp te Brunswijk waren ontslagen. Ook kwam hier heden over de grens een Russisch krijgsgevangene, ontvlucht uit het kamp te Holzminden.

3225 25 november 1918 **Een Russische dief gepakt.**

- ECHT. Dezer dagen ontving de gemeente veldwachter Paulussen te Koningsbosch gemeente ECHT aangifte van Maria Schmetz landbouwster, wonend te Saeffeln dat ten haren huize diefstal was gepleegd van ongeveer 2700 Mark, benevens 5 aandeelen ieder groot 1000 Mark op de Duitsche oorlogsleening. Van dezen diefstal verdacht zij een Russisch

3230 krijgsgevangene, die bij haar te werk was gesteld en thans door de Duitsche omwenteling begunstigd, hare boerderij had verlaten en vermoedelijk naar Nederland was gekomen.

Genoemde veldwachter begaf zich daarop naar de marechaussée te ECHT om deze van een en ander mede in kennis te stellen en hoorde en zag aldaar dat ook zoo juist een Russisch krijgsgevangene in de kazerne was aangekomen. Deze werd gefouilleerd en het bleek dat

3235 men het muisje bij den staart had. In een bruinen linnen zak was bovengenoemd bedrag aan geld geborgen en in een bruine enveloppe bevonden zich de 5 gemelde aandeelen benevens een paspoort met portret der aangeefster. De Rus genaamd Mozes Supiena bekende den diefstal te hebben gepleegd.

Het geld en de aandeelen zijn op last der justitie aan de verheugde eigenares

3240 teruggegeven en de Rus aan de militaire autoriteit overgegeven

28 november 1918 [...] **De administratieve maatregelen omtrent vreemdelingen**

betreffen niet alleen justitie ied ver volg barej vreiemddiinigen,. maar alle vreamdolintgam Doze' kunnen adiminiistotief morden gca'nter»eerd als gevaarlijk voor

3245 die openbaren orde. In normale orn s tandi g heden zouden zij over iuandehingcn, zakkenrollerij! :en stoatronf. Vsn! daar dat de Vrsssndeitog^wèt is verscherpt, j

fbider de vreemdeilijtoieiu zij» er vele» van hogst ongunstig karakter en zonder middelen vaa bestaan. Diazo twee omstandigheden wettigen voidoauda hun interustsring. Naar de door dien hoor Wijnkoop medegedeelde feiten zal dö regeeing echter een scherp

3250 onderzoek dom ms.tellen. Eén miededeeing van den heer tWlijnkop kan echter reeds thans onjuist warden genoemd. Ik: beer Wijukuep zeide dat de burgaljite geitóa-

no&ivlen ware» pndergcbracht in verdachta gedeelten va» Rotterdam. Inderdaad zijn zaj ondergebiucht iin de buurt van den Schiedamschen wieg, een nieuwe wijk waarop niets te zcggciii is. Die hoer -Wijnkoop vroeg of de regccring boMedd is te bevorderen dat de

3255 Russische krijgs- j gevangenen teffl» spoedigste kunnen tsrugkeieaiein naai- dfe Russische RepubUök. Be mir Ns>te* antwoordt dat er gisteren, 26 N-cv. nog 5372

Russische krijgsgevangene» in ons land waren op em totaal va» 30.000 krijgsgevangenen va» vreemde nationaliteit. HeD zal de regeeri,ng slechts aangenaam ESjb, als deze Russen zoo spoedig mogiéijk tiaar hun lief vaderland zullen kunnen terugkeeren,. Het

3260 geld, door de onderste,uuiiug-.seami tés te Rotterdam aan de Russische k r(jigsgcv mgoncrj uitbataald', in Nederiandsoh geld. De hoer Winkoop repliceert. Spi-. verzekert dat"metn de gelden tooi deae ka%sg,ewangeu3n va» de Sowjet-regeei-ing kan batrekken,

althans zich kan VYjrimwi-s,sii.ini rvf !I u,ö.y' tsus.cn, aunans zien Iran vergewis,se» of I dit 'miotgeftjlk is. Wil men zich met die léigeering in verbinding stellen, dan

3265 ^a» ook dei terugkoer de:zer Russen zoo spoedig mogeilyk geageld worden. Wiant de dcwjot-regieietii»jg wil niets liever, dan dat deee nnenschen ten spoedigste naar hun "lief vaderland" t-eiugbeierem. De criminaliteit dezer vreemdelingen is to wijten aa»

de, afschuwelijjko fwtjjize waarop zjyl worden behandeld. S-pr. stelt een mctrei voor, waarin verlangd wordt lo'. dat de materieele behandeling dier I bedoelde

3270 vreiemdelinigen anmiddellij.k radicaal zal wpiden verbeterd; 2o. dat hun poutieike vrijheid niöt zal worden betemanerd on de pciillieike geinterneerdien aamiddellijk

zulle» wondje» in vrijheid gesteld; 3o. dai een coanmlssie van cndetrzoiak zal worden ingosteld, naar de toestanden in het kamp, te Bergen en een commissie van burgers met recht v'an Vrijlen toegang tot de geinterneerde» om hun belangen to bevorderen; 4o. dat

3275 de regoering alles doet om te bevorderen wati bot tóogiehjk maakt dat deze krijgsgevangenen naar de Russische Republiek terugkeeröni. de interpellatie is hiermede

a%etoopein.. Over de motie zal Dinsdag aosj worden gestemd bijl den aanvang der vergadering. Vervolgens is aan de orde de interpellatie»Merchant naar aanleiding van het Koininfe)lijk Besluit van_21 Octoher 1918 (Staat-courant No. 572), tot vaststelling

3280 van ee» roctoment voor distributie, en andere cirisis-

14 januari 1919 **De voor het vervoer van Russische krijgsgevangenen**
opgevorderde schepen *Sante Fé*, *Almeria* en *Wartburg* zijn te Dantzig aangekomen.

- 3285 17 januari 1919 **Krijgsgevangenen uit Duitschland.**
Een Wolff-bericht meldt s D<- terugzending van de gaafHaer4a krijgsgevangenen uit Duitschland i» – blijkens een mededeeling van den fwxjrzjfoer d«r Fransche coasstSssk ia Spa, _ gada aai in da Kwgadsring dar commissaris voor krijgsgevangene» op 14 januari -- al» in hoofdzaak geëindigd te beschouwen. De bijeenkomsten der krijgsgevangenen 3290 daarows verder achterwege blijven. De voorzitter zelf zal – naar hij verklaarde – naar Parijs terugkeren, de Britsche vertegenwoordiger naar Londen. Nog te verwachten nakomende kleinere quaesties zouden het best langs schriftelijken weg kunnen worden afgedaan.
- 3295 17 februari 1919 [...] **Op een vraag over het lot der Russische gevangenen**
zei Erzberger: Rusland heeft nog steeds 50.000 Duitse krijgsgevangenen, die in ellendige omstandigheden verkeerden, niet teruggezonden. Wij daarentegen hebben de Russische gevangenen teruggezonden, tot dat de Entente verlangde, dat de overigen in Duitse concentratiekampen zouden worden vereenigd en volgens aanwijzingen der Entente 3300 naar bepaalde streken zouden worden gevoerd. De Entente wil daarmee beletten, dat de Russische bolsjewistische legers versterkt worden. Sinds 11 Januari 1919 bevindt zich geen krijgsgevangene van de geallieerden meer in Duitschland. Des te meer gerechtvaardigd is de eenstemmige eisch van het Duitse volk, dat nog vóór het sluiten van de preliminairen, de Duitse krijgsgevangenen worden teruggezonden.

- 3305 **Uit de nationale vergadering.**
Tot voorzitter van de Nationale Vergadering werd in plaats van dr. David, die minister is geworden, gekozen Fehrenbach. Tot vice-president werd gekozen Schulz. Volgens de "Deutsche Allg. Ztg." wenscht de rijksregeering den noodzakelijken arbeid der Nationale 3310 Vergadering tegen het begin van April ten einde te brengen, en wanneer na Paschen nog een zitting noodig blijkt, deze te Berlijn te doen bijeenkomen.

- De Duitse financiën.**
Uit Weimar wordt gemeld: Dinsdag hebben de vertegenwoordigers der afzonderlijke staten 3315 beraadslaagd over de financieele vraagstukken van het rijk. Vastgesteld werd, dat de Duitse oorlogsschuld het bedrag van 150 milliard nog aanzienlijk overschrijdt en dat de 125 milliard, die thans in de nieuwe krediet-voorstellen gevraagd worden, reeds voor het grootste deel zijn uitgegeven. De uitgaven van het rijk zijn sedert het staken van de vijandelijkheden en door de demobilisatie wel gedaald, maar zij zijn nog ver boven 3320 het bedrag, dat uitgegeven mag worden. De kosten alleen voor de persoonlijke uitgaven van de arsolraden beloopt dagelijks verscheidene duizenden marken, maar deze geldverspilling treedt nog op den achtergrond bij de ongehoorde verkwisting van de goederen, die aan het leger toebehooren. Daardoor zijn voor het rijk minstens 7 3325 milliard verloren gegaan.

- 24 maart 1919 **Opgebracht. – Woensdagavond werd door de politie**
op den weg tusschen Enter en Rijssen een persoon aangetroffen, die zeer moeilijk te verstaan was. Naar Rijssen gebracht, werd hij gefouilleerd, maar geen geld en ook geen papieren werden gevonden. Hij was goed gekleed en in een reiszak, die hij bij zich had, 3330 vond men een geheel nieuw heerencostuum, waar de prijskaarten nog aanzaten. Voor zoover hij het duidelijk kon maken, zou hij dit pak van 't Russisch comité te Rotterdam hebben gedragen en was hij op weg naar Enschede om daar 't schoenmakersvak uit te oefenen, waarvoor hij de gereedschappen bij zich had. Hij schreef als zijn naam op Kai'bow, geboren te Novgorod en is dus een Rus. Nog vertelde hij in gebroken Duitsch, dat hij 4 3335 jaar in Duitschland krijgsgevangene was geweest. Donderdag werd hij door 2 gemeenteveldwachters naar 't kamp te Oldenbroek gebracht.

- 14 april 1919 **Een Russisch Duitsch bondgenootschap?**
BERLIJN, 14 April. (V.D.) Aan de Deutsche Tageztg. wordt van bijzondere zijde 3340 geschreven dat de berichten, voorkomende in de Daily Chronicle over een Russisch aanbod voor de vorming van een Duitsch-Russisch bondgenootschap aan de Duitse regeering, ondanks de verschillende tegenspraken in de Duitse pers, juist zijn. De Russische

3345 nota behelst: Rusland en Hongarije bieden Duitschland ten steun tegen de Entente en Polen een leger van 500.000 man aan, hetwelk onmiddellijk ter beschikking kan worden gesteld, terwijl het de Duitsche regeering zal worden toegestaan onder de Russische krijgsgevangenen zooveel recruten uit te zoeken als zij wenscht. [...]

24 juli 1919 **FAMILIEDRAMA**

3350 Over het familie drama te Woensel lezen wij in de Meier. Crt.:
Dinsdagavond ongeveer kwart voor zes heeft zich te Woensel een droevig drama afgespeeld. Een zekere A. W., gehuwd, wonende in de Nieuwstraat, heeft zich door zelfmoord van het leven beroofd. A. W. was te Lodz in Rusland geboren en tijdens den oorlog als Russisch soldaat krijgsgevangene gemaakt in Duitschland. Hij wist te ontvluchten en kwam naar Woensel afgezakt, en werkte aanvankelijk aan den woningbouw in
3355 Stratum. Hij kwam in kennis met een zekere juffrouw R. uit Woensel met wie hij, na enkele maanden verkering in het huwelijk trad. Dikwijls hadden, volgens de bureu, huiselijke twisten plaats, temeer nog, daar hij bij zijn schoonvader inwoonde, die hem niet kon uitstaan. Ingevolge het Vreemdelingenreglement, werd het gezin W., zijnde man, vrouw en 1 kind, naar het kamp van Oldenbroek overgebracht. Naar de geruchten gaan,
3360 moet de vrouw aldaar nu juist niet een model van echtgenootte geweest zijn. Aan W. werd verlof verleend om wederom naar Woensel terug te keeren, wijl hij met een Hollandsche vrouw getrouwd was en uit het huwelijk een kind geboren was. Hij had ongeveer een half jaar in het kamp doorgebracht en woonde nu weer een maand in Woensel. Hij was werkzaam bij de firma Keunen leerlooier te Eindhoven.
3365 Bij de firma Von der Nahmer te Stratum zou hij thans gaan werken als spinmeester, hetgeen ook zijn eigenlijk vak was. Hij zou daar ongeveer 40 gulden per week verdienen. Nu zou hij ook te Stratum gaan wonen. Hij was zijn inboedel aan het inpakken. Doch zijn vrouw scheen met het vertrek niet accoord te gaan. Tenminste zij weigerde pertinent te vertrekken. Na lang heen en weer gepraat zei ze dan eindelijk mee te zullen gaan, doch
3370 zij liet zich daarbij ontvallen: "Ik blijf toch niet altijd bij je". Op dit gezegde schoot hij in drift, trok een revolver en ging voor haar slaan onder den uitroep: "zoo' blijf jij niet altijd bij mij". De vrouw greep naar zijn arm, waarop de revolver werd afgetrokken en zij een schampschot aan haar linkerwang bekwam. Zij vluchtte weg, hij schoot haar nog tweemaal achterna, waarbij zij geraakt werd aan haar rechterarm. Daarna rolde zij den trap af. (W. woonde op een bovenhuis.) Waarschijnlijk dacht hij toen, dat zij doodelijk getroffen was. Hierop viel nog een schot, dat hem zelf trof in den rechterslaap.
De politie die gewaarschuwd werd, was dadelijk ter plaatse. Alles had zich reeds
3380 voltrokken. W. deed neg enkele stuiptrekkingen, waarna hij stierf. De vrouw is licht geblesseerd. Zij was zeer overstuur. Zij was binnengelopen bij een buurvrouw, alwaar zij te bed werd gelegd. Hare verwondingen zijn niet noemenswaardig. Het lijk van W. is gisteravond dadelijk vervoerd naar het lijkenhuisje. Aan den Officier van Justitie is dadelijk van het geval kennis gegeven. W. was 24
3385 jaren. Het kan niet gezegd worden, dat de man zoo heel gunstig bekend stond. In zijn vestzak had hij nog 7.5 cent zitten. Verteld wordt, dat hij tegenover enkele personen zou hebben uitgelaten, dat hij den een of anderen dag wel een eind aan zijn leven zou maken.

Doodelijk ongeluk.

3390 Men meldt uit Eindhoven d. d. 23 Juli:
Gistermiddag tusschen 4 en half vijf vond men het lijk van den 21 jarigen Paul W., in de kolenbergplaats van de Gasfabriek alhier. Het lijk lag bij de kolenbreekmachine. Vermoed wordt, dat een riem hem bij de jas heeft gegrepen en tengevolge hiervan een
3395 hals is gebroken en het linker sleutelbeen. Dr. Sata was spoedig ter plaatse, doch kon slechts den dood constateeren. W. was Duitsch deserteur, van wien drie broeders in den oorlog zijn gesneuveld.

15 oktober 1919 **Retranchement**

3400 Vrijdagnacht kwam alhier aan een Russisch krijgsgevangene van omstreeks 45 jaar, die door de Duitschers in 1915 aan de Russisch-Pruisische grenzen was gevangen genomen en door hen naar België gebracht om daar voor hun werk te gaan verrichten. Sedert dien tijd had hij van zijn vrouw en kinderen niets vernomen en wilde zeker langs deze weg trachten korter bij hen te komen.

3405 Daar de Rus geen militaire bewijzen bij zich had kon hij niet geïnterneerd worden, zoodat hij weder te voet terugkeerde van Oostburg naar Retranchement, van daar naar Sluis en de volgende dag naar hier, zoodat hij Maandag door de gemeenteveldwachter naar Middelburg is weggebracht.
Zou het bij dergelijke gevallen niet mogelijk zijn dat het heen en weer lopen voor zulke personen overbodig is?

3410 3 december 1919 **Op Dinsdag 9 December, des avonds 8 uur zal in Diligentia** een lezing met lichtbeelden gehouden worden ten bate van de Siberische krijgsgevangenen, "Uit bolsjewistisch Siberië ontsnapt" is de titel van een voordracht over de lotgevallen van een Oostenrijksch officier, dr. Jur. Günther Panstingl, als
3415 Russisch krijgsgevangene en gedurende zijn ontvluchting. Deze zelf zal de voordracht houden. Deze lezing wordt warm aanbevolen door het Comité tot bevrijding der krijgsgevangenen. Mevr. dr. Aletta Jacobs, Van Aerssenstraat 46; mevr. Eshauzier-Pabst, Laan Copes van Cattenburch 125; mevr. Huyssen van Kattendijke-Van Breugel Douglas, Parkstraat 26; baronesse Van Lynden-Von Schmidt auf Altenstadt, Juliana v. Stolberglaan
3420 36; mevr. jhr. Schorer-Schuurbeque Boeye, Carel van Bylandtlaan 13; mevr. Verbroek-Maronier, Daendelsstraat 33. bij welke dames kaarten verkrijgbaar mevr. v eruruv»--mui umui, 33, bij welke dames kaarten verkrijgbaar zijn.

3425 22 oktober 2020 **Aus den Schatten der Erinnerung**
Der Massenmord an sowjetischen Kriegsgefangenen im Zweiten Weltkrieg ist noch immer kaum bekannt. In Holte-Stukenbrock soll nun eine würdige Gedenkstätte mit nationaler Bedeutung entstehen.
Kein Stein markiert die Stelle, an der Stepan Stepanovich Lazarew ruht. Marina Mehlis
3430 weiß nur ungefähr, wo ihr Urgroßvater liegt. Nur die Massengrabreihe kennt sie. Sechsenddreißig lange Reihen bilden den Ehrenfriedhof für sowjetische Kriegsgefangene am Rande des kleinen ostwestfälischen Ortes Holte-Stukenbrock. Mehrere zehntausend Rotarmisten liegen verscharrt im Sand der Senne unter gepflegtem Rasen und lichten Kiefern. Sie verhungerten, starben elendig an Krankheiten, wurden ermordet. Stepan
3435 Stepanovich Lazarew starb am 17. August 1944 im Stammlager 326 (VI K), kurz Stalag 326, rund einen Kilometer vom Friedhof entfernt.
Vor dreizehn Jahren fand seine Urenkelin Marina das durch eine Anfrage bei der Organisation Memorial für ihren Großvater Juri Stepanovich Lazarew heraus. Marina war damals in der zehnten Klasse. "Dass Opa nach all den Jahrzehnten Gewissheit über das
3440 Schicksal seines Vaters bekam, hat ihm so viel Glück bereitet. Endlich war sein Vater, den er nie kennengelernt hatte, nicht mehr spurlos verschwunden", erzählt die 29 Jahre alte Russin. "In meiner Heimat hat jede Familie ihre Kriegshelden, die bei Festen und Treffen stets Thema sind. Aber in vielen dieser Geschichten gibt es sozusagen keinen Punkt." [...]
3445 Zie <https://www.faz.net/aktuell/politik/geschichte/wuerdige-gedenkstaette-fuer-sowjetische-kriegsgefangene-17010129.html>